

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
ЧАСТИНА 2**

Затверджено
Вченою радою Національного університету
«Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»
(протокол № _____ від _____ 2013 р.)

Харків
2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
ЧАСТИНА 2**

(галузь знань 0304 «Право»,
освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»,
напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»)

для студентів III курсу денної форми навчання

Затверджено на спільному засіданні
кафедр цивільного права № 1 та № 2
(протокол № від р.)
Завідувач кафедри № 1
Борисова В.І.
Завідувач кафедри № 2
Яроцький В.Л.

Харків
2013

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Цивільне право України». Ч. 2 (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр», напрям підготовки 6.030401 «Правознавство») для студентів III курсу денної форми навчання / уклад.: В.І. Борисова, О.М. Соловйов та ін. – Х.: Нац. ун-т «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2013. – _____ с.

У к л а д ч і: В.І. Борисова (Вступ, словник термінів у співавтор.),
О.М. Соловйов (Теми 7 у співавтор., словник термінів у співавтор., критерії оцінювання знань і умінь студентів у співавтор.),
Л.М. Баранова (Теми 5 і 7 у співавтор., критерії оцінювання знань і умінь студентів у співавтор.),
О.О. Біляєв (Тема 15),
А.Г. Бірюкова (Тема 18),
Л.М. Долгополова (Тема 4 у співавтор.),
А.Г. Донець (Тема 25 у співавтор.),
А.М. Євков (Тема 29, 33),
С.О. Ємельянчик (Тема 16),
Р.М. Замуравкіна (Тема 11),
К.Ю. Іванова (Тема 24),
В.М. Ігнатенко (Теми 30, 31),
С.В. Казанцев (Тема 10),
К.В. Кацюба (Теми 6 і 25 у співавтор.),
Н.В. Коробцова (Теми 13 і 14 у співавтор.),
В.І. Крат (Тема 2),
С.В. Кривобок (Тема 6 у співавтор.),
В.М. Крижна (Тема 27),
К.О. Маслова-Юрченко (Тема 26),
В.В. Надьон (Тема 9),
О.П. Печений (Теми 13 і 14 у співавтор.),
С.Н. Приступа (Тема 32 у співавтор.),
І.Й. Пучковська (Теми 3, 8),
О.Е. Сімсон (Тема 28),
С.Є. Сиротенко (Теми 5 і 32 у співавтор., 23),
Р.І. Таш'ян (Тема 17),
Є.О. Тупицька (Теми 12, 19),
М.В. Ус (Тема 4 у співавтор.),
В.П. Янишен (Тема 1, 20, 22),
В.Л. Яроцький (Тема 21).

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна “Цивільне право України. Ч.2” передбачає опанування питань, що стосуються зобов’язального права, – однієї з найбільших підгалузей цивільного права (норми Книги п’ятої Цивільного кодексу України).

У межах даного курсу вивчаються поняття зобов’язання як одного із різновидів цивільних правовідносин, його структурні елементи (суб’єкти, об’єкти та зміст), підстави виникнення та припинення зобов’язання, способи забезпечення виконання зобов’язання, правові наслідки порушення зобов’язання та цивільно-правова відповідальність за порушення умов зобов’язання. Специфіка загальних положень зобов’язального права полягає в тому, що вони розповсюджуються однаково як на договірні, так і недоговірні зобов’язання. Відомі майновому обороту України зобов’язання можна поділити на такі групи, а саме по: передачі майна у власність; передачі майна у користування; виконанню робіт; наданню послуг; перевезенню; кредитах і розрахунках; спільній діяльності; відшкодуванню шкоди, а також які опосередковують використання об’єктів інтелектуальної власності та ті, що виникають із односторонніх правомірних дій.

Ознайомлення студентів із указаними вище питаннями має здійснюватись із метою засвоєння понятійного правового інструментарію, окремих правових інститутів другої частини цивільного права, вивчення спеціальних нормативних актів та набуття навичок тлумачення і практичного використання теоретичних знань у правозастосуванні. Все це вимагає таких форм навчальної роботи, як лекції, практичні заняття, колоквиуми, ділові ігри, консультації; індивідуальні навчально-дослідні завдання; самостійна робота студентів. Методично вони забезпечуються програмою навчальної дисципліни “Цивільне право України” Ч.2, завданнями до практичних занять та самостійної роботи для студентів III курсу, завданнями для індивідуальної роботи студентів, тестами, тощо.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК) і підсумкового контролю знань (ПКЗ). Підсумковою формою контролю знань студентів є іспит, який має на меті перевірити рівень засвоєння теоретичних знань, уміння їх застосувати при вирішенні конкретних практичних завдань.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

1	Зобов'язальне право і зобов'язання	10	4	2	4
2	Виконання зобов'язання	8	2	2	4
3	Забезпечення виконання зобов'язання	12	4	4	4
4	Припинення зобов'язання	8	2	2	4
5	Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання	8	2	2	4
6	Цивільно-правовий договір	12	4	4	4

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

7	Договір купівлі-продажу	12	4	4	4
8	Договір дарування. Договір ренти.	10	4	2	4
9	Договір довічного утримання (догляду)	6	2	–	4
10	Договір найму (оренди)	8	2	2	4
11	Договір найму (оренди) житла	8	2	2	4
12	Договір позички	2	–	–	2
13	Договір підряду.	8	2	2	4
14	Договір будівельного підряду	8	2	2	4
15	Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт	6	2	–	4

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

16	Договір про надання послуг	4	2	–	2
17	Договір перевезення. Договір транспортного експедитування	12	4	4	4
18	Договір зберігання	10	4	2	4
19	Договір доручення	8	2	2	4
20	Договір комісії	8	2	2	4
21	Договір управління майном	6	2	2	2
22	Страхові зобов'язання	10	4	2	4

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІV.

23	Договір позики. Кредитний договір. Договір банківського вкладу (депозиту)	10	4	2	4
24	Договір банківського рахунку	2	–	–	2
25	Договір факторингу	4	2	–	2
26	Порядок та форми безготівкових розрахунків	6	2	–	4
27	Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	10	4	2	4
28	Договір комерційної концесії	4	2	–	2
29	Договір про спільну діяльність	6	2	2	2
30	Публічна обіцянка винагороди. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної та юридичної особи	8	2	2	4
31	Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи	4	–	–	4
32	Відшкодування шкоди	14	4	6	4
33	Зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави	4	–	–	4
Всього		256	80	58	118
Разом з індивідуальною роботою		276			

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ». Частина 2

РОЗДІЛ I ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Тема 1. Zobов'язальне право і zobов'язання

Поняття, загальна характеристика та функції zobов'язального права. Співвідношення zobов'язального та речового права. Система zobов'язального права. Поняття zobов'язання, його зміст та підстави виникнення. Суб'єкти у zobов'язанні. Заміна сторін у zobов'язанні. Третя особа у zobов'язанні. Види zobов'язань. Договірні та позадоговірні zobов'язання. Грошові zobов'язання.

Тема 2. Виконання zobов'язання

Поняття та загальні умови виконання zobов'язання. Суб'єкти виконання zobов'язання. Предмет виконання zobов'язання. Спосіб, строк (термін) та місце виконання zobов'язання. Підтвердження виконання zobов'язання.

Тема 3. Забезпечення виконання zobов'язання.

Загальна характеристика видів забезпечення виконання zobов'язання (zobов'язань). Неустойка. Завдаток. Поручка. Гарантія. Застава. Притримання.

Тема 4. Припинення zobов'язань

Поняття та загальна характеристика припинення zobов'язань. Підстави припинення zobов'язань. Виконання zobов'язання. Передання боржником кредиторів відступного. Зарахування зустрічних однорідних вимог. Припинення zobов'язань за домовленістю сторін. Новація і сфера її застосування. Припинення zobов'язань шляхом прощення боргу. Неможливість виконання zobов'язання як підстава для його припинення. Поєднання боржника і кредитора в одній особі як підстава припинення zobов'язання. Смерть фізичної особи або ліквідація юридичної особи - підстава припинення zobов'язання.

Тема 5. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання

Поняття та правові наслідки порушення зобов'язання. Одностороння відмова від зобов'язання. Розірвання договору. Поняття та умови відповідальності за порушення зобов'язання. Підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення грошового зобов'язання.

РОЗДІЛ II ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДОГОВІР

Тема 6. Цивільно-правовий договір

Поняття, загальна характеристика та значення цивільно-правового договору. Свобода договору та її межі.

Види договорів. Публічний договір. Договір приєднання. Попередній договір. Договір на користь третьої особи. Змішаний договір.

Зміст договору. Типові умови договору. Тлумачення умов договору.

Форма договору. Порядок та стадії укладення договору. Оферта. Акцепт. Переддоговірні спори. Укладення договорів на біржах, аукціонах, конкурсах.

Зміна та розірвання договору.

РОЗДІЛ III ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕДАЧЕЮ МАЙНА У ВЛАСНІСТЬ

Тема 7. Договір купівлі-продажу

Загальні положення про договір купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін за договором. Правові наслідки порушення умов договору.

Види договорів купівлі-продажу. Договір роздрібної купівлі-продажу та його види: продаж товарів за зразками; продаж товарів з використанням автоматів; договір з умовою про доставку товару покупцеві; договір найму-продажу. Договір купівлі-продажу підприємства. Договір поставки. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Договір міни.

Тема 8. Договір дарування

Поняття, предмет, форма договору дарування та його види. Права та обов'язки сторін за договором. Договір дарування з умовою передання дарунку у майбутньому. Договір дарування з покладенням на обдарованого

обов'язку на користь третьої особи. Розірвання договору на вимогу дарувальника.

Поняття, предмет та форма договору про пожертву. Сторони за договором про пожертву. Права жертвувача.

Тема 9. Договір ренти

Поняття, предмет, форма договору ренти. Сторони в договорі ренти, їх права та обов'язки. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти.

Тема 10. Договір довічного утримання (догляду)

Поняття, предмет, форма договору довічного утримання (догляду). Сторони в договорі, їх права та обов'язки. Забезпечення виконання договору. Припинення договору. Правові наслідки розірвання договору. Перехід прав та обов'язків за договором.

РОЗДІЛ IV

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕДАЧЕЮ МАЙНА У КОРИСТУВАННЯ

Тема 11. Договір найму (оренди)

Поняття, предмет та строк договору найму. Сторони в договорі найму, їх права та обов'язки. Права третіх осіб на річ, яка передана у найм. Правові наслідки зміни власника речі, переданої у найм. Піднайм. Припинення договору найму.

Окремі види договору найму (оренди). Договір прокату. Договір найму (оренди) земельної ділянки. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди. Договір найму (оренди) транспортного засобу. Договір лізингу та його види.

Тема 12. Договір найму (оренди) житла

Поняття договору найму (оренди) житла та його види. Предмет та форма договору комерційного найму (оренди) житла. Сторони в договорі, їх права та обов'язки. Строк договору. Договір піднайму житла. Заміна наймача у договорі. Підстави та правові наслідки розірвання договору.

Тема 13. Договір позички

Поняття, предмет, форма та строк договору позички. Зміст договору позички. Розірвання договору. Припинення договору.

РОЗДІЛ V

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ РОБІТ

Тема 14. Договір підряду

Поняття та види договору підряду. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Строки в договорі. Порядок оплати роботи. Розрахунки між сторонами у разі випадкового знищення предмету договору або неможливості закінчення роботи. Якість та гарантії якості роботи.

Види договору підряду. Договір побутового підряду. Договір будівельного підряду. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт.

Тема 15. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт

Поняття та предмет договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Сторони договору, їх права та обов'язки. Ризики та відповідальність сторін за договором.

РОЗДІЛ VI

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З НАДАННЯМ ПОСЛУГ

Тема 16. Договір про надання послуг

Поняття послуги та договорів про надання послуг. Види договорів про надання послуг. Умови договорів про надання послуг. Сторони договору, їх права та обов'язки. Зміст договору про надання послуг та його виконання.

Тема 17. Договір перевезення

Загальні положення про перевезення. Транспортне законодавство України. Система транспортних договорів.

Договір перевезення вантажу. Порядок укладення та форма договору. Сторони в договорі, їх права та обов'язки. Правове положення одержувача. Довгостроковий договір. Договір чартеру (фрахтування). Особливості перевезення вантажу різними видами транспорту. Договір повітряного перевезення вантажу. Договір перевезення вантажу внутрішніми річковими шляхами. Договір перевезення вантажу автомобільним транспортом. Договір залізничного перевезення вантажів. Договір морського перевезення вантажу. Відповідальність сторін за порушення умов договору. Підстави і межі

відповідальності перевізника. Претензії і позови в транспортних зобов'язаннях.

Договір перевезення пасажирів та багажу. Права і обов'язки сторін за договором. Відповідальність перевізника за затримку відправлення пасажирів та порушення строку доставлення пасажирів до пункту призначення.

Тема 18. Договір транспортного експедирування

Поняття та загальна характеристика договору транспортного експедирування. Елементи договору транспортного експедирування. Права та обов'язки сторін. Припинення договору. Відповідальність сторін.

Тема 19. Договір зберігання

Поняття, предмет та форма договору зберігання. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Зберігання речей, визначених родовими ознаками. Відповідальність зберігача за договором зберігання.

Договір складського зберігання. Складські документи.

Спеціальні види зберігання. Особливості зберігання в ломбардах, у банківських сейфах, в камерах схову організацій транспорту, у гардеробі організацій та у готелях. Договір зберігання автотранспортного засобу. Зберігання речей пасажирів під час його перевезення. Зберігання речей, що є предметом спору.

Договір охорони.

Тема 20. Договір доручення

Поняття договору доручення. Сторони договору доручення, їх права та обов'язки. Строк договору. Припинення договору та його наслідки.

Тема 21. Договір комісії

Поняття та умови договору комісії. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Виконання договору. Субкомісія. Відступ від вказівок комітента. Відмова від договору комісії. Наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи - комісіонера.

Тема 22. Договір управління майном

Поняття, предмет та форма договору управління майном. Істотні умови договору. Строк договору. Сторони в договорі, їх права і обов'язки. Відповідальність управителя. Припинення договору.

РОЗДІЛ VII

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З НАДАННЯМ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Тема 23. Страхові зобов'язання

Поняття і значення страхування. Законодавство України про страхування. Правила страхування. Об'єкти та види страхування. Співстрахування. Перестрахування. Суб'єкти страхових відносин.

Поняття, предмет та форма договору страхування. Сторони у договорі страхування, їх права та обов'язки. Укладення договору страхування на користь третьої особи. Істотні умови договору. Момент набрання чинності договором страхування. Умови та порядок здійснення страхової виплати. Відмова від здійснення страхової виплати. Припинення договору страхування. Недійсність договору страхування.

Договір страхування майна. Договір страхування цивільної відповідальності. Поняття і види зобов'язань з особистого страхування. Страхування життя. Страхування від нещасних випадків і захворювань. Медичне страхування. Обов'язкове страхування.

Тема 24. Договір позики

Поняття, предмет та форма договору позики. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Виконання договору позики. Оспорювання договору позики. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником. Новація боргу у позикове зобов'язання.

Тема 25. Кредитний договір

Поняття, сторони та форма кредитного договору. Права та обов'язки сторін за договором. Комерційний кредит.

Тема 26. Договір банківського вкладу (депозиту)

Поняття, сторони та форма договору банківського вкладу. Види банківських вкладів. Договір банківського вкладу на користь третьої особи. Виконання і припинення договору банківського вкладу.

Тема 27. Договір банківського рахунку

Поняття та предмет договору банківського рахунку. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Укладення договору. Відповідальність банку за неналежне виконання операцій за рахунком клієнта. Обмеження

права розпорядження рахунком. Розірвання договору банківського рахунка. Банківська таємниця.

Тема 28. Договір факторингу

Поняття та предмет договору факторингу. Сторони в договорі факторингу, їх права та обов'язки. Правове положення боржника, право грошової вимоги до якого відступається за договором. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги.

Тема 29. Порядок та форми безготівкових розрахунків

Розрахункові зобов'язання. Поняття і форми розрахунків. Правове регулювання готівкових і безготівкових розрахунків. Готівкові розрахунки як форма виконання грошових зобов'язань. Поняття, зміст та основні форми безготівкових розрахунків. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень. Розрахунки за акредитивом. Поняття та види акредитивів. Розрахунки за інкасовими дорученнями. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.

РОЗДІЛ VIII

ЗOBOB'ЯЗАННЯ, ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Тема 30. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Оформлення ліцензії. Види ліцензій та права ліцензіата за ними. Виключна ліцензія. Одинична ліцензія. Невиключна ліцензія. Субліцензія.

Поняття, предмет і строк ліцензійного договору. Сторони договору, їх права та обов'язки. Типовий ліцензійний договір. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

Тема 31. Договір комерційної концесії.

Поняття, предмет та форма договору комерційної концесії. Особливі умови договору комерційної концесії. Сторони договору, їх права та обов'язки. Договір комерційної субконцесії. Зміна та припинення договору.

РОЗДІЛ IX

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ІЗ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 32. Договір про спільну діяльність

Загальна характеристика та підстави виникнення зобов'язань, що виникають із спільної діяльності, та їх види.

Поняття договору про спільну діяльність та його види. Форми та умови договору про спільну діяльність.

Тема 33. Договір простого товариства

Поняття договору простого товариства. Вклади та спільне майно учасників простого товариства. Права і обов'язки сторін за договором простого товариства. Припинення договору простого товариства.

Тема 34. Засновницький договір

Поняття засновницького договору. Загальна характеристика. Права та обов'язки учасників засновницького договору. Зміни і припинення.

РОЗДІЛ X

НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Тема 35. Публічна обіцянка винагороди

Зобов'язання з публічної обіцянки винагороди та їх види. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Зміна умов та відмова від проведення конкурсу.

Тема 36. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення

Поняття та призначення зобов'язань, що виникають при вчиненні дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Умови відшкодування витрат, понесених особою при веденні чужих справ без доручення.

Тема 37. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи

Поняття та призначення зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи. Суб'єкти зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, та умови виникнення цих зобов'язань. Відшкодування шкоди, завданої рятівнику.

Поняття та призначення зобов'язань, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи. Суб'єкти зобов'язань, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи, та умови виникнення цих зобов'язань. Умови відшкодування шкоди, завданої рятівнику.

Тема 38. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи

Поняття зобов'язань по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

Тема 39. Відшкодування шкоди

Зобов'язання, що виникають внаслідок завдання шкоди. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду. Підстави відповідальності за завдану моральну шкоду.

Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної республіки Крим, органом місцевого самоврядування або їх посадовою або службовою особою.

Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину.

Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою. Урахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди.

Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

Відшкодування ядерної шкоди.

Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою цивільну відповідальність.

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Порядок відшкодування шкоди.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Тема 40. Зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави

Поняття зобов'язань, що виникають з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (безпідставне набуття майна). Суб'єкти зобов'язань з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Повернення в натурі безпідставно набутого майна. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання. Безпідставне набуте майно, що не підлягає поверненню.

4. Завдання до практичних занять та самостійної роботи

Тема 1. Zobов'язальне право і zobов'язання.

(питання для обговорення)

1. Поняття та система zobов'язального права.
2. Ознаки zobов'язальних відносин.
3. Поняття та елементи zobов'язання.
4. Підстави виникнення zobов'язань.
5. Сторони та треті особи в zobов'язанні.
6. Підстави, форма та порядок заміни сторін в zobов'язанні.
7. Валюта zobов'язання.
8. Види zobов'язань.
9. Грошові zobов'язання.

Завдання

1. У травні 2012 року Романюк уклав з банком депозитний договір на суму 50000 грн. строком на шість місяців. У вересні 2012 року, у зв'язку з необхідністю отримати вкладені кошти Романюк письмово звернувся до банку з проханням достроково розірвати договір і повернути суму вкладу з нарахованими відсотками. Проте вклад та відсотки на нього він отримав лише у жовтні 2012 року. Вважаючи, що несвоєчасним поверненням вкладу йому було завдано моральної шкоди, посилаючись на Закон України «Про захист прав споживачів», Романюк у грудні 2012 року звернувся до суду з позовом про стягнення з банку 20000 грн. на відшкодування моральної шкоди.

На яке питання розраховано це завдання? Чи є підстави для задоволення позовних вимог Романюка? Які підстави виникнення zobов'язань?

2. ТОВ «Ремспецбуд» на підставі укладеного договору з головним управлінням житлово-комунального господарства і розвитку інфраструктури міста Харкова проводило роботи із заміни покрівлі одного з будинків. В результаті порушення працівником ТОВ «Ремспецбуд» Гринько правил виконання монтажних робіт, металева ферма зірвавшись з висоти, значно пошкодила легковий автомобіль Карпова, який був припаркований біля сусіднього будинку. Вартість відновлюваного ремонту автомобіля Карпова склала 14800 грн. Карпов, вважаючи Гринько безпосередньо винуватим у заподіянні йому шкоди, звернувся до останнього з вимогою про її відшкодування, у розмірі витрат на проведення ремонту свого автомобіля. Гринько звернувся до адвоката з проханням роз'яснити йому чи повинен він відшкодувати заподіяну Карпову шкоду, а якщо повинен відшкодувати, то в якому розмірі та порядку.

На яке питання розраховано це завдання? Яку відповідь надасть адвокат? Чи є Гринько суб'єктом зобов'язальних відносин з відшкодування заподіяної Карпову шкоди? Яка структура зобов'язання? Розкрийте кожний з його елементів.

3. КП «Міські тепломережі» (надалі – КП) звернулося до Савченка з вимогою про сплату заборгованості за спожиту теплоенергію у розмірі 17500 грн. за послуги централізованого теплопостачання за період з січня 2011 року по листопад 2012 року. Савченко заперечуючи проти вимог КП послався на відсутність укладеного договору та на те, що у належних йому приміщеннях використовуються прилади електрообігріву, про що було повідомлене КП. В ході судового розгляду, куди звернулось КП з позовом про стягнення заборгованості, Савченко надав рішення суду від 11.07.2011р. по справі між тими ж сторонами, яким у позові КП до Савченка про зобов'язання укласти договір на постачання теплової енергії відмовлено з тих підстав, що відповідач не потребує отримання від позивача послуг з теплопостачання, а чинним законодавством не встановлено обов'язку відповідача на укладення договору такого виду. За результатами розгляду позову КП суд задовольнив вимоги КП у повному обсязі, зазначивши у рішенні, що між сторонами існували фактичні (позадовісні) правовідносини у сфері житлово-комунальних послуг (послуг з теплопостачання), якими обумовлене виникнення у Савченка, як споживача цих послуг, обов'язку їх сплачувати.

Не погодившись із рішенням суду, Савченко оскаржив його до апеляційного суду.

На яке питання розраховано завдання? Чи правильне рішення суду? Чи виникло у Савченка зобов'язання по сплаті послуг з теплопостачання? Наведіть своє бачення вирішення спору.

4. Між ТОВ «Світанок» та ПрАТ «Промбуд» 15.03.2011р. було укладено договір підряду, за умовами якого ПрАТ «Промбуд» зобов'язалось виконати комплекс будівельно-монтажних робіт із будівництва будівлі офісного центру, а ТОВ «Світанок» - прийняти та оплатити належним чином виконані роботи.

Умовами договору підряду передбачено, що ТОВ «Світанок» зобов'язане протягом п'яти робочих днів із моменту отримання від підрядника повідомлення про готовність робіт до приймання-передачі прийняти належним чином виконані ПрАТ «Промбуд» роботи та підписати акт приймання-передачі робіт або надати вмотивоване заперечення. ТОВ «Світанок» зобов'язалось здійснити оплату виконаних робіт за договором підряду протягом десяти банківських днів після підписання сторонами акту приймання-передачі виконаних робіт. У випадку не підписання ТОВ «Світанок» акта виконаних робіт без вмотивованої відмови у прийнятті робіт по закінченні встановлено договором строку, акт вважається підписаним, а роботи - прийнятими та підлягають оплаті.

Наданий ПрАТ «Промбуд» 22.08.2012р. акт приймання-передачі робіт на суму 750000 грн. ТОВ «Світанок» не підписало, заперечивши факт виконання, вказаних у акті робіт. ПрАТ «Промбуд» в односторонньому порядку підписало акт приймання-передачі робіт. 7.09.2012р. між ПрАТ «Промбуд» (первісний кредитор) та ТОВ «Будсервіс» (новий кредитор) укладено договір про відступлення права вимоги, за умовами якого ТОВ «Будсервіс» набуло права вимоги за договором підряду. На підтвердження існування права вимоги до боржника первісний кредитор передав новому кредитору, зокрема, підписані в односторонньому порядку акти виконаних робіт. ТОВ «Будсервіс» пред'явило ТОВ «Світанок» вимогу про сплату зазначеної у акті приймання-передачі робіт суми, на що отримало відмову.

На яке питання розраховано це завдання? Чи набуло ТОВ «Будсервіс» права вимоги за договором підряду? Чи правомірно ТОВ «Світанок» відмовило у задоволенні вимоги ТОВ «Будсервіс»? Охарактеризуйте підстави заміни кредитора. Які заперечення і коли може висувати боржник проти вимог нового кредитора у зобов'язанні?

Список літератури за темою

Агарков М.М. Обязательство по советскому гражданскому праву // В кн.: Агарков М.М. Избранные труды по гражданскому праву: В 2-х т. - Т. 1. - М., 2002. - С. 163-460.

Годэмэ Е. Общая теория обязательств / Пер. с фр. — М., 1948 – 511 с.

Жилінкова. І. Конструкції заміни боржника у цивільному зобов'язанні / І. Жилінкова // Вісник Академії правових наук України. – Х., 2010. – № 1. – С. 123–133.

Ігнатенко, В. М. Спільні риси й відмінності договірних і недоговірних зобов'язань / В. М. Ігнатенко // Проблеми законності. – Х., 2011. – Вип. 114. – С. 54–61.

Иоффе, О. С. Обязательственное право / О. С. Иоффе. – М.: Юрид. лит., 1975. – 880 с.

Новицкий, И. Б. Общее учение об обязательстве / И. Б. Новицкий, Л. А. Лунц. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1950. – 416 с. – (Курс советского гражданского права / Всесоюз. ин-т юрид. наук М-ва юстиции СССР)

Саватье Р. Теория обязательств. практический и экономический очерк /Р. Саватье ; пер. с фр. и вступит. статья Р. О. Халфиной. - Москва: Прогресс, 1972. - 440 с.

Тема 2. Виконання зобов'язання

(питання для обговорення)

1. Поняття і загальна характеристика виконання зобов'язання.
2. Проблематика визначення юридичної сутності дій по виконанню

зобов'язань.

3. Принципи виконання договірною зобов'язання.
4. Суб'єкти виконання зобов'язання
5. Предмет виконання договірною зобов'язання.
6. Спосіб виконання зобов'язання.
7. Особливості виконання грошових зобов'язань.
8. Місце виконання зобов'язання
9. Строк виконання зобов'язання.
10. Підтвердження виконання.

Завдання

5. Поміж ТОВ «Зубрила» (покупець) і АТ «Остап» (продавець) був укладений договір-купівлі-продажу. Після укладення договору ТОВ «Зубрила» сплатило на поточний рахунок продавця вартість товару у розмірі 200 000 грн. Оскільки в договорі не було встановлено строк виконання зобов'язання щодо передачі товару АТ «Остап», то ТОВ «Зубрила» направило АТ «Остап» вимогу про виконання обов'язку по передачі товару в семиденний строк, що підтверджується листом № 13 від 13 січня та описом вкладення до цінного листа від 13 січня.

Не отримавши виконання ТОВ «Зубрила» відмовилося від договору і 13 лютого звернулося з позовом до АТ «Остап» про стягнення 200 000 гривень. Під час судового розгляду АТ «Остап» заперечувало проти позову, оскільки не отримувало від ТОВ «Зубрила» листа № 13 від 13 січня. При цьому АТ «Остап» надало до суду відповідь «Укрпошти», згідно якої цінний лист від 13 січня від ТОВ «Зубрила» адресований АТ «Остап» представниками АТ «Остап» не отриманий.

На яке питання розраховано це завдання? Які правила визначення строку виконання зобов'язання? Проаналізуйте доводи сторін.

6. Пан Паніковський звернувся до суду з позовом до пана Балаганова про стягнення заборгованості за договором позики, укладеним між сторонами 20 березня на суму 100 000 доларів США, що підтверджувалося розпискою про одержання коштів. Строк виконання зобов'язання у розписці не було вказано. 15 квітня пан Паніковський направив пану Балаганову письмову вимогу щодо повернення боргу, проте боржник у добровільному порядку повернути борг відмовився. Рішенням суду першої інстанції було стягнуто з Балаганова еквівалент 100 000 доларів США з переведенням іноземної валюти в українську за курсом, встановленим Національним банком України на день ухвалення рішення. Балаганов не погодився із таким рішенням суду і подав апеляційну скаргу, оскільки вважав, що суд повинен був стягнути грошову суму еквівалентну 100 000 доларів США за курсом, встановленим Національним банком України станом на день платежу.

На яке питання розраховано це завдання? В якій валюті має бути виконане грошове зобов'язання? Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

7. Пан Корейко зобов'язався перед паном Бендером повернути останньому 50 000 гривень, які він позичав, 09 вересня. В серпні місяці пан Бендер переїхав із м. Одеса на постійне місце проживання до м. Львова, при цьому нову адресу повідомив пану Корейко. Щоб пан Бендер в строк отримав грошові кошти пан Корейко за допомогою миттєвого переказу «Аваль-Експрес» 08 вересня переказав пану Бендеру 49 000 гривень, оскільки вартість переказу коштувала 1000 гривень.

На яке питання розраховано це завдання? Оцініть чи правомірні дії пана Бендера і пана Корейко. Чи змінилася відповідь, якщо пан Бендер не повідомив би пана Корейко про зміну свого місця проживання? Чи змінилася відповідь якщо пан Бендер перерахував суму позики у безготівковому порядку, і в договорі був встановлений рахунок на який має бути здійснене повернення позики?

8. Банк «Сікорський і Цісаревич» звернулося до суду з позовом до пана Лапідуса про стягнення коштів у розмірі 100 000 гривень. В обґрунтування позову Банк «Сікорський і Цісаревич» зазначив, що у 2010 році перерахував грошові кошти у розмірі 100 000 гривень 55 копійок на банківські рахунки пана Лапідуса у АТ «Європейський банк Реванш», призначенням яких було погашення простроченої заборгованості за кредитним договором, укладеним між паном Лапідусом та АТ «Європейський банк Реванш», фактично виконавши за нього обов'язок зі сплати грошових коштів за кредитним договором і ставши новим кредитором пана Лапідуса.

Рішенням Чорноморського районного суду було відмовлено в задоволенні позову Банку «Сікорський і Цісаревич», оскільки застосування положень статті 512 ЦК України про заміну кредитора іншою особою без згоди боржника у випадку виконання обов'язку боржника цією особою може мати місце лише у випадку суброгації (переходу існуючого права з усіма його забезпеченнями), яка імперативно встановлює можливість і правові наслідки виконання зобов'язання третьою особою в своїх інтересах. Погасивши без згоди боржника прострочену заборгованість, Банк «Сікорський і Цісаревич» не міг замінити іншого кредитора у зобов'язанні, оскільки передбачених статтею 528 ЦК України підстав для такої заміни не існувало. Банк «Сікорський і Цісаревич» не погодився із рішенням суду і подав апеляційну скаргу.

На яке питання розраховано це завдання? Які умови та правові наслідки виконання обов'язку боржника іншою особою? Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

Список літератури за темою

Боднар Т.В. Виконання договірних зобов'язань в цивільному праві: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 272 с.

Боднар Т.В. Добросовісність, розумність та справедливість як принципи виконання договірних зобов'язань // Юридична Україна. – 2005. – № 3. – С. 39 – 45.

Сібільов М.М. Договірне зобов'язання та його виконання // Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 2-3. – С. 414 – 424.

Спасибо-Фатеева І.В. Вплив строку на договірне зобов'язання // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2006. – № 1. – С. 27 – 31.

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Положення про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на використання іноземної валюти на території України як засобу платежу: Постанова Правління НБУ від 14.10.2004 р. № 483 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Постанова Верховного суду України від 14.11.2011 р. у справі № 6-40цс11 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/19848657>.

Постанова Верховного суду України від 26.12.2011 р. у справі № 3-141гс11 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/21193516>.

Тема 3. Забезпечення виконання зобов'язання

(питання для обговорення)

1. Призначення видів забезпечення виконання зобов'язання.
2. Особисті та майнові забезпечення.
3. Поняття та призначення неустойки.
4. Види неустойки. Збільшення та зменшення розміру неустойки.
5. Поняття та призначення завдатку. Відмежування від авансу. Функції завдатку.
6. Поняття та призначення поруки. Зміст обов'язку поручителя за договором поруки. Підстави припинення поруки.
7. Поняття та призначення гарантії. Структура захисних відносин за гарантією. Незалежність гарантії.

8. Поняття та види застави.
9. Підстави та порядок звернення стягнення на заставлене майно.
10. Умови виникнення у кредитора права на притримання речі боржника. Притримання як вид забезпечення виконання зобов'язання.

Завдання

9. Згідно з договором купівлі-продажу фірма «Лідертехніка» зобов'язалася доставити та встановити до 10.09.2013 р. придбані ПП «Юність» комп'ютери, які були необхідні останньому для проведення виставки своєї продукції. У договорі було зазначено, що виконання зобов'язання забезпечено неустойкою в сумі 10 000 грн.

20.09.2013 р. «Лідертехніка» доставила комп'ютери. Але ПП «Юність» від їх прийняття відмовилося, і звернулося до господарського суду з позовом до продавця про повернення вартості комп'ютерів – 25 000 грн.; сплату штрафу – 10 000 грн. та відшкодування 40 000 грн. упущеної вигоди, яку воно не отримало через порушення договору.

«Лідертехніка» позову не визнала, вважаючи, що по-перше, у разі виконання зобов'язання боржником кредитор не має права відмовитися від його прийняття (хоча із запізненням, але комп'ютери були доставлені); по-друге, у разі несвоєчасного виконання зобов'язання неустойка повинна стягуватися у вигляді пені, а не штрафу, за кожен день прострочення у розмірі, встановленому договором, а оскільки сторони у договорі розмір пені не визначили, то остання стягненню не підлягає; по-третє, закон не передбачає одночасного стягнення неустойки та відшкодування упущеної вигоди при порушенні договору.

На яке питання розраховане завдання? Чи має право покупець відмовитися від договору і вимагати стягнення неустойки? За яке порушення і якого зобов'язання закон передбачає стягнення штрафу та пені як видів неустойки? Чи є правомірним одночасне стягнення неустойки у вигляді штрафу і пені за одне й те ж порушення договору, зокрема прострочення? Чи можливе одночасне стягнення неустойки та відшкодування упущеної вигоди за одне й те ж порушення договору, зокрема прострочення?

10. Іванов (продавець) і Анісімов (покупець) домовилися про купівлю-продаж житлового будинку. В зв'язку з цим Анісімов передав Іванову 3000 грн. як завдаток, отримавши про це відповідну розписку. Однак через деякий час він відмовився від оформлення договору купівлі-продажу, мотивуючи тим, що усі цінні речі, які він мав намір продати для виплати за будинок, втрачено під час пожежі, спричиненої ударом блискавки. Інших коштів для купівлі будинку Анісімов не має.

Вважаючи виконання договору неможливим, Анісімов став вимагати від Іванова повернення, сплачених ним, 3000 грн. Коли Іванов йому в цьому

відмовив, Анісімов звернувся до юридичної консультації за роз'ясненням його прав.

На яке питання розраховане завдання? Чи підлягають вимоги Анісімова задоволенню? Чи зміниться рішення, якщо у розписці не буде слова завдаток? Яким чином завдаток захищає порушені права сторін за договором? Що виділяє завдаток та неустойку серед інших видів забезпечення виконання зобов'язання?

11. Між банком «Гарант» (кредитодавець) та фірмою «Нівея» (позичальник) 15.01.2013 р. був укладений кредитний договір на суму 500 000 грн. строком на 2 місяці (до 15.03.2013 р.). На забезпечення виконання цього договору банк «Гарант» і ТОВ «Шанс» уклали договір поруки, за яким ТОВ «Шанс» поручалося перед банком за виконання фірмою «Нівея» свого обов'язку за кредитним договором. При цьому строк дії договору поруки сторонами встановлений не був.

Оскільки «Нівея» не виконала своїх обов'язків за кредитним договором, а поручитель - ТОВ «Шанс» на вимоги банку сплатити за позичальника не реагував, банк 20.10.2013 р. звернувся до господарського суду з позовом до ТОВ «Шанс» про стягнення основної суми боргу за кредитним договором, процентів за користування кредитом, судових витрат, пов'язаних із стягненням боргу.

На яке питання розраховане завдання? Яке призначення поруки? Який обсяг відповідальності поручителя? Назвіть підстави припинення поруки.

12. За договором підряду ТОВ «Прогрес» (підрядник) зобов'язалося побудувати комплекс гаражів і передати їх АТ «Мрія» (замовник), а останнє зобов'язалося оплатити збудовані гаражі у сумі 900 тис. грн. до 10.05.2013 р. На забезпечення своєчасної оплати замовником будівництва банк «Меркурій» (гарант) видав гарантійний лист.

01.05.2013 р. строк оплати гаражів був продовжений сторонами до 10.10.2013 р. шляхом внесення змін до договору підряду.

У встановлений строк замовник своїх обов'язків по оплаті об'єкту не виконав, надіслану йому претензію визнав у частині суми, а також вказав на відсутність у нього на даний момент коштів. 20.11.2013 р. підрядник звернувся до банку «Меркурій» з вимогою оплатити вартість будівництва і пеню за прострочення платежу. У відповіді на претензію банк посилався на те, що відповідальність гаранта настає тільки за умови, коли основний боржник не може відповідати за невиконання зобов'язання у зв'язку з відсутністю у нього майна. Як відомо банку, у АТ «Мрія» є будівлі, земельна ділянка, транспортні засоби, промислове обладнання та інше майно.

На яке питання розраховане завдання? Які підстави відповідальності гаранта? Чи може гарант відмовитися від задоволення вимоги кредитора? Що виступає підставою видачі гарантії банком? Порівняйте права гаранта (ст. 569 ЦК) та поручителя (ст. 556 ЦК) в зв'язку із задоволенням вимоги

кредитора.

13. Любимов звернувся до свого приятеля Іванчука з проською позичити йому 30 000 грн. строком на три місяці. Іванчук погодився позичити гроші, але за умови забезпечення виконання зобов'язання за договором позики заставою цінного майна.

12.02.2013 р. Іванчук передав Любимову під розписку 30 000 грн. у позику зі строком повернення до 12.05.2013 р., а Любимов, у свою чергу, передав Іванчуку комп'ютер вартістю 5 000 грн. та комплект ювелірних прикрас (каблучку та сережки) вартістю 28 000 грн.

У зазначений термін Любимов не зміг розрахуватися з Іванчуком. А коли 23.09.2013 р. Любимов запропонував позичені гроші, Іванчук відмовився їх прийняти, вказавши, що оскільки Любимов своєчасно не повернув борг, то він став власником переданих у забезпечення повернення боргу речей і вже встиг продати їх.

На яке питання розраховане завдання? Види застави та законодавство щодо їх регулювання. Назвіть умови договору застави. В якій формі має укладатися договір застави? Чи може переходити право власності на заставлене майно від заставодавця до заставодержателя при порушенні боржником забезпеченого заставою зобов'язання?

14. 13.01.2013 р. між банком «Аваль» (кредитор) та ТОВ «Свобода» (позичальник) укладено кредитний договір про надання кредиту зі строком погашення до 01.03.2013 р.

14.01.2013 р. на забезпечення виконання зобов'язань позичальника банк «Аваль» та АТ «Мета» уклали договір застави, згідно з яким АТ «Мета» передало в заставу 5 авіаційних турбінних двигунів.

На 01.03.2013 р. ТОВ «Свобода» повністю не розрахувалося з банком. Заборгованість складала 236 000 грн.

10.10.2013 р. банк «Аваль» звернувся до господарського суду з позовом до АТ «Мета» про звернення стягнення на заставлене майно. Рішенням господарського суду від 25.10.2013 р. у задоволенні позову було відмовлено, оскільки згідно зі ст. 559 ЦК порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців з дня настання строку виконання зобов'язання не пред'явить позов до поручителя, а позивач запізнився зі строком подачі позову.

На яке питання розраховане завдання? Чи правильно вирішив суд? Хто може виступати заставодавцем? Чи є різниця між правовим положенням поручителя та майнового поручителя?

15. Бідний 10.01.2013 р. уклав з Карпенком договір позики, за яким передав останньому 50 000 грн. строком на 6 місяців. Договір позики було забезпечено іпотечним договором, де іпотекодавцем виступив майновий поручитель Довірченко, який передав в іпотеку свою трьохкімнатну квартиру. Іпотечний договір передбачав видачу заставної.

10.03.2013 р. сторони внесли зміни до договору позики щодо строку повернення боргу. Термін виконання договору було перенесено на 10.09.2013р.

10.08.2013 р. до Довірченка звернувся Щербаков з вимогою сплатити йому 50 000 грн. Довірченко заявив, що не знає Щербакова, і ніяких вимог останнього задовольняти наміру не має. Тоді Щербаков звернувся до суду, вимагаючи звернення стягнення на квартиру Довірченка на задоволення своїх вимог. На підтвердження права Щербаков надав заставну.

У судовому засіданні з'ясувалося що заставну, видану 10.02.2013 р. на ім'я Бідного, було передано декілька разів за передавальним написом і її останнім власником є Щербаков.

На яке питання розраховане завдання? Які його права та обов'язки як майнового поручителя? Яка юридична природа заставної, порядок та правові наслідки її видачі? Яким чином повинна здійснюватися передача заставної? Чи впливає зміна основного договору на долю заставної? Як співвідносяться іпотечний договір і заставна?

16. Товарний склад уклав з ФОП Федоренком договір складського зберігання партії кави строком на 5 місяців. Різке подорожчання високосортної кави призвело до зниження обсягів її продажу і, як наслідок, до збільшення строків зберігання вказаного товару.

Коли Федоренко прибув для отримання зі складу партії кави, зберігач відмовив у видачі товару, мотивуючи свою поведінку відсутністю оплати за зберігання. Не погоджуючись з такими діями покладавець зазначив, що вартість кави, яка перебуває на складі, значно перевищує суму заборгованості. У відповідь зберігач запропонував Федоренку отримати частину товару, а частину, яка за вартістю дорівнює сумі заборгованості, залишити у розпорядженні зберігача.

Федоренко не погодився і звернувся за захистом своїх прав до суду, вважаючи дії зберігача такими, що порушують положення чинного законодавства, зокрема ст.ст. 936 та 949 ЦК.

На яке питання розраховане завдання? Як має бути вирішений спір? Які умови виникнення права притримання? Порівняйте положення ст.ст. 594 та 597 ЦК щодо змісту захисту, наданого кредитором.

Список літератури за темою

Азімов Ч.Н. Забезпечення виконання зобов'язань: Навчальний посібник. - Х.: НЮАУ, 1995.- 49 с.

Гонгало Б.М. Учение об обеспечении обязательств.- М.: «Статут», 2002.- 222с.

Пучковская И.И. Ипотека: Залог недвижимости. - Харьков: Консум, 1997.- 132 с.

Пучковська І.Й. Неустойка, порука, гарантія, завдаток, застава та

притримання як способи захисту прав кредитора в договірному зобов'язанні: Навчальний посібник. - Харків: Видавництво «ФІНН», 2012. – 144 с.

Пучковська І.Й. Види забезпечення виконання зобов'язань як способи захисту//Юридична Україна. - 2011.- № 11- С.26-31.

Спасибо-Фатеева І. Порука і гарантія як способи забезпечення зобов'язань // Підприємництво, господарство і право. - 2002.- № 3. С.22-25.

Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1992.- № 47. - Ст. 642.

Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003.- № 38. - Ст. 313.

Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. № 1255- IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004.- № 11. - **Ст. 140.**

Про іпотечне кредитування операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України № 979- IV від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України – 2004. - № 1. - Ст. 1.

Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України 19.06.2003 р. № 978-IV від // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 52. - Ст. 377.

Тема 4. Припинення зобов'язання

(питання для обговорення)

1. Поняття та загальна характеристика припинення зобов'язань.
2. Підстави припинення зобов'язань з волі сторін.
3. Підстави припинення зобов'язань незалежно від волі сторін.

Завдання

17. АТ «Українські гарбузи» звернулося до господарського суду з позовом до ТОВ «Гарбузятко» про стягнення заборгованості в сумі 3 млн. грн. за поставлені в серпні – жовтні партії овочів.

В судовому засіданні представник ТОВ пояснив, що отримані овочі не були оплачені через те, що у продавця (АТ) існує зустрічний обов'язок перед ТОВ на суму 3 млн. грн. за векселями, виданими самим АТ. Даний факт, на думку представника ТОВ, є підставою для автоматичного припинення зобов'язання зі сплати куплених овочів, шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог.

Суд не погодився з позицією відповідача.

Чим характеризується припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог?

18. АТ «Джеремі» відмовилося від повернення взятого ним

банківського кредиту на тій підставі, що помер пан Єрославський, який, будучи генеральним директором товариства, підписав від свого імені зазначений кредитний договір.

Згідно з ч.1 ст. 608 ЦК України, зобов'язання припиняється смертю боржника, якщо воно є нерозривно пов'язаним з його особою і у зв'язку з цим не може бути виконане іншою особою. Саме така ситуація, на думку представників АТ, має місце в даному випадку, оскільки новий генеральний директор пан Багатченко не володіє ні авторитетом, ні діловими зв'язками колишнього керівника, а тому не зможе забезпечити виконання товариством своїх зобов'язань щодо повернення кредиту.

Які зобов'язання вважаються такими, що нерозривно пов'язані з особою боржника/кредитора?

19. ТОВ «Нафтогаз» (покупець) звернулося до господарського суду з позовом про спонукання АТ «Топлівоснаб» (постачальника) до виконання в натурі зобов'язання з поставки 2 тис. тон мазуту.

В обґрунтування своїх вимог покупець представив договір поставки, згідно з яким постачальник був зобов'язаний відвантажити мазут протягом одного місяця з моменту отримання 100% передоплати. Факт оплати мазуту підтверджувався платіжним дорученням і випискою банку про списання грошових коштів з розрахункового рахунку покупця. На момент пред'явлення позову встановлений договором місячний строк поставки вже закінчився.

Постачальник не визнав позовні вимоги, пославшись на ст. 611 ЦК, відповідно до якої, у разі порушення виконання зобов'язання боржник повинен відшкодувати збитки і сплатити неустойку, але при цьому звільняється від виконання зобов'язання в натурі. Більше того, на думку відповідача, строк поставки товару вже минув, а отже відповідне зобов'язання припинилося.

Яке рішення має винести господарський суд? Яким чином на зобов'язання впливає перебіг строку його виконання? Чи припиняються зобов'язання, що виникають на підставі договору купівлі-продажу, зі спливом строку виконання обов'язків його сторонами?

20. Банк «Депозитний» (кредитор) уклав з АТ «Меблі» (позичальником) договір, відповідно до якого позичальник зобов'язаний передати кредиторіві у власність нерухоме майно (будівлю і склад), яке було передане у заставу в забезпечення повернення цього кредиту. З моменту такої передачі зобов'язання з повернення суми кредиту мало припинитися.

Передання майна було оформлено двостороннім актом прийому-передачі.

Державний орган, в який сторони звернулися з проханням про реєстрацію права власності і припинення встановлених на нерухомість заставних прав, відмовив у реєстрації, пославшись на те, що положення договору протирічать встановленому порядку звернення стягнення на

предмет застави (ст.590 ЦК).

В ході обговорення даного питання виявилось різне розуміння сторонами юридичної природи укладеного договору.

Представник банку стверджував, що сторони уклали договір про передання відступного, оскільки положеннями договору передбачене припинення зобов'язання з повернення кредиту передачею кредитором нерухомого майна в якості відступного.

Юрист АТ «Меблі» стверджував, що укладений сторонами договір є новацією, оскільки в ньому передбачається виникнення нового зобов'язання (з передачі нерухомого майна) замість попереднього (по поверненню кредиту).

Поясніть що таке зміна зобов'язання. Як відрізнити зміну існуючого зобов'язання від заміни його новим? Чим характеризується припинення зобов'язання шляхом передання відступного?

21. ДП Міська лікарня № 1 уклало з ТОВ «Стройком» договір на проведення капітального ремонту головного корпусу, а також на прибудову до нього аптеки за умовою поетапної оплати фактично виконаних робіт.

Внаслідок перебоїв з фінансуванням, яке лікарня отримувала з державного бюджету, строки виконання зобов'язань з оплати будівельних робіт неодноразово порушувалися. Деякі строки за домовленістю сторін були подовжені, деякі залишилися без змін.

Після того, як прострочення оплати робіт перевищило шість місяців, підрядник заявив про односторонню відмову від виконання своїх договірних зобов'язань із прибудови аптеки і звернувся до господарського суду з позовом про стягнення з лікарні заборгованості за фактично виконані та прийняті роботи, а також відсотків річних за весь час прострочення їх оплати.

Суд відмовив у задоволенні позову у повному обсязі на тій підставі, що лікарня є державним закладом і не має інших джерел фінансування, крім коштів, що перераховуються з державного бюджету. Крім того, отримання лікарнею грошових коштів не залежить від волі сторін (замовника та підрядника), отже, зобов'язання замовника з оплати робіт припинилося внаслідок неможливості його виконання.

Поясніть, чи правильне рішення ухвалив суд? Які існують види неможливості виконання? Наведіть приклади кожного з цих видів.

22. Логвінов уклав із Зінчуком договір, за яким останній зобов'язувався за плату створити вічний двигун протягом одного року з моменту укладення договору. За невиконання обов'язку Зінчуком у договорі передбачався штраф у розмірі 200 % ціни договору. Однак вже через місяць після декількох невдалих спроб Зінчук повідомив Логвінова, що виконати зобов'язання він не може за існуючого рівня технічного розвитку. Після спливу строку виконання (1 рік) Логвінов звернувся до суду з вимогою про стягнення

штрафу і виконання зобов'язання в натурі. Відповідач заперечував проти задоволення позовних вимог, наполягаючи на тому, що зобов'язання припинилося неможливістю виконання через місяць після укладення договору. В подальшому Зінчук змінив свою позицію і звернувся із зустрічним позовом до Логвінова про визнання відповідного договору недійсним на тій підставі, що зобов'язання не могло бути виконаним із самого початку його виникнення і встановлення обов'язку зі створення вічного двигуна.

На яке питання розраховане дане завдання? Оцініть доводи сторін та вирішіть справу.

Список літератури за темою

Боднар, Т.В. Припинення договірних зобов'язань // Договірні зобов'язання в цивільному праві: (Заг. положення): Навч. посіб. / Т.В. Боднар. – К.: Юстініан, 2007. – С. 249–269.

Камалитдинова Р.А. Развитие доктрины невозможности исполнения обязательств в различных правовых системах // Актуальные проблемы гражданского права: Сборник статей. А 43 Вып. 4 / Под ред. проф. М. И. Брагинского. — М.: Издательство НОРМА, 2002. - 432 с. С.111-167.

Красильникова О.С. Суброгація у цивільному праву України // Університетські наукові записки. Часопис Хмельн. Ун-ту управління та права. - 2006. - № 3-4. - С.160-162.

Кузнецова Л.В. Невозможность исполнения обязательства как основание его прекращения / Л.В. Кузнецова // Практика применения общих положений об обязательствах: Сборник статей. – М.: Статут, 2011. – **С.** 294–317.

Липовецкая. Т.Л. Некоторые вопросы регулирования гражданским законодательством договора финансирования под уступку денежного требования // Актуальные проблемы гражданского права / Под ред. С.С. Алексеева; Исследовательский центр частного права. Уральский филиал. Российская школа частного права. Уральское отделение. - М: «Статут», 2000. - **С. 261-295.**

Новицкий И.Б., Лунц А.Л. Общее учение об обязательстве / И.Б. Новицкий, А.Л. Лунц. – М.: Госюриздат, 1950. – 416 с.

Останина Е.А. О некоторых проблемах прекращения обязательств сделкой / Е.А. Останина // Практика применения общих положений об обязательствах: Сборник статей. – М.: Статут, 2011. – **С.** 331–342.

Попов И.В. К вопросу об отказе от исполнения договора / И.В. Попов // Практика применения общих положений об обязательствах: Сборник статей. – М.: Статут, 2011. – **С.** 318–330.

Почуйкин В.В. Уступка права требования в гражданском праве // Актуальные проблемы гражданского права: Сборник статей. А 43 Вып. 4 / Под ред. проф. М. И. Брагинского. — М.: Издательство НОРМА, 2002. - **С.** 238-286.

Шилохвост О. Прекращение обязательства новацией: Понятие, условия

и последствия // Российская юстиция. - 1996. - № 8.- С.45-56.

Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. // Відомості Верховної Ради України.– 2004. - № 11. – Ст. 140.

Про цінні папери і фондовий ринок Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. - № 31. - Ст. 268.

Рішення господарського суду Харківської області у справі № 56/163-09 від 28.09.2009 р. [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

Постанова ВГСУ у справі № 14/483 від 11.08 2005 р. [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

Постанова ВГСУ у справі № 6/433-42/183 від 21.09. 2011р. Про стягнення інфляційних нарахувань та трьох процентів річних[Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

Про деякі питання практики застосування Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 04-5/1193, 04.06.2004, Рекомендації, Вищий господарський суд України // Електронний портал Вищого Господарського суду України. – Режим доступу: <http://www.vgsu.arbitr.gov.ua/>

Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ N 7, 16.04.2004[Електронний ресурс] // Електронний портал Вищого Господарського суду України. – Режим доступу: <http://www.vgsu.arbitr.gov.ua/>

Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин № 5, 30.03.2012, Постанова, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ [Електронний ресурс] // Електронний портал Вищого Спеціалізованого суду України. – Режим доступу: <http://sc.gov.ua/>

Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України № 01-8/211, 07.04.2008, Лист, Вищий господарський суд України [Електронний ресурс] // Електронний портал Вищого Господарського суду України. – Режим доступу: <http://www.vgsu.arbitr.gov.ua/>

Щодо застосування окремих норм цивільного законодавства № 41/0/4-12, 16.01.2012, Лист, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ [Електронний ресурс] // Електронний портал Вищого Спеціалізованого суду України. – Режим доступу: <http://sc.gov.ua/>.

Про практику застосування у вирішенні спорів деяких норм чинного законодавства № 01-8/685, 20.11.2008, Лист, Вищий господарський суд України джерело[Електронний ресурс] // Електронний портал Вищого Господарського суду України. – Режим доступу: <http://www.vgsu.arbitr.gov.ua/>

Тема 5. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання

(питання для обговорення)

1. Поняття порушення зобов'язання та його складові.
2. Правові наслідки порушення зобов'язання.
3. Співвідношення розірвання договору та односторонньою відмови від договору як правових наслідків порушення зобов'язання.
4. Зміст та види прострочення боржника та кредитора.
5. Правові наслідки прострочення боржника та кредитора.
6. Форми (міри) цивільно-правової відповідальності у системі правових наслідків порушення зобов'язання.
7. Особливості правових наслідків порушення грошового зобов'язання.

Завдання

23. Меблева фабрика (далі – фабрика) звернулася до ПАТ “Смерека” (далі – ПАТ) з позовом про розірвання договору у зв'язку з втратою інтересу до предмета договору та про стягнення збитків, посилаючись на те, що відповідач протягом тривалого часу не виконував свій обов'язок щодо поставки цінних порід деревини, необхідність в якій у покупця відпала на цей час. При розгляді справи було з'ясовано, що згідно з укладеним 16.02.2011 р. договором ПАТ зобов'язувалося відвантажити деревину залізницею за вантажними реквізитами, які покупець повинен був повідомити додатково. До повідомлення цих реквізитів продавець приймав товар на відповідальне зберігання. У договорі передбачався також строк поставки – протягом п'яти днів після підписання договору з оплатою за фактом отримання товару. Крім цього було встановлено, що 17.02.2011 р., а також у березні і квітні цього ж року ПАТ повідомляло фабрику, що готове до відвантаження деревини, яка перебувала на відповідальному зберіганні, однак будь-якої відповіді від фабрики не отримало.

На які питання теми розраховане завдання? Як має бути вирішена справа?

24. ТОВ “Кворум” звернулося з позовом до державного НДІ “Квант” про стягнення заборгованості за отриману продукцію на суму 75 680 грн, а також про стягнення неустойки та процентів річних у зв'язку з простроченням грошового зобов'язання. Відповідач проти позову заперечував, вказуючи на несвоєчасність отримання коштів з державного бюджету, за рахунок якого він фінансується, й, відповідно, відсутність своєї

вини. Крім того, зазначав, що одночасне стягнення неустойки та процентів річних є неможливим, оскільки проценти річних - різновид законної неустойки.

Вирішіть справу. Обчисліть суми, на які може претендувати позивач за умови, що строк невиконання грошового зобов'язання складає 62 дні, індекс інфляції за час прострочення – 102,1%, а пеня, що передбачалася в договорі на такий випадок, становила 0,1% від суми за кожен день прострочення.

25. За договором купівлі-продажу ПАТ “Повітря” (далі – ПАТ) передало ТОВ “Надія” (далі – ТОВ) 10 кондиціонерів. У процесі прийомки виявилось, що 5 кондиціонерів не працюють. У претензії ТОВ вимагало від ПАТ замінити непрацюючі кондиціонери та сплатити штраф у розмірі 20% від вартості неякісної продукції. У зв'язку з відсутністю на складі кондиціонерів ПАТ запропонувало здійснити ремонт несправних кондиціонерів, але ТОВ не погодилося з такою пропозицією і вимагало розірвання договору, повернення вартості бракованих кондиціонерів і відшкодування витрат за їх зберігання.

На які питання теми розраховане завдання? Які правові наслідки поставки продукції неналежної якості? Вирішіть справу.

26. ТОВ “Промінь” (далі – ТОВ) уклало договір поставки овочевих консервів з ПАТ “Консервний завод” (далі – ПАТ). Не отримавши товар у встановлений договором строк, ТОВ звернулося до господарського суду з вимогою до ПАТ про відшкодування збитків, завданих невиконанням договору, та про стягнення неустойки. Відповідач, заперечуючи проти вимог, пояснив, що поставку позивачу частини консервів мало здійснити повне товариство “Садіба” (далі – повне товариство), з яким ПАТ уклало договір. Отже, відповідальність за невиконання договору поставки в цій частині несе повне товариство. ПАТ не заперечувало, що воно не виконало зобов'язання, але зазначило, що порушення сталося не з його вини. Так, спочатку не було можливості виконати зобов'язання через відсутність склотари для консервів (її було отримано від постачальника із запізненням), а в липні врожай огірків загинув внаслідок сильного граду.

На які питання теми розраховане завдання? Вкажіть загальні умови відповідальності на порушення зобов'язання? Вирішіть справу.

27. Батьки малолітньої Фролової звернулися з позовом до ТОВ «Школа майбутнього», вчителя старших класів Селезньової та батьків неповнолітнього Харламова про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, посилаючись на те, що під час перебування у приміщенні школи неповнолітній Харламов штовхнув їх доньку, у результаті чого їй була завдана травма коліна. Батьки неповнолітнього Харламова вказували, що травмування відбулося внаслідок нездійснення належного

контролю за неповнолітнім під час його знаходження під наглядом навчального закладу, порушення навчальним закладом зобов'язання з договору про надання освітніх послуг й на відсутність їх вини у завданні шкоди.

На які питання теми розраховане завдання? Визначте поняття вини та вид відповідальності зобов'язаних осіб. Вирішіть справу.

Список літератури за темою

Антонюк, О. Право на односторонню відмову від зобов'язання та односторонню зміну його умов [Текст] / О. Антонюк // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 2. – С. 15-18.

Боднар, Т.В. Гражданско-правовая ответственность за нарушение договорных обязательств: виды и формы [Текст] / Т.В. Боднар // Альманах цивилистики: Сборник статей. Вып. 1 / Под ред. Р.А. Майданика. – К.: Всеукраинская ассоциация издателей «Правова єдність», 2008. – С. 73-91.

Верховець, А. А. Про сплату процентів за ст. 625 ЦК України [Текст] / А.А. Верховець // Вісник господарського судочинства. - 2005. - № 2. - С. 30-34.

Верховець, А. А. Співвідношення цивільно-правових заходів оперативного впливу із заходами цивільно-правової відповідальності [Текст] / А.А. Верховець // Вісник господарського судочинства. - 2006. - № 1. - С. 125 - 130.

Иоффе, О. С. Ответственность по советскому гражданскому праву [Текст] / О.С. Иоффе - Л.: Изд-во ЛГУ, 1955.

Матвеев, Г. К. Основания гражданско-правовой ответственности [Текст] / Г.К. Матвеев - М.: Юрид. лит., 1970. - 312 с.

Полякова, О. Розірвання договору за рішенням суду [Текст] / О. Полякова // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – 3. – С. 32-35.

Примак, В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб: Монографія [Текст] / В.Д. Примак - К.: Юрінком Інтер, 2007. - 432 с.

Рим, Т. Проблеми визначення розміру збитків у цивільному законодавстві України [Текст] / Т. Рим // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 6. – С. 55 - 58.

Сібільов, М. М. Підстави та умови цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язань за чинним Цивільним кодексом України [Текст] / М.М. Сібільов // Вісник Академії правових наук України. - 2004. - № 2. - С. 80-88.

Тарасенко, Л. Проценти за ч.2 ст. 625 ЦК України – законна неустойка за порушення грошового зобов'язання [Текст] / Л. Тарасенко // Юридична Україна. – 2005. – № 9. – С. 59-64.

Теньков, С. Проблемні питання судового розгляду спорів, що пов'язані з відшкодуванням збитків [Текст] / С. Теньков // Вісник господарського судочинства. - 2005. - № 2. - С. 127-130.

Шаповалова, О. І. Юридичні умови застосування неустойки, процентів як мір цивільно-правової відповідальності [Текст] / О.І. Шаповалова // Вісник господарського судочинства. - 2004. - № 3. - С. 217 - 219.

Янчук, А. Проблема співвідношення категорій «збитки» та «школа» за Цивільним кодексом України [Текст] / А. Янчук // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 2. – С. 93-96.

Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/543/96-D0%B2%D1%80>

Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 р. № 6 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92>

Про деякі питання, пов'язані з застосуванням індексу інфляції: Роз'яснення Вищ. арбітражного Суду України від 12.05.1999 р. № 02-5/223 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_223800-99

Про практику застосування Вищим господарським судом України у розгляді справ окремих норм матеріального права: Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 17.07.2012 № 01-06/928/2012 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v_928600-12

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 31.03.1995 р. № 4 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Рекомендації відносно порядку застосування індексів інфляції при розгляді судових справ: Лист Верховного Суду України № 62-97р від 03.04.97 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2-97700-97>

Тема 6. Цивільно-правовий договір

(питання для обговорення)

1. Поняття і значення договору як правочину, документа та правовідношення.

2. Свобода договору як одна з основних засад цивільного законодавства.
3. Класифікація договорів.
4. Стадії укладення договору.
5. Форми договору та порядок укладення договору.
6. Зміст договору та його тлумачення.
7. Проблематика неукладених договорів.
8. Зміна та розірвання договору.

Завдання

28. АТ «Сонечко» та ТОВ «Зірочка» 15 січня 2013 року уклали договір про розробку заходів щодо реалізації проекту створення оздоровчого центру «Бадьорість». В ньому було закріплено, що сторони намагаються сприяти втіленню в життя цього проекту, з метою чого кожна з них взяла на себе обов'язки по збиранню необхідної інформації, визначенню своїх фінансових можливостей, розробці проектів документів. В договорі було закріплено, що повноважні представники сторін повинні зустрітися не пізніше 1 квітня 2013 року для прийняття остаточного рішення про можливість сторін щодо реалізації вказаного проекту. До того ж в ньому містився пункт наступного змісту: «договір вважається попереднім та не накладає на його учасників ніяких юридичних обов'язків».

На яке питання розраховане це завдання? Чи можливе укладення попереднього договору, якщо основний договір має конструкцію реального?

29. Петренко та Волков у жовтні 2012 року у письмовій формі уклали попередній договір купівлі-продажу квартири. В договорі було встановлено, що основний договір купівлі-продажу квартири буде укладений сторонами до 1 грудня поточного року, а також була закріплена ціна квартири.

Наприкінці листопада Волков звернувся до власника квартири Петренка з вимогою укладення основного договору у відповідності до попереднього договору. Петренко йому відмовив, тому що вважав що основний договір повинен бути укладений 1 грудня. В обумовлений строк Петренко відмовився продавати квартиру Волкову на узгоджених умовах, пояснюючи тим, що ціни на ринку нерухомості значно підвищилися, та він отримав більш вигіднішу пропозицію.

Волков звернувся до суду з вимогою про визнання договору купівлі-продажу квартири укладеним на умовах попереднього договору, а також про стягнення збитків завданих простроченням у відповідності до законодавства.

На яке питання розраховане це завдання? Чи можливо встановити в попередньому договорі термін, до якого має бути укладений основний договір, вказівкою на подію, яка неминуче має настати? Чи є достатніми умови даного попереднього договору для укладення основного договору?

30. Знаходячись у відрядженні, Соколов вирішив зупинитися в місцевому готелі. Адміністратор готелю відмовив Соколову у заселенні, спираючись на значну завантаженість готелю у зв'язку з проведенням футбольного турніру в їх місті. До того ж він зауважив, що чинними Правилами проживання в готелі міста, які були затверджені головою обласної адміністрації, встановлена можливість пріоритетного заселення готелю окремими категоріями громадян. Зокрема, готелем укладений договір з місцевою адміністрацією про першочергове заселення осіб, які прибувають до міста за запрошенням адміністрації.

Проте Соколов категорично не погодився з думкою адміністратора готелю, вважаючи, що готель зобов'язаний заселити його при наявності вільних номерів. Оскільки іншого готелю у місті не було, Соколов направився для оскарження дій адміністратора готелю до управління по захисту прав споживачів.

На яке питання розраховане це завдання? Які підстави визнаються поважними для відмови суб'єкта підприємницької діяльності (а не комерційної організації, тому що не тільки юридичних осіб торкається публічний договір) споживачу від укладення публічного договору? Чи можливо примусити споживача укласти публічний договір?

31. ТОВ «Зірочка» (відправник та одержувач вантажу в одній особі) під час укладення договору морського перевезення вантажу з пароплаванням «Морське» запропонувало включити до тексту договору дві умови: про розмір відповідальності перевізника за втрату, нестачу і пошкодження вантажу у межах його дійсної вартості та не стягування з відправника додаткової плати за оголошену цінність вантажу. Пароплавання, погодившись перевезти вантаж, разом з тим заявило, що включення першої умови до договору недоцільно, тому що вона міститься у п.1 ч.1 ст. 179 Кодексу торговельного мореплавання України. Щодо другої – пароплавання також заперечувало, вважаючи, що це йому не вигідно з фінансової точки зору. Юрист ТОВ «Зірочка» наполягав на тому щоб умова про відповідальність була включена до тексту договору, оскільки, за його думкою, будь-яка умова, відносно якої за заявою хоча б однієї із сторін повинна бути досягнута згода, є істотною, а тому повинна бути включена до тексту договору.

На яке питання розраховане це завдання? Яким чином здійснюється зміна договору приєднання? Які були б правові наслідки, якщо б юрист ТОВ «Зірочка», не уважно ознайомившись з умовами договору, підписав його, а потім виявилось, що цим договором обмежується відповідальність пароплавання?

32. 1 вересня 2012р. музею відомого письменника, який знаходився в іншому місті, Єгоров направив листа з пропозицією продажу особистих речей цього письменника (письмового набору, настільної лампи, окулярів),

при цьому він вказав свою адресу, ціну кожної речі та строк для відповіді – 20 вересня 2012р. 10 вересня Єгоров направив цьому ж музею другого листа, в якому відкликав свою пропозицію. 11 вересня до Єгорова прибув представник музею для купівлі запропонованих речей. Єгоров повторив свою відмову. Представник музею наполягав на продажу цих речей. В протилежному випадку вимагав відшкодувати музею вартість його проїзду, витрати на відрядження та моральну шкоду.

На яке питання розраховане завдання? Чи виникло зобов'язання між Єгоровим та музеєм? Якщо воно виникло, то що є підставою цього зобов'язання? Чи підлягають задоволенню вимоги представника музею?

33. Добривечір запропонував своєму приятелю Романову придбати у нього картину відомого майстра. Романов на наступний день направив по факсу відповідь, в якій містилася його згода придбати картину зі вказівкою ціни покупки. Через п'ять днів Добривечір повідомив Романова, що готовий продати йому картину за ціною на 40 відсотків вище ціни, ніж яка була запропонована Романовим. Останній не погодився з цим, вважаючи, що договір між ними є укладеним на умовах факсимільного повідомлення, яке є акцептом.

На яке питання розраховане завдання? Чиї дії в даному випадку можна розглядати як оферту чи акцепт? Чи був укладений договір?

34. Дроздов протягом тривалого часу шукав можливість придбати чи орендувати гараж неподалік від свого будинку. Він дізнався, що у зв'язку з від'їздом на роботу за контрактом в Австрію Зайцев здає свій гараж в оренду на два роки, а в майбутньому, можливо, погодиться продати його. Дроздов негайно зустрівся з Зайцевим, останній повідомив, що через три дні Дроздов може поставити до гаражу свій автомобіль. Що стосується орендної плати, то вони вирішили дізнатися про середню орендну плату за гаражі в цьому районі та наперед погодилися, що підуть один одному на уступки по цьому питанню. Через три дні Зайцев зателефонував Дроздову та повідомив, що обставини змінилися та він не може здавати свій гараж, оскільки його забажав зняти його близький друг. Дроздов звернувся до суду, вказавши своїй заяві, що Зайцев відмовився від надання гаражу у користування, в зв'язку з чим просить суд зобов'язати Зайцева передати йому гараж у користування строком на два роки.

На яке питання розраховане завдання? Чи є пропозиція Дроздова офертою? Чи можна вважати договір оренди між Дроздовим та Зайцевим укладеним? Яке рішення повинен винести суд?

35. Радулов прочитав в газеті оголошення про продаж піаніно відомої чеської фірми „Petrof” за 3 000 грн. Подзвонивши за вказаним в оголошенні телефоном, Радулов з'ясував, що піаніно продає дружина військовослужбовця Матвієнко, причому тільки за умови, що вирішиться

питання про переведення її чоловіка на нове місце служби. Радулов за домовленістю з Матвієнко приїхав до дому к останній оглянути піаніно та висловив бажання купити його за вказаною в оголошенні ціною. Проте Матвієнко визначила нову ціну – 3 400 грн. Радулов наполягав на продажу піаніно без будь-яких застережень про переведення чоловіка Матвієнко на нове місце служби та за вказаною в оголошенні ціною. Він сказав, що повернеться через три дні, сплатить гроші та забере піаніно. Чоловік Матвієнко на наступний день отримав нове призначення, у зв'язку з чим вона направила Радулову телеграму про згоду продати піаніно за 3 000 грн., вказавши, що чекає його відповіді два дні. Однак телеграма була доставлена поштовим відділенням тільки на третій день, тобто за закінченням вказаного в ній терміну. В цей день, за час до отримання телеграми, Матвієнко продала піаніно Хмельницькому. При цьому було узгоджено, що останній забере піаніно у вільний час наступного дня. В цей час за піаніно з'явилися одразу Радулов та Хмельницький, кожний з яких вважав договір укладеним саме з ним та вимагав передання піаніно.

На яке питання розраховане завдання? З ким Матвієнко уклала договір? В чому полягає різниця між запрошенням робити оферту та публічною офертою?

36. ТОВ «Світ» уклало з АТ «Колір» договір поставки хімічних речовин для виробництва фарб. Через місяць контрольний пакет акцій АТ «Колір» був проданий новому власнику, який у встановленому порядку прийняв рішення про перепрофілювання виробництва та закриття виробництва фарб. Одночасно АТ «Колір» запропонувало ТОВ «Світ» розірвати договір поставки у зв'язку з істотними змінами обставин (закриття виробництва фарб). Постачальник не погодився з аргументами покупця, та поставив вимогу реального виконання договору або компенсації своїх збитків. АТ «Колір» звернулося до суду з вимогою про розірвання договору поставки у зв'язку з істотними змінами обставин.

На яке питання розраховане завдання? Які умови та порядок розірвання договору у зв'язку з істотними змінами обставин?

Список літератури за темою

Богданов, Е.В. Проблемы нестабильности гражданско-правового договора [Текст] / Е. В. Богданов // Журнал российского права. - 2011. - № 3. - С. 42-49.

Боднар, Т.В. Укладання цивільно-правових договорів (питання форми, процедури та моменту укладення) [Текст] / Т. В. Боднар // Вісник господарського судочинства. - 2008. - № 2. - С. 87-93.

Вавженчук, С.Я. Деякі теоретико-практичні питання класифікації цивільно-правових договорів [Текст] / С.Я.Вавженчук // Адвокат. - 2009. - № 10. - С. 12-15.

Веретельник, Л. К. Тлумачення цивільно-правових договорів за законодавством європейських країн [Текст] / Л. К. Веретельник // Право і безпека : наук. журн. - 2011. - № 1. - С. 248-251.

Дякович, М. Цивільно-правові проблеми укладення попереднього договору [Зразок попереднього договору] [Текст] / М. Дякович // Юридичний Радник. - 2008. - № 4. - С. 59-62.

Зозуляк, О. Поняття цивільно-правового договору в юридичній літературі та законодавстві [Текст] / О. Зозуляк // Підприємництво, господарство і право. - 2010. - 3. - С. 64-67.

Луць, А. Свобода вибору контрагента за цивільно-правовим договором [Текст] / А. Луць // Довідник юриста. - К. : Право-Інформ, 2012.

Мигалюк, Л. Класифікація непомічених договорів [Текст] / Л. Мигалюк // Підприємництво, господарство і право: наук.-практ. госп.-прав. журн. - 2012. - № 3. - С. 18-21.

Олюха, В.Г. Істотні умови цивільно-правового договору [Текст] / В. Г. Олюха // Довідник юриста. - К. : Право-Інформ, 2012.

Паращук, Л. Свобода договору як один із засобів реалізації принципу верховенства права в Україні [Текст] / Л. Паращук // Юридичний журнал. - 2011. - № 11. - С. 62-66.

Рушак, І. Співвідношення термінів "правочин", "угода", "договір" у цивільному праві України [Текст] / І. Рушак // Підприємництво, господарство і право. - 2010. - № 7. - С. 101-104.

Сібільов, М. До питання про цивільно-правовий договір як регулятор суспільних відносин [Текст] / М. Сібільов // Проблеми цивільного права та процесу : Матеріали наук.-практ. конф., 31 трав. 2008 р. - Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2008. - С. 17-25.

Практика розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Верховний Суд; Узагальнення судової практики від 24.11.2008 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-08>

Інкотермс: Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2000 року) Міжнародний документ від 01.01.2000 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988_007

Тема 7. Договір купівлі-продажу

(питання для обговорення)

1. Поняття та юридична характеристика договору купівлі-продажу.
2. Зміст зобов'язання, що породжено договором купівлі-продажу.
3. Види договору купівлі-продажу.

4. Поняття та юридична характеристика договору поставки.

5. Специфічні ознаки, які вирізняють договір поставки в самостійний різновид купівлі-продажу.

Завдання

37. Буре домовився з Дацюком про купівлю в нього телевізора. Буре передав Дацюку аванс і заявив, що наступного дня сам прийде за телевізором. Однак протягом тижня Буре так і не приїхав за телевізором. Дацюк зателефонував йому і запропонував, що телевізор доставить знайомий Дацюка Романов, якому Буре і передасть решту покупної ціни. Буре погодився.

Під час перевезення телевізора автомобіль Романова потрапив у аварію, і телевізор було розбито. Дізнавшись про це, Буре став вимагати повернення авансу, але Дацюк відмовив, заявивши, що аварія, як було встановлено, відбулася з вини Романова, а Буре сам дав згоду на перевезення телевізора. Крім того, Дацюк став вимагати від Буре повної сплати купівельної ціни, запропонувавши Буре пред'явити до Романова позов про відшкодування збитків за розбитий телевізор.

На які питання теми розраховане завдання? Як має бути вирішена справа? Чи змінилось би рішення, якби не Дацюк, а Буре за згодою Дацюка прислав за телевізором свого знайомого і телевізор був би розбитий за схожих обставин?

38. Ларіонов 20 вересня купив в універмазі костюм і черевики. У присутності продавця він приміряв куплені речі й уважно їх оглядав. Повернувшись додому, Ларіонов знову оглянув костюм і вирішив, що колір і фасон йому не підходять. З цієї причини костюм він не вдягав і через кілька днів звернувся до магазину, вимагаючи прийняти костюм і повернути йому гроші.

Через місяць після придбання черевиків виявилось, що вони мають значні недоліки: неякісно пошиті й різні за кольором.

Універмаг відмовився замінити куплені речі на більш якісні або повернути за них гроші, посилаючись на те, що під час придбання покупець мав можливість добре оглянути товар і, крім того, черевики Ларіонов вже носив. На думку адміністрації, дефекти товару були явні, і покупець не має права вимагати їх заміни, повернути ж гроші неможливо, бо їх вже інкасовано.

На які питання теми розраховане завдання? Як слід вирішити спір?

39. Тимощук продав Зубову телевізор за 7000 грн. Покупець заплатив лише 2000 грн, а решту обіцяв сплатити через 3 дні. До остаточного розрахунку телевізор залишався у продавця.

Зубов не приходив за телевізором і не приносив грошей протягом двох

тижнів. Тоді Тимощук продав телевізор Тимченку. Після цього з'явився Зубов і пояснив, що хворів і вчасно прийти не зміг.

Тимощук не відмовлявся повернути Зубову сплачені останнім 2000 грн. Однак Зубов вважав, що 2000 грн було залишено ним як завдаток, і тому вимагав, щоб Тимощук повернув йому подвійну суму завдатку, тобто 4000 грн, і крім того, реально виконав укладений між ними договір купівлі-продажу. Оскільки Тимощук відмовився задовольнити вимоги, Зубов звернувся в суд з позовом до Тимощука з вимогою повернути йому 4000 грн і до Тимченка – з вимогою повернути йому телевізор.

На які питання теми розраховане завдання? Чи обґрунтовані вимоги Зубова? Як слід вирішити спір?

40. Антіпов придбав в універмазі піаніно із розстроченням платежу на 2 роки. Через півроку після оформлення договору Антіпов звільнився з роботи і виїхав на постійне місце проживання в Росію. Універмаг звернувся до батька боржника з проханням внести за сина несплачену суму грошей або повернути придбане ним піаніно. Батько відмовився задовольнити ці вимоги. Універмаг звернувся з позовом до суду.

На які питання теми розраховане завдання? Як має бути вирішена справа? Як була б вирішена справа, коли б Антіпов подарував піаніно батькові?

41. Касатонов і Крутов придбали в магазині по електрообігрівачу вітчизняного виробництва однієї й тієї ж моделі. Через 19 місяців після покупки в квартирі Касатонова відбулася пожежа, вигоріла підлога в одній із кімнат, були попсовані меблі і домашні речі. Причиною пожежі став несправний обігрівач, що мав виробничі дефекти, а саме погану ізоляцію нагрівальних елементів. Касатонов вирішив звернутися з позовом про відшкодування спричиненої йому шкоди, але виявилось, що магазин, де був придбаний обігрівач, ліквідований.

На які питання теми розраховане завдання? Як має бути вирішена справа? Чи підлягає завдана Касатонову шкода відшкодуванню?

Дізнавшись про випадок з електрообігрівачем Касатонова, Крутов вирішив повернути свій обігрівач виробнику.

Чи може Крутов повернути товар, якщо виявить виробничий дефект у своєму обігрівачу? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що виробник встановив для електрообігрівачів гарантійний строк у 12 місяців?

42. Швець придбала на ринку у приватного підприємця вечірню сукню і показала її подрузі. Остання повідомила, що в сусідньому магазині така ж сукня коштує значно дешевше. Швець пішла на ринок, знайшла підприємця і стала вимагати повернути їй частину купівельної ціни або прийняти сукню, а їй повернути гроші. Підприємець відмовився, а Швець звернулася зі скаргою в юридичний відділ адміністрації ринку.

На які питання теми розраховане завдання? Які роз'яснення вона має одержати? Як слід було б вирішити справу, якщо б Швець вдома виявила погано оброблені шви, а продавець відмовився прийняти сукню, пояснивши це тим, що бездоганна якість обробки швів є звичайним явищем для одягу турецького виробництва?

43. АТ “Залізобетон” (далі – АТ) 03.02.2011 р. уклало договір з ТОВ “Будстрой” (далі – ТОВ) на поставку щомісячно до 03.02.2012 р. бетонних конструкцій для будівництва двох дев'ятиповерхових будинків.

Згідно з вимогами стандартів, як було обумовлено в договорі, конструкції мають бути виготовлені з цементу міцністю 500 одиниць із застосуванням металевої арматури діаметром 8 мм. У зв'язку з тим, що АТ одержав від АТ “Цемент” цемент міцністю 300 одиниць, а арматуру діаметром 5 мм, воно виготовило конструкції із застосуванням цих компонентів і протягом двох місяців поставляло свою продукцію ТОВ. Останнє неодноразово повідомляло про те, що конструкції не відповідають вимогам якості, але АТ продовжувало поставку саме такої продукції.

У травні 2011 р. ТОВ у письмовій формі повідомило постачальника про те, що договір поставки від 03.02.2011 р. воно вважає розірваним і вимагає відшкодування збитків у зв'язку з поставкою недоброякісної продукції на суму 300 000 грн. Постачальник отримав це повідомлення 17.05.2011 р., але згоди на розірвання договору не дав і надіслав ТОВ претензію з зустрічними вимогами про виплату йому пені в розмірі 1 000 грн за несвоєчасну оплату поставленої продукції і шкоду, заподіяну у зв'язку з відмовою прийняти поставлену продукцію на суму 300 000 грн.

На які питання теми розраховане завдання? Які підстави та порядок розірвання договору поставки?

44. Відповідно до укладеного договору ТОВ “Люкс” (далі – ТОВ) було зобов'язано поставити 17 квітня редакції газети “Ранок” (далі – редакція) 20 комп'ютерів, за які редакція здійснила попередню оплату за ціною 1 000 грн за кожний комп'ютер. У договорі сторони передбачили, що за недопоставку комп'ютерів ТОВ сплачує редакції неустойку в розмірі 2% від вартості непоставлених товарів.

14 серпня редакція звернулася в господарський суд з позовом до ТОВ про стягнення з останнього усієї перерахованої суми, неустойки за непоставку товарів та процентів за користування чужими грошовими коштами за період з 18 квітня по 14 серпня.

21 серпня комп'ютери були поставлені та прийняті редакцією. При розгляді спору в господарському суді ТОВ не визнало позовні вимоги редакції, посилаючись на те, що свої зобов'язання воно виконало.

На які питання теми розраховане завдання? Які правові наслідки прострочення боржника та користування чужими грошима? Чи є підстави для задоволення позовних вимог редакції газети “Ранок”?

45. Згідно з договором, укладеним між АТ «Квест» та ФОП Малкіним, товариство зобов'язалося передати останньому вантажний автомобіль «Ман» в обмін на трьохкімнатну квартиру, що належала Малкіну. Однак замість німецької вантажівки Малкіну було запропоновано автомобіль «КамАЗ». Враховуючи те, що ціна автомобіля «КамАЗ» значно нижче від ціни квартири, Малкін погодився прийняти його за умови, що АТ здійснить доплату у розмірі 30 000 грн. Відповідну домовленість було оформлено додатковою угодою до основного договору.

Через деякий час АТ відмовилося від сплати 30 000 грн. і стало вимагати від Малкіна повернення «КамАЗу», посилаючись на те, що договір поставки, який було укладено між сторонами, не передбачав такої істотної умови як строк виконання, і тому, не може вважатися укладеним.

Малкін же вважає, що сторони уклали договір міни, і строк не є істотною умовою цього договору. Сама ж по собі умова про доплату не перетворює договір міни на договір купівлі-продажу або поставки. Спір було передано до господарського суду.

На яке питання розраховане завдання? Назвіть істотні умови договору міни. У якій формі може укладатися договір міни? Чи може договір міни передбачати обмін майна на роботи або послуги?

Список літератури за темою

Алямкін, В. Виконання договору поставки [Текст] / В. Алямкін // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 4. – С. 44-46.

Апопій, І. Нові аспекти укладення договору поставки товарів для державних потреб [Текст] / І. Апопій // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 2. – С. 18-20.

Білоус, Ж.А. Предмет договорів купівлі-продажу та поставки [Текст] / Ж.А. Білоус // Часопис Київського університету права. - 2002. - № 3. – С. 35-41.

Глоба, О. Укладення договору поставки: теорія і практика [Текст] / О.Глоба // Юридичний журнал. – 2005. – № 2. – С. 40-47.

Мосейчук, Р. Особливості відшкодування збитків при порушенні умов постачання [Текст] / Р. Мосейчук // Право України. – 2005. – № 5. – С. 52-56.

Соловйов О.М. Про нормативне закріплення “передачі майна” як однієї з підстав виникнення права власності профспілок України // Правничий часопис Донецького університету. – 2002. – №1 (7). – С. 50–53.

Турчак, І.О. Основні аспекти виконання договору поставки [Текст] / І.О. Турчак // Наше право. – 2003. - № 3. – С. 74-79.

Хаскельберг Б.Л. Об основании и моменте перехода права собственности на движимые вещи по договору // Известия Вузов. Правоведение. – 2000. - № 3. – С. 121-132.

Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від

11.04.1980 р. [Електронний ресурс] // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_003.

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.

Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19.05.2011 р. [Електронний ресурс] // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3390-17/conv>.

Про внесення змін до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини»: Закон України від 06.09.2005 р. [Електронний ресурс] // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2809-15>.

Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 р. № 833 [Електронний ресурс] // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-%D0%BF>.

Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами: Затв. наказом Міністерством зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 13.03.1995 р. №37 [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0079-95>.

Правила торгівлі у розстрочку фізичним особам: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2011 р. №383 [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/383-2011-%D0%BF>.

Про стандартизацію: Закон України від 17.05.2001 р. № 2408-III [Електронний ресурс] // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2408-14>

Про стандартизацію і сертифікацію: Декрет КМУ від 10.05.1993 р. № 46-93 [Електронний ресурс] // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/46-93>

Положение о поставках продукции производственно-технического назначения: утв. постановлением Совета Министров СССР от 25.07.1988 г. № 888 [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0888400-88>

Положение о поставках товаров народного потребления: утв. постановлением Совета Министров СССР от 25.07.1988 г. № 888 [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0888400-88>

Тема 8. Договір дарування. Договір ренти

(питання для обговорення)

1. Поняття та юридична характеристика договору дарування.
2. Види договору дарування.
3. Обов'язок обдаровуваного на користь третьої особи.
4. Договір пожертви.
5. Поняття та загальна характеристика договору ренти.
6. Види договору ренти.
7. Розрахунки між сторонами у разі розірвання договору безстрокової ренти.

Завдання

46. 01.10.2012 р. Рудін уклав зі своїм родичем Мартиненко письмовий договір дарування відеокамери, за яким надав право довічного користування нею Халявському.

Мартиненко звернувся до юридичної консультації з проханням пояснити йому такі питання: 1. Чи вважається даний договір дарування дійсним, якщо його посвідчено нотаріально та в ньому вказано, що відеокамеру Рудін передасть лише через рік? 2. Чи має він право вимагати свій дарунок від Рудіна, якщо через рік останній відмовиться від передання йому відеокамери? 3. Чи може Халявський вимагати надання відеокамери в користування в разі смерті Рудіна? 4. Чи може він (Мартиненко) відмовитися від укладеного договору?

Дайте відповідь на поставлені запитання.

47. Сонін подарував сім'ї Ліско дорогий японський телевізор. Через два роки відносини між родичами значно погіршилися. Під час чергової сварки Ліско завдав Соніну тяжких тілесних ушкоджень і розбив автомобіль останнього, за що був притягнутий до кримінальної відповідальності та засуджений до позбавлення волі.

Скориставшись відсутністю Ліско, Сонін забрав з його оселі телевізор, заявивши, що він має право розірвати договір дарування за обставин, що склалися, бо договір дарування – безоплатний договір.

Дружина Ліско після неодноразових звернень до Соніна подала позов до суду з вимогою повернути телевізор, який належить їй та її чоловікові на праві власності.

На яке питання розраховане завдання? Яка мета договору дарування? Який порядок та умови розірвання договору дарування? Наслідки розірвання договору дарування.

48. Розумовський уклав з АТ «Довіра» договір безстрокової ренти, за яким безоплатно передав у власність АТ свою квартиру. Одержувачами ренти у договорі названо Розумовського та його дружину. Ренту було встановлено у розмірі 2000 грн. на місяць на обох одержувачів.

Коли через три роки після укладення договору Розумовський помер, його дружина та АТ «Довіра» домовились про зменшення суми ренти до 1000 грн. на місяць.

Через два роки АТ заявило про свій намір відмовитися від договору у зв'язку з чим виплатило Розумовській 12 000 грн.

Розумовська прийняла гроші, але незабаром звернулася до суду з позовом про звернення стягнення на передану за договором ренти квартиру, яка знаходиться у заставі, та повернення їй вартості квартири, оскільки квартиру було передано за договором ренти безоплатно.

У судовому засіданні Розумовська пояснила, що договором ренти не передбачена можливість відмови від договору у односторонньому порядку, тому договір ренти не може вважатися розірваним, а АТ вже понад 6 місяців не виплачує їй ренту. Сплачена ж їй сума – 12 000 грн. є рентою, яку вона отримала б, якщо б не погодилася на зменшення розміру ренти в зв'язку із смертю чоловіка.

Представник АТ «Довіра» заявив, що зменшення розміру ренти з 2 000 до 1 000 грн. на місяць пов'язано із смертю одного із одержувачів ренти. А можливість платника відмовитися від договору ренти передбачена законом. До того ж Розумовська прийняла 12 000 грн., погодившись тим самим із розірванням договору й повним розрахунком з АТ «Довіра».

На яке питання розраховане завдання? Що означає безоплатне передання квартири Розумовських у власність АТ за договором ренти? У якій формі має укладатися договір ренти? Виконання якого обов'язку забезпечено заставою нерухомого майна, переданого під виплату ренти?

49. За договором ренти, укладеним на 10 років, Потебенько передав у власність Торіну жилий будинок вартістю 300 000 грн. безоплатно. Відповідно до умов договору ренту було встановлено на користь Потебенька та його сестер Лідії і Марії у розмірі мінімальної заробітної плати.

Через 8 років Марія вмерла, і Торін став сплачувати ренту тільки на користь Потебенька та Лідії у визначених раніше сумах. Коли ж під час зливи у телевізійну антену, встановлену Торіним над будинком без громовідводу, вдарила блискавка і будинок згорів, Торін припинив виплати взагалі.

Потебенько звернувся до суду з вимогою розірвати договір ренти та зобов'язати Торіна відшкодувати вартість будинку, який знищено через неблалість останнього.

На яке питання розраховане завдання? Форма та строк виплати ренти. Хто несе ризик випадкового знищення (пошкодження майна), переданого під виплату ренти? Які наслідки розірвання договору ренти?

Список літератури за темою

Апанасюк М. П. Місце договору ренти в системі цивільно-правових договорів // Право і безпека. – 2004. – № 3/1 (№ 1). – С. 35-39.

Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право: Кн. 2-я: Договоры о передаче имущества. – Изд.2-е, стереотип. – М.: Статут, 2000. – 800 с.

Тімуш І. С. Рента як ризиковий договір (цивільно-правові аспекти) // Право України. – 2004. – № 1. – С. 52-55.

Яворська О.С. Особливості передання майна у власність за договорами ренти // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 9. – С. 73-77.

Тема 9. Довічне утримання (догляд)

(питання для самостійного вивчення)

1. Поняття та юридична характеристика договору довічного утримання (догляду).
2. Предмет договору довічного утримання (догляду).
3. Форма договору довічного утримання (догляду).
4. Зміст договору довічного утримання (догляду).
5. Забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду).
6. Припинення договору довічного утримання (догляду).
7. Правові наслідки розірвання договору довічного утримання (догляду).
8. Перехід прав та обов'язків за договором довічного утримання (догляду).

Список літератури за темою

Бобровская, О. Н. Особенности пожизненного содержания с иждивением в актах правоприменительной практики [Текст] / О.Н. Бобровская // Российская юстиция. - 2012. - № 2. - С. 71-73.

Бурдальова, І. Посвідчення договору довічного утримання. Особливості правового регулювання [Текст] / І. Бурдальова // Нотаріат для вас. - 2011. - № 5 (травень). - С. 39-41.

Вавженчук С. Я. Окремі дефініції есенціальних елементів договору довічного утримання [Текст] / С.Я. Вавженчук // Вісник господарського судочинства. - 2012. - № 1. - С. 102-106.

Вавженчук, С. Я. Транспарентність юридичної природи договору довічного утримання [Текст] / С.Я. Вавженчук // Вісник господарського судочинства. - 2011. - № 6. - С. 78-81.

Василяка О. Договір довічного утримання [Текст] / О. Василяка // Вісник Пенсійного фонду України. - 2011. - № 7. - С. 30-32.

Зобов'язальне право України: підручник / Національний університет «Одеська юридична академія»; за ред.: Є. О. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. - К.: Істина, 2011. - 848 с.

Клименко О. М. Договір довічного утримання. - К.: Видавець Фурса С. Я., 2006. - 40 с.

Тема 10. Договір найму (оренди)

(питання для обговорення)

1. Визначення та юридична характеристика договору найму.

2. Предмет договору найму. Орендна плата. Підстави її зменшення та звільнення від сплати.
3. правонаступництво у договорі найму.
4. Переважні права наймача.
5. Наслідки поліпшення та погіршення речі, переданої у найм.
6. Підстави та порядок припинення договору найму.
7. Особливості договору прокату.
8. Найм будівлі або іншої капітальної споруди.
9. Особливості договору найму транспортного засобу.
10. Договір лізингу.

Завдання

50. ТОВ “Єнакіївське річкове пароплавство” (далі – ТОВ) уклало договір оренди з ПАТ “Чисте повітря”, згідно з яким останнє зобов’язалося наступного дня після укладення договору передати ТОВ в користування на строк 6 місяців за плату в розмірі 20 000 грн. на місяць кондиціонер промисловий потужністю не менш чим 2000 куб. м. повітря на годину, виробництва Японії, що був у користуванні не більш одного року. За несвоєчасне передання предмету оренди договором була встановлена неустойка в розмірі 10 000 грн. Кондиціонер ПАТ “Чисте повітря” вчасно не передало і ТОВ звернулося до суду з вимогою до ПАТ “Чисте повітря” про передачу обумовленого договором кондиціонера, відшкодування збитків за прострочення та стягнення неустойки.

На яке питання розраховано це завдання?

Що може бути предметом договору найму?

Яке рішення має прийняти суд?

51. Урвант передав Погребняку в найом телевізор вартістю 4 800 грн. строком на один рік. Сторони домовилися, що плата за весь строк користування телевізором складатиме $\frac{1}{4}$ від його вартості. Погребняк прийняв телевізор від Урванта на квартирі останнього та за браком часу не встиг його оглянути. Наступного дня Погребняк відбув у відрядження за кордон строком на 4 місяці. Повернувшись, він з’ясував, що зображення телевізора має неприємний зелений відтінок. Погребняк звернувся до ремонтної майстерні, і через тиждень телевізор було відремонтовано. З’ясувати, коли виникла поломка, під час ремонту не вдалося. Ремонт коштував наймачеві 500 грн.

Через п’ять місяців після укладення договору Погребняк отримав листа від Урванта, в якому той сповіщав про свою відмову від договору найму у зв’язку з неоплатою за користування річчю. Наймодавець вимагав повернення телевізора та сплати 500 грн. за користування ним. Погребняк же вважає, що, по-перше, чотири місяці він не мав можливості користуватися річчю у зв’язку з відрядженням за наказом керівництва; по-друге, один

тиждень телевізор погано показував, через що наймач не міг ним користуватися повною мірою; по-третє, договором не встановлено період оплати за користування річчю. Отже, оплата може бути здійснена тільки після закінчення строку договору за винятком часу, коли наймач не мав можливості користуватися річчю (чотири місяці та один тиждень). Крім того, він вимагав від Урванта відшкодування оплаченої вартості ремонту в сумі 100 грн.

На які питання розраховано це завдання?

Назвіть підстави для зменшення орендної плати та звільнення від орендної плати.

Проаналізуйте доводи сторін і вирішіть спір.

52. Борисенко та Столипін уклали договір, за яким Столипін передав Борисенку строком на 4 роки в найом стару швацьку машинку німецького виробництва в робочому стані за умови сплати 200 грн. щомісячно. Зазначену машинку Борисенко поновив, встановивши декілька нових додаткових приладів, і згодом почав використовувати для надання послуг. Через деякий час Столипін безслідно зник, а через чотири роки його було оголошено померлим. Марков, як єдиний спадкоємець Столипіна, продав швацьку машинку Ковалевському. Останній звернувся до Борисенка з вимогою передання йому швацької машинки та виплати всіх доходів, які той отримав від користування нею з дня її придбання. Борисенко задовільнити вимогу відмовився.

Справу було передані на розгляд до суду.

Борисенко, у свою чергу, подав позов до Маркова як правонаступника наймодавця Столипіна про визнання його (Борисенка) співвласником машинки, оскільки поновлення останньої зробило її фактично новою.

На які питання розраховано це завдання?

Як вирішується питання правонаступництва у разі зміни власника предмету найму?

Назвіть наслідки поліпшення та зміни предмету найму.

Вирішіть справу.

53. Потапенко взяв у прокат у ТОВ «Музичний світ» піаніно строком на один рік. У зв'язку з від'їздом у тримісячне відрядження Потапенко передав піаніно в тимчасове користування своєму сусідові Шведу з умовою, що той буде користуватися інструментом протягом перебування Потапенка у відрядженні та сплатить останньому за користування суму, що дорівнює сумі плати за прокат, яку має сплатити Потапенко за той же строк. Швед поставив піаніно біля батареї центрального опалення, і незабаром в інструменті виникли дві тріщини. Після закінчення строку договору Потапенко повернув піаніно наймодавцеві, але інструмент не прийняли і запропонували Потапенку відремонтувати його. Потапенко відмовився виконати цю вимогу, оскільки у псуванні піаніно винен Швед, а не він.

*На які питання розраховано це завдання?
Назвіть наслідки погіршення речі, переданої у найм.
Яки ви знаєте особливості договору прокату?
Вирішіть справу.*

54. Горяйнов 10.01.2006 р. передав Міщенку в найом строком на 2 роки гараж в м. Харкові за умови сплати 5000 грн щомісячно. Договором було передбачено, що гараж передається для зберігання автомобіля. 15 квітня Горяйнову стало відомо, що 1 квітня Міщенко уклав з Кузьменко договір, за яким зобов'язався до 1 липня надати Кузьменко той же гараж у користування строком на 1 рік для обладнання автомайстерні. Договір було посвідчено нотаріусом. Міщенко не вносив взагалі плати за користування гаражем. 20 квітня Горяйнов звернувся до суду з позовом про розірвання договору найму та стягнення заборгованості. Під час розгляду справи, 15 червня, Міщенко повністю погасив борг за користування гаражем.

*На які питання розраховано це завдання?
Назвіть підстави відмови наймодавця від договору найму та розірвання договору найму на його вимогу.
Яке рішення має винести суд?
Яким буде рішення суду, якщо з'ясується, що договір найму не був зареєстрований?*

55. Державне підприємство “Хлібкомбінат № 8” (далі – державне підприємство) уклало з ТОВ “Будмонтаж” (далі – ТОВ) договір оренди окремо розташованої споруди загальною площею 100 м.кв. на 10 років. У договорі сторони передбачили такі умови: 1) строк оренди, 2) розмір орендної плати, 3) цільове призначення споруди, 4) пеню за прострочення оплати орендних платежів, 5) обов'язок орендаря провести капітальний ремонт споруди не пізніше одного року після укладення договору, 6) набуття права власності ТОВ на споруду після спливу строку договору за умови належної сплати орендних платежів.

Оскільки орендар вчасно не розпочав капітальний ремонт і мав заборгованість по орендній платі за 2 місяці, державне підприємство звернулося до суду з позовом про розірвання договору. ТОВ позов не визнало.

*На які питання розраховано це завдання?
Назвіть особливості договору оренди державного майна.
Яке рішення має винести суд?*

56. ТОВ “Мавка” (далі – ТОВ) уклало за участю банку ПАТ “Укркамчатбанк” (далі – банк) і машинобудівельного заводу договір лізингу, за яким отримало устаткування для лісопилки строком на 4 роки. Лісопилку було поставлено і змонтовано представниками заводу. Однак у процесі експлуатації неодноразово виявлялися виробничі дефекти лісопилки, що

зробило її подальше використання вкрай не вигідним. ТОВ звернулося до заводу з вимогою замінити устаткування, однак завод відмовив, пояснивши, що в даний час устаткування для лісопилки він не виробляє і задовольнити вимоги не має можливості. Тоді ТОВ звернулося до банку з проханням розірвати договір лізингу. Банк, у свою чергу, також відмовив ТОВ, вважаючи, що відповідальність за вибір постачальника і всі пов'язані з цим ризики повинен нести лізингоодержувач. При цьому банк заявив, що згоден розірвати договір, якщо йому будуть відшкодовані: повна вартість устаткування для лісопилки і неодержані доходи у вигляді платежів за користування лісопилкою. ТОВ така пропозиція не задовольнила, і воно звернулося до суду з позовом про розірвання договору лізингу.

На які питання розраховано це завдання?

Вирішіть справу.

Список літератури за темою

Борщевський, І.В. Деякі питання укладення договорів найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди за Цивільним кодексом України / І.В. Борщевський [Текст] // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. — 2004. — Вип. 23. — С. 309-314.

Галіахметов І. Підприємство як об'єкт оренди // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 11. - С. 42-45.

Омельчук О.С. До визначення обсягу поняття “зміна договору найма житла” // Актуальні проблеми держави і права. - 2006. - Вип. 28. — С. 237-242.

Січко Д.С. Структура договірних зв'язків лізингу // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць. Вип. 23 — О., 2004. — С. 302-307.

Серебрякова Ю.О. Підстави визнання договору оренди нерухомості неукладеним: господарсько-правовий аспект [Текст] / Ю.О. Серебрякова // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — № 2. — С. 92–94.

Про оренду державного та комунального майна: Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1992. - № 30. - Ст. 416.

Про фінансовий лізинг: Закон України від [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>.

Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг» [Електронний ресурс] // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_263.

Рішення Господарського суду м. Києва у справі № 34/4723.03.11 [Електронний ресурс] // <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/14640964>

Постанова Вищого Господарського суду України у справі № 5005/1216/2011 (10/188) [Електронний ресурс] // <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/18428521>

Тема 11. Договір найму (оренди) житла

(питання для обговорення)

1. Поняття та загальна характеристика договору найму (оренди) житла.
2. Предмет та сторони договору найму (оренди) житла.
3. Права та обов'язки наймодавця і наймача за договором найму (оренди) житла.
4. Підстава та порядок розірвання договору найму (оренди) житла.
5. Поняття та загальна характеристика договору оренди житла з викупом.
6. Права та обов'язки орендодавця та орендаря за договором оренди житла з викупом.
7. Підстава, порядок та правові наслідки розірвання договору оренди житла з викупом.

Завдання

57. У березні 2012 року Волинець одержала у спадщину однокімнатну квартиру. Як з'ясувалося, в цій квартирі з липня 2011 року на умовах найму проживає Іщенко. У травні 2012 року Волинець подала позов до суду про розірвання договору найму і виселення Іщенка, оскільки з військової служби повернувся її син, і ця квартира необхідна йому для проживання. Суд задовольнив її вимоги. Однак в серпні 2012 року Іщенку стало відомо, що Волинець уклала договір найму цієї квартири з Петренко. Іщенко подав позов до суду про переведення на нього прав та обов'язків наймача.

На які питання теми розраховано це завдання? Яке рішення має винести суд? Чи будуть правомірними вимоги Іщенка про переведення на нього прав та обов'язків покупця, якщо буде встановлено, що Волинець не передала в найм, а продала Петренко цю квартиру?

58. Бондарчук і Федорець уклали 01.01.2012 року договір найму житла строком на один рік. Свого часу Бондарчук не попередив наймача про відмову від укладання договору на новий строк, а Федорець 01.01.2013 року не звільнив помешкання. Бондарчук 01.03.2013 року продав це житло своєму приятелю Нестерову, який 01.06.2013 року подав позов до суду про розірвання договору найму і виселення Федорця на підставі невнесення наймачем плати за житло з 01.01.2013 року. Федорець пред'явив зустрічні вимоги про переведення на нього прав та обов'язків покупця згідно ст. 822 ЦК України.

На які питання теми розраховано це завдання? Яке рішення повинен винести суд?

59. Сидоров (наймодавець) уклав договір найму житла з комерційним банком "АВЕК" (наймачем) строком на п'ять років. Останній передав це житло в користування своєму працівникові Смирнову. Через деякий час Смирнов за згодою банку вселив у житло свою дружину та її сина від першого шлюбу. Минуло три роки і Сидоров звернувся з позовом до

комерційного банку "АВЕК" і до Смирнова про розірвання договору найму житла і відшкодування збитків у зв'язку з тим, що Смирнов та члени його сім'ї псують житло, власником якого він є. При розгляді справи Сидоров заявив, що на вселення Смирнова та членів його сім'ї комерційний банк "АВЕК" повинен був отримати його згоду.

На які питання теми розраховано це завдання? Яке рішення має винести суд?

60. Федорчук (наймодавець) і Новіков (наймач) уклали договір найму житла, предметом якого був житловий будинок. З часом Новіков за згодою Федорчука переобладнав та реконструював житловий будинок і частину його став використовувати як офіс приватного нотаріуса.

На які питання теми розраховано це завдання? Чи правомірні дії Новікова? Який існує порядок переведення житлових будинків у нежитлові?

61. У договорі найма житла з Петровим серед осіб, які проживатимуть разом з ним, були вказані дружина та два неповнолітніх сина. Після звільнення з роботи у зв'язку з ліквідацією підприємства Петров став вносити плату за користування житлом з затримкою на 3-4 місяця. Наймодавець Карпенко звернувся з позовом до суду про розірвання договору найму житла і стягнення заборгованості з Петрова та його синів.

На які питання теми розраховано це завдання? Яке рішення повинен винести суд?

62. За три місяці до закінчення строку договору найму житла наймодавець Петренко попередив наймача Гончарова про відмову від укладання договору на новий строк, оскільки останній неналежно виконував свої обов'язки за договором найму – несвоєчасно сплачував за житло. На думку Гончарова, навпаки, він має переважне право на укладення договору найму житла на новий строк відповідно до положень ч. 1 ст. 822 ЦК України.

На які питання теми розраховано це завдання? Розгляньте доводи сторін.

63. Клименко і четверо членів його сім'ї проживали на умовах найму в житловому будинку, що належав на праві власності Новікову. Після смерті Клименка наймачем житла побажав стати один з його синів. Однак наймодавець своєї згоди не дав. Син Клименка звернувся з позовом до суду про визнання його наймачем житлового будинку.

На які питання теми розраховано це завдання? Яке рішення має винести суд?

64. Іванов в 2010 році уклав довготривалий (на 25 років) договір оренди житла з викупом з підприємством-орендодавцем "ОАЗИС", предметом якого є трикімнатна квартира. В листопаді 2012 року Іванов

помер. Його спадкоємці звернулись до юридичної консультації з проханням пояснити їм такі питання: (1) Чи переходять до його спадкоємців усі права та обов'язки за договором оренди житла з викупом, які мав спадкодавець? (2) Чи можуть спадкоємці відмовитись від договору оренди житла з викупом? (3) Які підстави, порядок та правові наслідки розірвання договору оренди житла з викупом на вимогу підприємства-орендодавця? (4) Які підстави, порядок та правові наслідки розірвання договору оренди житла з викупом на вимогу орендаря?

На які питання теми розраховано це завдання? Дайте відповідь на питання.

Список літератури за темою

Мичурин Е.А. Договори с жильем. – Х.: Медиа группа "Харьков юридический", 2001. – 156 с.

Житлове право України: Навч. посіб. / М.К. Галянтич, Г.І. Коваленко. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 480 с.

Сліпченко С.О., Мічурін Е.О., Соболев О.В. Житлове право України: Науково-практичний посібник. – Харків: Еспада, 2003. – 344 с.

Житлове право України: Навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитонов. – К.: Істина, 2008. – 160 с.

Замуравкіна Р.М. Отдельные вопросы регулирования отношений найма жилья // Проблемы законности: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Харків: Нац. юрид. акад. України. – 2005. – Вип. 75. – С. 56-61.

Замуравкіна Р.М. К вопросу о регулировании отношений коммерческого найма жилья с участием нанимателя – юридического лица // Проблемы законности: Акад. зб. наук. пр. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України. – 2009. – Вип. 105. – С. 215-220.

Замуравкіна Р.М. Актуальні питання реалізації житлових прав в умовах світової фінансової кризи. // Проблемы законности: Акад. зб. наук. пр. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України. – 2010. – Вип. 109. – С. 94-100.

Закон України від 25.12.2008 р. № 800-VI "Про запобіганні впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва" // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 19. – Ст. 257.

Порядок оренди житла з викупом, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2009 р. № 274 // Офіційний Вісник України. – 2009. – № 23. – Ст. 754.

Тема 12. Позичка

(питання для самостійного вивчення)

1. Поняття, предмет та сфера застосування договору позички.
2. Сторони договору позички, їх права та обов'язки.

3. Припинення договору позички.

Список літератури за темою

Брагинский, М. И. Договорное право. Кн. 2: Договоры о передаче имущества / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. – М. : Статут, 2000. – 800 с.

Венедіктова, І. Особливості застосування договору позички за сучасним українським законодавством / І. Венедіктова // Мала енцикл. нотаріуса. – 2005. – № 5. – С. 37 – 45.

Гончаренко, В. О. Вплив безоплатності на побудову договірних конструкцій (на прикладі договору позички) / В. О. Гончаренко // Митна справа. – 2005. – 6. – С. 71–75.

Клюєва, Є. Деякі аспекти договору позички за цивільним правом / Є. Клюєва // Вісник прокуратури. – 2007. – № 7. – С. 98–102.

Соловйов О.М. Договір позички / Цивільне право: Підручник: у 2 т. / Борисова В.І., Баранова Л.М., Жилінкова І.В. та ін.; За ред. В.І. Борисової, І.В. Спасібо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 2. – С. 344—355.

Спасібо-Фатєєва І. В. Позичка чи позика / І. В. Спасібо-Фатєєва // Мала енцикл. нотаріуса. – 2004. – № 1 (13). – С. 33.

Тема 13. Договір підряду

(питання для обговорення)

1. Поняття підряду, його відмежування від суміжних цивільно-правових договорів.

2. Співвідношення підряду з договорами про надання послуг, купівлі-продажу, створення об'єктів інтелектуальної власності. Підряд і трудовий договір.

3. Ризик підрядника: зміст, особливості.

4. Види договорів підряду. Побутовий підряд, його особливості.

Завдання

65. ТОВ «Аптека «Здоров'я» запросила для оформлення свого торгового залу художника-дизайнера Савченка. Перед художником було поставлено завдання – оформити вітрини аптеки та її торгового залу для покращення естетичного вигляду. Оформлення мало здійснюватися з матеріалів та за ескізами Савченка. Строк виконання замовлення становив один місяць.

Керівник ТОВ звернувся до юрисконсульта з проханням підготувати відповідний проект договору.

На яке питання розраховане завдання? Дайте правову кваліфікацію відносин між художником-дизайнером Савченком і ТОВ.

66. Карпенко домовився зі своїм знайомим – майстром телеательє про налагодження в його телевізорі блока ДМВ та антени до нього за винагороду.

Усі необхідні матеріали були надані Карпенком. Після того, як усі роботи були виконано, майстер за проханням Карпенка почав перевіряти телевізор. Телевізор працював добре, однак при вмиканні відеомагнітофону було виявлено, що екран має тільки чорно-біле зображення. Майстер сказав, що в телевізорі необхідно встановити блок PAL, тоді зображення буде кольоровим. Карпенко повідомив, що він має такий блок і майстер може його встановити, а також підключити систему дистанційного управління.

Після виконання робіт майстер знову ввімкнув телевізор і він згорів. Як було з'ясовано, блок дистанційного управління виявився непридатним до використання, і внаслідок цього при вмиканні сталося коротке замикання. Майстер встановив блок без відповідної перевірки.

Карпенко відмовився сплатити майстру обумовлену винагороду та вимагав від нього безкоштовного ремонту телевізора.

В свою чергу майстер вимагав сплатити йому обумовлену винагороду та заперечував проти ремонту, вважаючи винним у пошкодженні телевізора Карпенка, який дав непридатний до використання блок.

Як має бути вирішена справа? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що несправний блок майстер отримав запечатаним з пломбами заводу - виробника?

67. Маковецький домовився зі своїм сусідом – радіотехніком Івановим, що той у вільний від роботи час збере для нього магнітофон. Придбання необхідних матеріалів Іванов взяв на себе. Було вирішено, що Маковецький сплатить Іванову 500 грн. Розпочавши роботу, Іванов не зміг самостійно розробити нову схему магнітофону, у зв'язку з чим домовився з інженером Бесєдіним про розробку такої схеми за 150 грн, передавши йому завдаток у сумі 50 грн. Крім того, деякі деталі Іванов не зміг придбати і виготовив їх сам. Іванов заявив Маковецькому, що останній повинен тепер сплатити не 500, а 800 грн. Маковецький ж відповів, що уклавши договір, Іванов взявся виконувати роботу на свій ризик, тому додаткові витрати мають бути віднесені на його рахунок. Іванов же стверджував, що обумовлена ними сума при укладанні договору була лише приблизною і, якщо Маковецький не може сплатити її, договір має бути розірвано, а Маковецький повинен йому відшкодувати понесені витрати в сумі 250 грн (50 грн – завдаток і 200 грн – за деталі).

На яке питання розраховане завдання? Як слід вирішити справу?

68. Іноземна фірма «Пніна» підписала з ТОВ «Консоль» договір, відповідно до якого товариство зобов'язувалося кожного кварталу надавати фірмі інформацію щодо маркетингового дослідження ринку молочної продукції м. Харкова. Інформація повинна була надаватися на електронному

носії – електронною поштою. Як тільки почали надходити гроші на рахунок товариства, у податкової інспекції виникло питання про правову природу укладеного договору. Податкова інспекція вважала, що в даному разі товариство одержує винагороду за послуги, а товариство стверджувало, що воно з фірмою уклало договір підряду.

Податкова інспекція звернулася за консультацією до юриста.

Яке роз'яснення має бути надано? Визначить критерії відмежування робіт та послуг.

Тема 14. Договір будівельного підряду

(питання для обговорення)

1. Будівельний підряд, його предмет.
2. Джерела правового регулювання будівельного підряду, їх співвідношення з ЦК.
3. Особливості виконання договору будівельного підряду. Передання і прийняття робіт.
4. Відповідальність замовника і підрядника.
5. Договірні відносини за участю субпідрядника і генерального підрядника.

Завдання

69. Слюсаренко уклав договір з Ремстройтрестом на ремонт його квартири. Вартість робіт та матеріалів, що купувалися трестом, склала 20 000 грн. Згідно з умовами договору, ремонт слід було розпочати 10.05.2006 р., а закінчити 20.05.2006 р. При укладанні договору Слюсаренко сплатив 5 000 грн. 9 травня Слюсаренка повідомили, що роботи не можуть бути розпочаті в строк, оскільки робочі ще працюють на іншому об'єкті, ремонт якого не був своєчасно закінчений через недопоставку деяких матеріалів. У зв'язку з цим Слюсаренка прохали перенести строк початку ремонту квартири. Від такої пропозиції він відмовився і заявив, що взяв за свій рахунок відпустку на цей час і чекає на робочих. Роботи у Слюсаренка було розпочато лише 15 травня і закінчено 29 травня. Після закінчення ремонту Слюсаренко заплатив ще 5 000 грн, а інші платити відмовився, оскільки вважає їх компенсацією збитків, понесених через порушення трестом вимог договору.

Трест звернувся з позовом до суду про стягнення з Слюсаренка 10 000 грн.

Яке рішення має винести суд?

70. ТОВ «Будівельно-ремонтне управління № 37», діючи як генеральний підрядчик за договором на будівництво складського

приміщення з плодоовочевою фабрикою, доручило ПАТ «Майстер» виконати комплекс сантехнічних і монтажних робіт, уклавши з ним договір субпідряду.

Під час прийняття результатів робіт за договором субпідряду представники будівельно-ремонтного управління виявили декілька порушень умов договору з боку ПАТ «Майстер». Так, складське устаткування, монтаж якого здійснювався за цим договором, працювало лише частково; відстань між стелажми була меншою, ніж передбачено проектно-кошторисною документацією, яку передала плодоовочева фабрика; при встановленні сантехнічного обладнання використано інші матеріали, ніж було обумовлено договором. Залучений до приймання робіт представник державної санітарно-епідеміологічної служби заявив, що приміщення не може бути використане як склад плодоовочевої продукції, однак це не виключає його використання для інших виробничих потреб. Представник будівельно-ремонтного управління акт прийняття робіт за договором субпідряду підписати відмовився. До ПАТ «Майстер» було надіслано листа, в якому замовник (будівельно-ремонтне управління) вимагав усунути виявлені недоліки за рахунок субпідрядника до 15.01.2012 р., оскільки строк виконання робіт за договором з плодоовочевою фабрикою закінчувався 01.03.2012 р. Однак у вказані строки субпідрядник вимог замовника не виконав.

Враховуючи, що підрядник не виконав умови договору, плодоовочева фабрика звернулася до суду з позовом до будівельно-ремонтного управління з вимогою про відшкодування збитків та сплату неустойки в сумі 158 900 грн. Відповідач позову не визнав, посилаючись на відсутність своєї вини у порушенні договору внаслідок невиконання умов договору субпідрядною організацією. Залучений до участі у справі субпідрядник подав акт приймання робіт за договором із будівельно-ремонтним управлінням. В акті зазначалося, що робота виконана і приймається без застережень. Акт було підписано представником ПАТ «Майстер» із зазначенням, що представник замовника (будівельно-ремонтного управління) від підписання відмовився.

На яке питання розраховане завдання? Яке рішення має прийняти суд?

71. В ПрАТ «Зірка» виникли труднощі з фінансуванням будівництва житлового будинку, яке здійснювалося спільно з науково-дослідним інститутом. Правління ПрАТ «Зірка» прийняло рішення про залучення для завершення будівництва громадян, які виявили бажання придбати квартири в домі, що будується.

Для оформлення правовідносин з цими громадянами був розроблений договір про спільне інвестування, згідно з яким АТ брало на себе функції замовника, гарантувало здачу будинку в експлуатацію не пізніше II кварталу та оформлення документів про право власності на певні квартири конкретним громадянам. Громадяни зобов'язані були внести в повному обсязі у встановлений строк обумовлену договором суму.

Будинок було прийнято в експлуатацію лише в кінці III кварталу, а

документи про право власності учасники інвестування отримали через 6 місяців після закінчення будівництва.

Група громадян звернулася з цього приводу до адвоката за консультацією.

Яке роз'яснення слід дати?

72. Коломієць під час ремонту у власній трикімнатній квартирі вирішила об'єднати дві кімнати в одну, розібравши стіну між ними. Для виконання даних робіт Коломієць звернулася до ТОВ «Будівельна фірма «Зодчий». Перед юристом компанії були поставлені наступні питання.

1. Який договір має бути укладено Коломієць з ТОВ «Будівельна фірма «Зодчий», визначить його предмет та форму. 2. Чи необхідний дозвіл державних органів на об'єднання кімнат і який порядок його отримання? 3. Як слід поступити, якщо власник сусідньої квартири Негожих категорично заперечує проти об'єднання двох кімнат в одну? Підготуйте висновок по справі.

Список літератури за темою

Кузнєцова Н. С. Підрядні договори в інвестиційній діяльності убудівництві. / Н. С. Кузнєцова. – К.: Наук. думка, 2006.

Доценко-Белоус Н. А. Правовая енциклопедия инвестирования строительства. — К.: Юридическая практика, 2006. — 532 с.

Гриняк А.Б. правова природа договору будівельного підряду (окремі аспекти) // Право та управління. — 2011. — № 1. — С. 80-87.

Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 34. - Ст. 343.

Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві: Постанова КМ України від 01.08.2005 р. № 668 // Офіційний вісник України. - 2005. - № 31. - том 2. – С. 364.

Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів: Постанова КМ України від від 13.04.2011 р. № 461 // Офіційний вісник України. – 2011. - № 32. – С. 81.

Правила побутового обслуговування населення: затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.1994 р. № 313. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/313-94-%D0%BF>.

Тема 15. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт

(питання для самостійного вивчення)

1. Поняття та юридична характеристика договору. Предмет договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт, його розмежування з договором підряду.
2. Сторони договору, їх права та обов'язки. Права сторін на результати робіт.
3. Наслідки неможливості досягнення результату.
4. Відповідальність сторін за порушення договору.

Список літератури за темою

Крижна, В. М. Права та обов'язки сторін за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт [Текст] / В. М. Крижна // Питання інтелектуальної власності. Вип. 4. - К. : Акад. Правових наук України / голов. ред.: О. Д. Святоцький, інтелектуальної власності Акад. прав. наук України НДІ, 2006. - С. 294-304

Андрейцев, В. А. Розвиток правового регулювання договірних відносин на виконання науково-дослідних робіт [Текст] / В. А. Андрейцев // Юрист України. - 2011. - № 2(15). - С. 45-52.

Андрейцев, В. Розвиток правового регулювання договірних відносин на виконання науково-дослідних робіт [Текст] / В. Андрейцев // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. / Акад. прав. наук України. - Х. : Право, 2010. - 2010 р. №4(63). - С. 167-176.

Осипова, Ю. В. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт: окремі питання укладання та виконання [Текст] / Ю. В. Осипова // Питання інтелектуальної власності. Вип. 5. - К. : Акад. Правових наук України / голов. ред.: О. Д. Святоцький, інтелектуальної власності Акад. прав. наук України НДІ, 2007. - С. 192-205.

Андрейцев, В. Правова природа договірних правовідносин щодо виконання науково-дослідних робіт [Текст] / В. Андрейцев // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2009. - № 4. - С. 101-109.

Великанова, М. Співвідношення договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт із договором підряду [Текст] / М. Великанова // Підприємництво, господарство і право. - 2009. - № 11. - С. 44-47.

Андрейцев, В. В. Підстави виникнення договірних правовідносин у сфері виконання науково-дослідних робіт [Текст] / В. В. Андрейцев // Університетські наукові записки. - 2008. - № 4. - С. 186-189.

Андрейцев, В. В. Суб'єкти договірних правовідносин на виконання науково-дослідних робіт: проблемно-постановчий контекст [Текст] / В. В. Андрейцев // Часопис Київського університету права. - 2008. - № 4. - С. 136-142.

Андрейцев, В. Умови та підстави зміни і припинення договірних правовідносин при виконанні науково-дослідних робіт [Текст] / В. Андрейцев // Вісник Академії правових наук України. - 2008. - № 3 (54). - Х. :

Право / голов. ред. В. Я. Тацій ; ред. кол. М. В. Цвік [та ін.] , 2008. - С. 180-190.

Андрейцев, В. В. Організаційно-правові передумови виникнення договірних правовідносин у сфері виконання науково-дослідних робіт [Текст] / В. В. Андрейцев // Університетські наукові записки. – 2008. - № 3. - С. 159-171.

Андрейцев, В. Зміст договірних правовідносин у сфері виконання науково-дослідних робіт [Текст] / В. Андрейцев // Вісник Академії правових наук України. 2008 р. №2(53). - Х. : Право / голов. ред. В. Я. Тацій ; ред. кол. М. В. Цвік [та ін.], 2008. - С. 149-166.

Великанова, М. Договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт у системі цивільно-правових договорів [Текст] / М. Великанова // Підприємництво, господарство і право. - 2006. - № 9. - С. 13-15.

Олюха, В. Наслідки неможливості досягнення результату у договорах на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт як підстава припинення зобов'язань [Текст] / В. Олюха // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 9. - С. 58-59.

Андрейцев, В. Правове регулювання договірних правовідносин на виконання науково-дослідних робіт: історико-правовий аспект [Текст] / В. Андрейцев // Вісник Академії правових наук України. - 2010. - № 3 (62) : 36. наук. пр. / Акад. прав. наук України. - Х. : Право, 2010. - С. 151-165.

Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 р. № 1977-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 12. – Ст. 165.

Про затвердження Порядку планування, фінансування і контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт: затв. наказом Мінікоресурсів України від 07.11.2000 р. № 187 // Офіційний вісник України. - 2000. - № 48. – Ст. 2109.

Тема 16. Договір про надання послуг

(питання для самостійного вивчення)

1. Поняття послуги та її правова природа.
2. Система договорів про надання послуг.
3. Юридична характеристика договору про надання послуг.
4. Суб'єктний склад договору про надання послуг.
5. Зміст договору про надання послуг.
6. Наслідки невиконання або неналежного виконання договору про надання послуг.
7. Підстави припинення договору про надання послуг.

Список літератури за темою

Сибільов М.М. Загальні положення регулювання відносин у сфері надання послуг за проектом нового Цивільного кодексу України // Вісник академії правових наук. – 1996. - № 7. – С. 108-112.

Осетинська Г.А. Проблеми визначення класифікаційних критеріїв відмежування зобов'язань з надання послуг та поділу їх на види // Вісник господарського судочинства. – 2004. - № 2. – С.251-256.

Євстігнєєв А. Істотні умови договору за цивільним та господарським кодексами, порівняльний аспект // Юридичний журнал. - 2006. - № 1.

Галузевий класифікатор "Класифікатор послуг і продукції у сфері побутового обслуговування". Затв. наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 19.02.2002 р. №51 // <http://www.legal.com.ua/document/kodeks/0CH560051569-02.html>

Смотров О.І Locatio conductio operarum у римському та сучасному цивільному праві України // Вісник національного університету внутрішніх справ. – 2002. – вип.20. – С. 402.

Федорченко Н.В. Загальні проблеми зобов'язань по наданню послуг // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 17. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. – 237-242.

Мірзоян А. А. Розвиток інституту послуг / А. А. Мірзоян // Держава і право. Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 31.– К.: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2006. — С. 242-248.

Мірзоян А. А. Деякі питання систематизації договорів про надання послуг / А. А. Мірзоян // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2007. — № 4 (24). — С. 229-233.

Тема 17. Договір перевезення. Договір транспортного експедирування

(питання для обговорення)

1. Система транспортних договорів.
2. Особливості перевезення вантажу різними видами транспорту.
3. Договір перевезення вантажу. Учасники договору.
4. Договір чартеру (фрахтування).
5. Відповідальність сторін за порушення умов договору. Підстави і межі відповідальності перевізника.
6. Договір перевезення пасажирів та багажу. Права і обов'язки сторін за договором.
7. Поняття, предмет та форма договору транспортного експедирування.
8. Підстави та межі відповідальності за порушення договору транспортного експедирування.

Завдання

73. Південна залізниця звернулась до господарського суду Харківської області з позовом до ПАТ “Харківвантажтранс” (далі – ПАТ) про стягнення плати за користування вагонами, оскільки протягом місяця залізниця на під’їзні колії, власником яких є ПАТ, подавала вагони під завантаження і розвантаження. У судовому засіданні було встановлено, що фактично ПАТ у вказаний період будь-яких вантажів не отримувало і не відвантажувало, а вагони використовувалися його контрагентами.

Господарський суд Харківської області позов задовольнив, мотивуючи тим, що ПАТ як власник під’їзних колій повинно вносити плату за користування вагонами.

Харківський апеляційний господарський суд рішення скасував і ухвалив постанову, якій у позові відмовив, мотивуючи тим, що власник під’їзних колій має сплачувати залізниці плату за користування вагонами для власних потреб, тобто тоді, коли він є вантажовласником. Постанову було оскаржено в касаційному порядку.

На яке питання розраховано це завдання? Яку постанову повинен ухвалити Вищий господарський суд України? Чи змінилася б постанова суду, якби між залізницею, власником під’їзних колій і контрагентом (безпосереднім користувачем вагонів) було укладено договір, згідно з яким обов’язок щодо внесення плати за користування вагонами покладался б безпосередньо на контрагента?

74. На адресу трикотажної фабрики залізницею надійшло дві партії товарів. У першій партії, що прибула на станцію призначення на 10 днів пізніше передбаченого триденного строку доставки, вантаж виявився пошкодженим. У другій партії товару була виявлена недостача. На підставі комерційних актів, складених при одержанні вантажу, фабрика звернулася до господарського суду з позовом до залізниці про відшкодування збитків і сплату штрафу за прострочення доставки вантажу в сумі 101 780 грн. У судовому засіданні було встановлено, що за перевезення кожної партії вантажу сплачено провізну плату в розмірі 5 160 грн.

У господарському суді представник залізниці пояснив, що така ситуація виникла у зв’язку з аварією потягу, який перевозив вантаж, тому залізниця має бути звільнена від відповідальності. Крім того, на його думку, слід врахувати, що позивач не подав претензії до залізниці про стягнення завданих збитків.

На яке питання розраховано це завдання? Чи є підстави для задоволення вимог фабрики? Розгляньте доводи сторін.

75. На адресу ПрАТ “Древінвест” (далі – ПрАТ) було відправлено залізницею ліс-кругляк. Вантаж на станцію призначення не прибув. Вважаючи вантаж загубленим, ПрАТ на підставі п. 117 Статуту залізниць України пред’явило претензію до залізниці про відшкодування 558 000 грн –

вартість вантажу. Залізниця відхилила претензію, посилаючись на п. 135 Статуту, і вказала, що вантаж видано ТОВ “Піраміда”, до якого і слід пред’явити претензію про відшкодування вартості вантажу.

ПрАТ подало до господарського суду позов. Доказів про переадресування вантажу сторони до суду не надали. Рішенням суду залізницю було звільнено від відповідальності, а вартість загубленого вантажу стягнуто з ТОВ “Піраміда”.

На яке питання розраховано це завдання? Чи є підстави для скасування рішення господарського суду?

76. Адвокат, прямуючи за дорученням клієнта на засідання суду до м. Сімферополя, звернувся до каси залізничного вокзалу за квитком. Касир у продажу квитка відмовила, повідомивши, що на жоден з найближчих потягів у кримському напрямку квитків немає. Тоді адвокат придбав білет на літак, але рейс було затримано у зв’язку з несприятливими метеорологічними умовами. Адвокат з запізненням прибув до м. Сімферополю і тому не зміг бути присутнім на судовому засіданні. Відповідно до умов договору з клієнтом, він втратив право на винагороду в розмірі 2 000 грн.

Адвокат подав судовий позов до авіакомпанії та залізниці з вимогою відшкодувати завдані збитки в розмірі неотриманої винагороди (2 000 грн), різниці між вартістю залізничного та авіаквитка (500 грн), а також відшкодувати моральну шкоду в розмірі 5 000 грн. Свої вимоги до авіакомпанії він обґрунтував неналежним (несвоєчасним) виконанням нею зобов’язань, а до залізниці – неправомірною відмовою в продажу квитка. У судовому засіданні було надано довідку про те, що в одному з потягів, квиток на який мав намір придбати адвокат, були вільні місця.

На яке питання розраховано це завдання? Чи є підстави для задоволення вимог адвоката?

77. Громадянка Петренко придбала квиток у купейний вагон потягу Харків – Ужгород. У вагоні вона з’ясувала, що її місце зайнято іншим пасажиром, який мав квиток на це ж місце. Петренко попросила провідника звільнити її місце або надати інше. У зв’язку з відсутністю вільних місць у цьому вагоні пасажирці було запропоновано зайняти місце в плацкартному вагоні або доплатити різницю вартості квитка і перейти до вагону СВ. Петренко зайняла місце у вагоні СВ, а доплатити різницю у вартості квитків відмовилася, пославшись на те, що у видачі двох квитків на одне і теж місце винна залізниця.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть спір.

78. На замовлення ТДВ “Харківскло” (далі – ТДВ) автотранспортною організацією ТОВ “Трансавто” (далі – ТОВ) було подано автомобіль під завантаження для перевезення кришталевих виробів. Завантаження здійснювалося робітниками ТДВ. Після завантаження водій розписався у товарно-транспортній накладній та дорожньому листі і вирушив у рейс.

Після прибуття до пункту призначення виявлено пошкодження значної частини вантажу, про що було складено відповідний акт.

Вантажоодержувач після відмови ТОВ задовольнити претензії щодо відшкодування збитків у розмірі вартості пошкодженого вантажу звернувся до господарського суду. У відзиві на позов ТОВ вказувало, що відповідно до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом, перевізник перевіряє складування і кріплення вантажу лише з точки зору безпеки руху і збереження рухомого складу, а не самого вантажу і не відповідає за неналежне кріплення вантажу в кузові автомобіля, що призвело в даному випадку до пошкодження вантажу.

На яке питання розраховано це завдання? Зробіть аргументований висновок по справі.

79. Судно «Шахтар», що йшло із м. Маріуполя до м. Одеси з продукцією машинобудування, неподалік від м. Одеси дістало пробоїну. Щоб уникнути загибелі судна, капітан прийняв рішення посадити його на мілину. Проте при виконанні цього маневру судно одержало ще одну пробоїну і затонуло.

Одержувач вантажу – ПАТ «Одеський завод будівельно-обробних машин» вимагало сплатити вартість затонулого вантажу. Пароплавство заперечувало проти вимог заводу на таких підставах: рішення капітана було зумовлено наміром зберегти судно і вантаж; за таких умов кожен з учасників перевезення несе відповідальність за наслідки, спричинені обставинами, яких не міг передбачити капітан судна.

На яке питання розраховано це завдання? Дайте правову оцінку доводів сторін.

Список літератури за темою

Безлюдько, І. Правовий статус перевізника за договором перевезення вантажу повітряним транспортом за чинним законодавством України [Текст] / І. Безлюдько // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 11. - С. 31-32.

Діковська, І. Укладення договору повітряного перевезення [Текст] / І. Діковська // Підприємництво, господарство і право : Науково-практичний господарсько-правовий журнал. - 2010. - № 12. - С. 28-31.

Домбругова, А. Договір перевезення пасажирів та багажу (за новим Цивільним кодексом України) [Текст] / А. Домбругова // Юридичний вісник України. - 2003. - № 46. - С. 14.

Медведев, Д. Зарубіжний досвід регулювання діяльності з перевезення вантажів автомобільним транспортом [Текст] / Д. Медведев // Підприємництво, господарство і право. - 2010. - № 1. - С. 92-95.

Нечипуренко, О.М. Ризики у договорі перевезення пасажирів таксомоторами [Текст] / О. М. Нечипуренко // Науковий вісник

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України. 2008. №2(38). - Д. : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2008. - С. 134-141.

Прокоп'єв, Р. Проблеми правового регулювання ліцензування перевезення вантажів залізничним транспортом [Текст] / Роман Прокоп'єв // Підприємництво, господарство і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. - 2011. - № 7. - С. 79-82.

Свистун, Л. Довгостроковий договір на перевезення вантажів автомобільним транспортом [Текст] / Л. Свистун // Право України. - 2004. - № 7. - С. 62-64.

Свистун, Л. Правове регулювання договору перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні [Текст] / Л. Свистун // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 11. - С. 27-30.

Федорченко, Н. Правові проблеми надання послуг з перевезення туроператорами [Текст] / Н. Федорченко // Підприємництво, господарство і право. - 2010. - № 7. - С. 85-88.

Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 51. - Ст. 446.

Про транзит вантажів: Закон України від 20.10.1999 р. № 1172-XIV // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 51. - Ст. 446.

Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 40. - Ст. 183.

Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 22. - Ст. 105.

Кодекс торговельного мореплавства України: Закон України від 23. 05. 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 47-52. - Ст. 349.

Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 48-49. - Ст. 536.

Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07.2004 р. № 1955 // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 52. - Ст. 562.

Статут залізниць України: Затв. постановою КМ України від 06.04.1998 р. № 457 // Офіційний вісник України. - 1998. - № 14. - Ст. 548.

Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом, затверджений постановою КМУ від 19.03.1997р. № 252 // Офіційний вісник України. - 1997. - число 12 (книга 1). - Ст. 167.

Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: затв. наказом Міністерства транспорту України від 14.10.1997 р. № 363 // Офіційний вісник України. - 1998. - № 8. - Ст. 312.

Правил надання населенню послуг з перевезень міським електротранспортом: затв. постановою КМУ від 23.12.2004 р. № 1735 // Офіційний вісник України. - 2005. - № 52. - том 1. - Ст. 288.

Тимчасове положення про місячне планування та організацію перевезень експортних, імпорتنих та транспортних вантажів залізничним,

морським та річковим транспортом: **затв.** постановою КМ України від 17.05.1993 р. № 357 // ЗПУ України. -1993. - № 10. - Ст. 217.

Про практику Верховного Суду України у справах зі спорів, пов'язаних з перевезенням вантажів залізницею. Інформаційний лист Вищого Господарського суду України від 25.03.2005 **р.** № 01-8/485 // Бізнес: законодавство та практика. – 2005. – № 6.

Про практику Верховного Суду України у справах зі спорів, пов'язаних з перевезенням вантажів морським транспортом. Інформаційний лист Вищого Господарського суду України від 25.03.2005 **р.** № 01-8/486 // Бізнес: законодавство та практика. – 2005. – № 6.

Про застосування деяких норм Статуту залізниць України та Правил перевезення вантажів. Інформаційний лист Вищого Господарського суду України від 20.08.2001 **р.** № 01-8/917. // Електронний ресурс: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v_917600-01

Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з перевезення вантажів залізницею. Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України від 29.05.2002 **р.** № 04-5/601. // Бізнес-Бухгалтерія-Право. Податки. Консультації. від 03.11.2008, № 44, стор. 55.

Тема 18. Договір зберігання

(питання для обговорення)

1. Поняття, юридична характеристика договору зберігання.
2. Істотні умови договору.
3. Форма договору зберігання.
4. Визначення сторін договору, їх прав та обов'язків.
5. Припинення договору.
6. Відповідальність зберігача за порушення умов договору.
7. Договір складського зберігання. Складські документи.
8. Спеціальні види зберігання.
9. Договір охорони.
10. Особливості зберігання речей, що є предметом спору (секвестр).

Завдання

80. В березні 2011 року громадянин Попов звернувся в суд з позовом до кооперативної автостоянки «Радуга» про стягнення вартості втраченого автомобіля. Позивач зазначав, що 8 січня 1991 року він є членом названого кооперативу, з яким уклав договір зберігання автомобіля Volvo S40, що належить йому на праві власності, 7 жовтня 2010 року, він поставив на закріплене за ним місце, автомобіль, який був придбаний 20 вересня 2010 року за 480 тис. гривень. 8 жовтня авто було викрадено. Добровільно відповідач вартість автомобіля відшкодувати відмовився. Тому Попов

задовольнити його вимоги та стягнути вартість автомобіля, а також відшкодувати моральну шкоду у розмірі 25 тис. гривень.

На яке питання розраховане дане завдання? Які роз'яснення повинен надати сторонам суд?

81. 3 березня 2011 року ТОВ «Фермер» передало до ТОВ «Миргород» 298 тонн кукурудзи для зберігання на товарному складі. Строк дії договору було встановлено 18 місяців. Після закінчення строку зберігання, товарний склад відмовився повернути здане йому зерно кукурудзи. Тоді ТОВ «Фермер» звернулось до Господарського суду з вимогою про повернення переданого товару. В процесі судового розгляду, було встановлено, що товарний склад не може повернути кукурудзу тому, що вона фактично знищена. Оскільки договір підтверджувався тільки видачею приймальної квитанції, то відповідач вважав, що договір не був укладений, тому що не було складання одного акту, підписаного сторонами.

Позивач в процесі розгляду справи, змінив позовні вимоги і прохав стягнути з відповідача, вартість втраченого зерна в сумі 358 тис. гривень, мотивуючи це тим, що об'єкт зберігання втрачено, а в такому випадку відшкодуванню підлягають збитки.

Розгляньте доводи сторін.

82. У готелі з номера Савчука 20.08.2011 року було вкрадено гаманець, куртку і електробритву. Адміністрація готелю відмовилась відшкодувати вартість викраденого майна, оскільки договору щодо його зберігання Савчук з адміністрацією готелю не укладав. У ході розслідування справи, чергова поверху, на якому проживав Савчук, підтвердила, що бачила ці речі в номері, однак Савчук постійно носив ключ від номера при собі, адміністрації його не здавав, тому вини працівників готелю у зникненні речей немає.

Чи є підстави для задоволення вимог Савчука?

83. 10.04.2010 року Соколов прийшов на заняття до басейну, однак з'ясувалося, що гардероб не працює. До роздягальні у верхньому одязі входити заборонено, тому Соколов залишив свій верхній одяг в непрацюючому гардеробі. Після занять Соколов виявив, що його одягу немає. Він звернувся до директора басейну з вимогою відшкодувати вартість вкрадених речей. Директор відповів: що Соколов сам винен, тому що прийшов в дорогому одязі і залишив його без нагляду. Що стосується непрацюючого гардеробу, то адміністрація басейну за його роботу відповідальності не несе, бо він належить заводу «Південкабель» і обслуговується його працівниками. Соколов звернувся з позовом до суду про відшкодування вартості втрачених речей до басейна і заводу солідарно.

Вирішить спір. Які обов'язки покладаються на професійних зберігачів?

84. Петренко, уклав договір зберігання валізи в автоматичній камері схову вокзалу, при цьому він набрав шифр, цифри якого відповідали даті

його народження. При відкритті камери, виявилось, що його валіза була викрадена. Петренко звернувся до адміністрації вокзалу з заявою про крадіжку валізи з камери схову. Адміністрація вокзалу надала відповідь, що відповідно до чинного законодавства не зобов'язана відшкодовувати вартість викрадених речей із автоматичної камери схову у разі справності замикаючого пристрою. На їх думку, Петренко сам порушив правила користування, тому що використав, як шифр цифри, що відповідали даті народження, а тому створив сприятливу ситуацію для відкриття камери, шляхом підбору цифр шифру.

Чи має Петренко право на задоволення своїх вимог? Чи правомірні висновки адміністрації вокзалу?

Список літератури за темою

- Брагинский М.И. Договор хранения. – М.:Статус, 1999. – 152 с.
Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга третья. Договоры о выполнении работ и оказании услуг.- М.: Статус, 2006 – 1053с.

Тема 19. Договір доручення

(питання для обговорення)

1. Поняття, предмет договору доручення та його юридичні ознаки.
2. Сторони договору доручення, їх права та обов'язки.
3. Припинення договору доручення та його наслідки.
4. Обов'язки спадкоємця повіреного та ліквідатора юридичної особи-повіреного.

Завдання

89. Іванов уклав з Миколаєнко договір, за яким зобов'язався придбати для нього будівельні матеріали. Коли будівельні матеріали були придбані, Миколаєнко відмовився їх прийняти і відшкодувати їх вартість Іванову, посилаючись на те, що матеріали придбано за завищеними цінами. Іванов вимагав оплати матеріалів, вказавши, що в довіреності Миколаєнка, посвідченій нотаріально, не було вказівки щодо ціни, за якою передбачалося придбання будівельних матеріалів, а було лише зазначено, що Іванову “доручається придбати будівельні матеріали за діючими цінами”. Крім того, у зв'язку з затримкою в прийнятті будівельних матеріалів, Іванов поніс додаткові витрати щодо їх зберігання, які він вимагав відшкодувати. Миколаєнко проти позову заперечував і посилався на те, що при укладенні договору він назвав суму, яку Іванов не повинен був перевищувати.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

90. Богданов після виконання договору доручення вимагав від

Курилова виплати винагороди за вчинення ним правочину з найму житлового приміщення у розмірі 15% від ціни укладеного договору. Курилов відмовився виплатити винагороду в такому розмірі, оскільки при укладанні договору конкретна сума винагороди названа не була, однак він задоволений умовами укладеного Богдановим правочину і в змозі виплатити винагороду в розмірі 3% від ціни договору. Богданов вважає, що має право самостійно визначати суму винагороди. Крім того, як йому відомо, агенції з найму житла за таку послугу отримують винагороду в розмірі 15%-25% від ціни договору, а він назвав мінімальну суму.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

91. Петренко уклав у січні з Воложенком договір доручення на продаж партії шуб за встановленою в договорі ціною. Воложенко у березні, дізнавшись, що скоро ціни на даний товар можуть різко знизитися, прийняв рішення продати товар за ціною, яка є максимальною на даний час, але нижчою, ніж обумовлено договором.

Петренко вимагав повернути гроші за проданий товар у сумі, яку було обумовлено в договорі. Воложенко заперечував і посилався на те, що він повинен був прийняти рішення швидко і отримати вказівку довірителя не зміг, оскільки той був на лікуванні у шпиталі.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

92. Сидоров, викупивши об'єкт незавершеного будівництва, вирішив побудувати станцію технічного обслуговування автомобілів (СТО). Для завершення будівництва він уклав відповідний договір з будівельною компанією "Реал", яка зобов'язалася здати об'єкт "під ключ". Сидоров, не будучи фахівцем у будівництві, для контролю за виконанням будівельних робіт та прийняття завершеного об'єкта уклав договір доручення з інженером-будівельником Мареничем.

Через деякий час Сидоров дізнався, що директор будівельної компанії "Реал" використовує неякісні будівельні матеріали та завищує їх купівельну ціну. Мареничу було відомо про ці порушення з боку директора "Реала", але він не доповідав про це Сидорову. Останній, дізнавшись про це, розірвав з Мареничем договір доручення. Маренич заперечував, посилаючись на те, що він своєчасно і сумлінно виконував покладені на нього за договором обов'язки.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

Список літератури за темою

Волкова, К. Особливості регулювання договорів доручення на управління корпоративними правами держави [Текст] / К. Волкова // Юридичний вісник України. – 2004. – № 25. – С. 29–32.

Грек, Г. Договір доручення [Текст] / Г. Грек // Бизнес. Бухгалтерия. – 2002. – № 30. – С. 51–54.

Домбругова, А. Виконання доручення [Текст] / А. Домбругова // Юридичний вісник України. – 2006. – № 51. – С. 13.

Домбругова, А. Договір доручення за новим Цивільним кодексом України [Текст] / А. Домбругова // Юридичний вісник України. – 2003. – № 45. – С. 14.

Домбругова, А. Умови виконання доручення [Текст] / А. Домбругова // Юридичний вісник України. – 2005. – № 49. – С. 12.

Жилінкова, І. Загальна характеристика договору доручення за новим ЦК України [Текст] / І. Жилінкова // Юрист України. – 2004. – № 1. – С. 22–25.

Красько, І. Договір поручительства [Текст] / І. Красько // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1997. – № 10. – С. 20–23.

Крупко, П. Договір доручення як форма надання повноважень при добровільному представництві [Текст] / П. Крупко // Право України. – 2002. – № 9. – С. 104–109.

Назаренко, В. Рецепція договору доручення [Текст] / В. Назаренко // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 6. – С. 15–19.

Резнікова, В. Співвідношення основних посередницьких договорів [Текст] / В. Резнікова // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 12. – С. 19–23.

Фетисова, Е. Правове регулювання передоверія в договорі поручення [Текст] / Е. Фетисова // Хозяйство и право. – 2011. – № 10. – С. 113–119.

Тема 20. Договір комісії.

Питання для обговорення

1. Поняття договору комісії.
2. Юридична характеристика договору комісії.
3. Сторони за договором комісії.
4. Права та обов'язки сторін за договором комісії.
5. Виконання договору комісії.
6. Субкомісія.
7. Відступ від вказівок комітента.
8. Прийняття комітентом виконання за договором комісії.
9. Право комісонера на при тримання.
10. Відмова від договору комісії.
11. Окремі види договору комісії.

Завдання

93. Коробов уклав з Авдєєвим договір комісії, відповідно до якого останній за винагороду в розмірі 250 грн повинен був придбати для Коробова персональний комп'ютер (ПК) - монітор, системний блок, принтер, тощо - за

ціною, яка не буде перевищувати 4500 грн. Зазначена сума була надана Авдєєву одразу після укладення договору комісії. Через тиждень Авдєєв повідомив Коробова про купівлю для нього замовленого ПК, отримав за це від Коробова обумовлену договором винагороду та передав йому майже всі складові ПК за винятком монітора, який поки що залишився у продавця - приватного підприємця Ряднова. Через два дні Авдєєв повідомив Коробова, що він змушений їхати у відрядження, а тому порадив Коробову самому забрати придбаний для нього в Ряднова монітор. Коли Коробов прийшов до Ряднова за монітором, останній відмовив йому, посилаючись на те, що не знає, чи є Коробов тією особою, якій можна передати монітор, а якщо Коробов доведе, що він є власником, то йому необхідно доплатити ще 250 грн, оскільки загальна вартість ПК складає 4750 грн.

Коробов не погодився з вимогами Ряднова і звернувся до юридичної консультації з такими запитаннями:

1. Чи є він власником ПК, зокрема монітора? 2. Чи може він вимагати від приватного підприємця Ряднова передачі йому монітора? 3. Чи потрібно доплачувати 250 грн? 4. Хто має здійснити таку доплату? 5. Чи можна відмовитися від купівлі ПК і вимагати повернення грошей? 6. Чи доцільно вимагати від Авдєєва повернення сплаченої йому винагороди?

На яке питання розраховано це завдання? Який порядок проведення розрахунків за договором комісії? Чи вправі комітент, минаючи комісiонера, вступати у відносини з третьою особою? Надайте оцінку доводам сторін.

94. ТОВ «Молоко» (надалі - ТОВ) уклало договір комісії на реалізацію дитячих молочних продуктів, що належали ПАТ «Деснянське молоко» (далі - ПАТ). Відповідно до укладеного договору ТОВ як комісiонер брало на себе обов'язок щодо реалізації молочної продукції комітента споживачам, отримуючи за це винагороду в розмірі 10% від вартості реалізованої продукції.

У липні цього ж року через аварію системи енергопостачання і у зв'язку з цим простою протягом тривалого часу холодильних агрегатів ТОВ молочна продукція ПАТ втратила споживчі властивості. ПАТ звернулося з вимогами до ТОВ про відшкодування вартості молочної продукції, що стала не придатною для реалізації, на суму 16000 грн.

На яке питання розраховано це завдання? Оцініть законність і обґрунтованість вимог комітента. Яке юридичне значення має та обставина, що молочна продукція втратила споживчі властивості внаслідок аварії системи енергопостачання?

95. Придатко на праві власності належить 2 т пшениці 3-го класу. Вона уклала договір комісії з Кобзарем про продаж цієї пшениці у строк до 1 грудня поточного року, за що він мав отримати винагороду в розмірі 200 грн. Незабаром Кобзар був змушений відбути у тривале відрядження. З метою належного виконання своїх обов'язків комісiонера він домовився з Боднарем

про те, що останній продасть пшеницю, за що отримає 50% винагороди, яку мав отримати Кобзар, тобто 100 грн. Боднар продав пшеницю за встановленою в договорі комісії ціною і в необхідний строк. Дізнавшись про це, Придатко звернулася до Боднара з пропозицією передати їй гроші за продану пшеницю й одержати за надану послугу 150 грн. Боднар погодився, передав гроші Придатко, залишивши собі обіцяну винагороду. Повернувшись з відрядження, Кобзар звернувся до Придатко з вимогою про сплату йому обіцяної винагороди, оскільки договір комісії виконано належним чином. Придатко відмовилася задовольнити вимоги, вважаючи, що Кобзар не має підстав отримувати винагороду за послуги, що не були ним надані, а якщо він і має претензії, то їх потрібно пред'являти до Боднара.

На яке питання розраховано це завдання? В якому порядку виконується договір комісії? У яких випадках можна залучати до виконання договору комісії третіх осіб? Оцініть відповідність чинному законодавству дій та аргументів сторін.

96. Волчков звернувся до ТОВ «Фіалка», що здійснювало підприємницьку діяльність, у тому числі у сфері комісійної торгівлі непродовольчими товарами, з пропозицією укласти договір комісії на реалізацію ТОВ «Фіалка» комплекту прикрас із срібла, який належить Волчкову. Заступник директора ТОВ «Фіалка», оглянувши принесені Волчковим прикраси, погодилася з можливістю укладення договору комісії. Однак у зв'язку і тим, що Волчков не зміг подати документів, які посвідчували б його особу і право власності на ці прикраси, заступник директора запропонувала Волчкову залишити прикраси на зберігання у ТОВ «Фіалка» і прийти наступного дня для належного оформлення договору. Волчков погодився. Наступного дня він дізнався, що його речі вже реалізовані, і тому йому запропонували не оформляти договір комісії з ТОВ «Фіалка», а просто забрати гроші. Коли Волчков зазначив, що даної суми недостатньо, йому повідомили, що це 80 % від вартості реалізованих прикрас, а 20% отримало ТОВ «Фіалка», яке укладає договори лише на таких умовах. Реалізувати прикраси за більшою ціною не було можливості.

Волчков звернувся до юридичної консультації з такими запитаннями:

1. Чи може він вимагати від ТОВ «Фіалка» сплати 100% отриманої останнім суми за продані речі? 2. Чи мало право ТОВ «Фіалка» реалізовувати речі, що належали Волчкову, без укладення договору комісії? 3. Чи зобов'язаний був Волчков подавати комісіонеру документи або інші докази з метою підтвердження права власності на ці речі?

На яке питання розраховано це завдання? Хто є власником переданої на комісію речі? Чи вправі комісіонер утримувати комісійну винагороду? Які вимоги ставляться до укладення договору комісії ювелірних виробів?

Список літератури за темою

Про затвердження Правил комісійної торгівлі непродовольчими товарами: Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 13.03.1995, №37.

Про затвердження Інструкції про порядок оформлення суб'єктами господарювання операцій при здійсненні комісійної торгівлі непродовольчими товарами: Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 8.07.1997, №343 // Офіційний вісник України, 1997, №34, №с.82.

Про затвердження Правил комісійної торгівлі ювелірними виробами з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння: Наказ Міністерства фінансів України від 27.10.2004 №678 // Офіційний вісник України, 2004, №47, ст.3119.

Про затвердження Правил торгівлі антикварними речами: Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Мін. культури і мистецтв України від 29.12.2001р. №322/795 // Офіційний вісник України, 2002, №5, ст.204.

Про затвердження Правил (умов) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами: Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 12.12.2006р. №1449 // Офіційний вісник України, 2007, №6, ст.235.

Про порядок провадження діяльності страховими посередниками: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1996, №1523 // Урядовий кур'єр, 1997, 01, 21.01.97, №10.

Абрамова Н.В. Договори поручення, комісії. Агентские договори. - М., «ИКК Статус-Кво 97». - 2004. 172 с.

Безкоровайна І.В. Договір комісії в митній справі України // Митна справа. – 2004. – № 6. – С. 40 – 46.

Сибіга, О. М. Договір комісії за Цивільним кодексом України: монографія / О. М. Сибіга. - Х. : Право, 2010. - 184 с.

Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Старцев О. В. Цивільне право України. Підручн., Київ, - Істина, – 2011. – 808 с.

Цивільне право: підручник: у 2 т. В. І. Борисова (кер. авт.кол.), Л.М.Баранова, Т.І.Бегова, та ін.; за ред.. В.І.Борисової, І.В.Спасибо-Фатєєвої, В.Л.Яроцького – Х.: Право. - 2011. – Т.2 – С.460 - 475.

Тема 21. Договір управління майном

Питання для обговорення

1. Поняття, предмет та юридичні ознаки договору управління майном.
2. Форма і строк договору управління майном.

3. Сторони в договорі управління майном, їх права і обов'язки.
4. Відповідальність управителя за договором управління майном.
5. Припинення договору управління майном.

Завдання

97. Акціонер АТ “Троянда” Іванов передав за договором управління майном 10.02.2012 р. строком на 6 місяців ТОВ “Надія” акції, що йому належали в АТ “Троянда”. ТОВ “Надія” зобов'язалося управляти акціями, а також 1-го числа кожного місяця інформувати телефоном Іванова про стан справ. У травні Іванов відбув у туристичну подорож на 5 місяців.

15.08.2012 р. директору ТОВ “Надія” стало відомо, що акції АТ “Троянда” знецінюються, і він прийняв рішення передати акції брокеру Петрову для реалізації їх на біржі. Наступного ж дня акції було продано за 90% їх номінальної вартості.

Повернувшись, Іванов не схвалив дій управителя, не визнав Петрова заступником управителя і звернувся до суду з вимогою про відшкодування завданих йому збитків.

У судовому засіданні директор ТОВ “Надія” зауважив, що оскільки Іванов не міг повернутися додому для видачі дозволу на реалізацію акцій, а ТОВ “Надія” не могло самостійно реалізувати акції, не мало на це відповідної ліцензії, воно було вимушене звернутися за допомогою до брокера. Враховуючи це, Іванов повинен прийняти належне виконання зобов'язання за договором і виплатити винагороду брокерові Петрову, а також сплатити ТОВ “Надія” суму, передбачену договором управління майном.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

98. Будько уклав із підприємцем Спритним договір управління житловим будинком строком на 5 років, встановивши плату останньому в розмірі 30 % доходу від експлуатації будинку щомісячно.

Спритний здав будинок в оренду під магазин. Згодом, отримавши кредит у банку під іпотеку будинку, він надбудував у житловому будинку два поверхи на 4 квартири, які став здавати за договором найму (оренди) житла туристам за певну плату, і цими грошима розраховувався з банком за отриманий кредит. Будько, не задоволений таким станом справ, звернувся з позовом до суду про розірвання договору і стягнення з управителя не отриманих доходів відповідно до умов договору.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

99. Коваленко отримав у спадщину бетономішалку. Оскільки остання не була йому потрібна, він вирішив передати її Потапову в управління, уклавши з останнім договір строком на 1 рік. Відповідно до договору Потапов повинен був здавати бетономішалку в короткострокову оренду (на 1

– 2 місяці). Під час дії договору Потапов продав бетономішалку Васильєву, вважаючи себе довірчим власником (ч.2 ст. 1029 ЦК України).

Коваленко звернувся з ввідикаційним позовом до Васильєва про витребування бетономішалки, а до Потапова – про відшкодування збитків за договором управління майном.

У судовому засіданні Потапов пояснив, що як довірчий власник він мав право розпоряджатися майном на свій розсуд, бо укладеним договором управління майном не передбачалося обмежень його прав. До цього ж бетономішалку продано дуже вигідно, а тому розрахунки з Коваленком мають складатися з вартості бетономішалки за вирахуванням плати щодо управління нею.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

100. Виробничий кооператив “Свितязь” передав за договором управління майном Козирю, який був суб’єктом підприємницької діяльності, в управління птахоферму. Через рік управитель з’ясував, що інкубатор, який входив до складу птахоферми і вважався втраченим, перебуває у Півня, який раніше був завідувачим птахофермою.

Козирь звернувся до Півня з вимогою повернути інкубатор та сплатити всі доходи, отримані останнім за час неправомірного володіння інкубатором. Однак установник управління – виробничий кооператив “Свितязь” – погодився з таким веденням управління і заборонив Козирю звертатися з претензіями до Півня. Одночасно Козирю стало відомо, що птахоферма є предметом договору застави за кредитним договором з банком, строк виконання якого настане через 6 років.

У зв’язку з цим Козирь звернувся до суду з позовом про дострокове розірвання договору управління птахофермою і виплату йому певної винагороди за час фактичного управління майном.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

Список літератури за темою:

Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 19.06.2003 № 979-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 1. – Ст. 1.

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 5. – Ст. 30.

Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15.03.2001 № 2299-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 21. – Ст. 103.

Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні: Закон України від 10.12.1997 № 710/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 15. – Ст. 67.

Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 17. – Ст. 66.

Анопій, І. В. Цінні папери як об'єкт договору управління майном / І. В. Анопій // Правове регулювання обігу цінних паперів : Тези доп. і повідомл. на наук.-практ. семінарі (16 берез. 2007 р. м. Львів). – Л. : Держ. ун-т внутр. справ, 2007. – С. 43-46.

Гордеева, Н. Г. Ответственность сторон по договору доверительного управления имуществом / Н. Г. Гордеева // Российская юстиция. – 2009. – № 11. – С. 22-25.

Домбругова, А. Правове регулювання відносин за договором управління майном / А. Домбругова // Юридичний вісник України. – 2004. – № 17. – С. 14.

Коваль, О. Проблематика становлення інституту управління майном в Україні / О. Коваль // Право України. – 2010. – № 11. – С. 97-101.

Котляр, Д. Довірча власність чи договір управління майном – український вибір / Д. Котляр // Часопис Парламент. – 2004. – № 6. – С. 20-25.

Майданик, Р. Договір управління майном: правова природа, місце в праві України / Р. Майданик // Юридична Україна. – 2010. – № 8. – С. 60-67.

Майданик, Р. Особливості довірчого управління спільним майновим комплексом власників майнових сертифікатів / Р. Майданик // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 4. – С. 14-15.

Майданик, Р. Поняття довірчого управління нерухомим майном / Р. Майданик // Право України. – 2002. – № 12. – С. 122-125.

Майданик, Р. Поняття договору управління майном в цивільному праві України / Р. Майданик // Юридична Україна. – 2010. – № 7. – С. 9-14.

Меркушева, Н. В. Види відносин з управління майном у цивільному праві України / Н. В. Меркушева // Часопис Київського університету права. – 2006. – № 4. – С. 117-122.

Савченко, Л. А. Порівняльний аналіз довірчого управління майном з альтернативними конструкціями по регулюванню відносин з управління майном / Л. А. Савченко // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2002. – № 17. – С. 245-251.

Ступак, С. К. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав в Україні / С. К. Ступак // Питання інтелектуальної власності. – К. : Акад. Правових наук України / Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності. – 2004. – № 1. – С. 186-196.

Щерба, Л. Поняття та форми колективного управління майновими авторськими та суміжними правами / Л. Щерба // Юридична Україна. – 2010. – № 11. – С. 98-105

Тема 22. Страхові зобов'язання

(питання для обговорення)

1. Поняття страхування та його призначення.
2. Поняття та система страхових зобов'язань.
3. Поняття та характеристика перестраховування та співстрахування.
4. Законодавство України про страхування.
5. Форми та види страхування.
6. Поняття та правова характеристика договору страхування.
7. Учасники страхових відносин.
8. Сторони в договорі страхування.
9. Права та обов'язки сторін за договором страхування.
10. Укладення договору страхування.
11. Правила страхування.
12. Умови та порядок здійснення страхової виплати.
13. Відмова страховика у страховій виплаті.
14. Припинення договору страхування.
15. Недійсність договору страхування.

Завдання

85. Камський, рухаючись на належному йому автомобілі Subaru, порушивши правила дорожнього руху, допустив зіткнення з автомобілем Audi під управлінням Рябцева, в результаті чого автомобілю Audi була заподіяна значна майнова шкода. Автомобіль Audi був застрахований на випадок ДТП у страховій компанії «Страховий захист», яка виплатила Рябцеву страхове відшкодування. Після виплати страхового відшкодування страхова компанія «Страховий захист» звернулась до суду з позовом про стягнення із Камського, який визнаний винним у вчиненні ДТП і який, який не застрахував свою цивільно-правову відповідальність, компенсації витрат у порядку регресу. Судом позов страхової компанії був задоволений у повному обсязі.

На яке питання розраховано це завдання? Чи правильне рішення ухвалено судом? Хто повинен відповідати за позовом страхової компанії? Проведіть порівняльний аналіз та відмежування регресу та суброгації.

86. ТОВ «Джерело» 12.09.2012р. уклало договір страхування вантажного автомобіля MAN з страховою компанією «Гарант», умовами якого було передбачено, що а) страховий платіж повинен бути перерахований на поточний рахунок страховика протягом десяти робочих днів з моменту набрання чинності договором; б) договір страхування набирає чинності з моменту його підписання уповноваженими представниками сторін та скріплення печатками сторін. 17.09.2012р. застрахований автомобіль,

внаслідок несприятливих погодних умов, потрапив в ДТП (перевернувся) внаслідок чого одержав серйозні пошкодження. ТОВ «Джерело» звернулось до страхової компанії «Гарант» з заявою про виплату страхового відшкодування внаслідок настання страхового випадку.

Страхова компанія «Гарант» відмовила ТОВ «Джерело» у виплаті страхового відшкодування, посилаючись на те, що на дату одержання заяви від ТОВ «Джерело», вона ще не одержала страхового платежу. А тому договір страхування на момент настання страхового випадку ще не набрав чинності. Не погодившись із відмовою страхової компанії «Гарант» ТОВ «Джерело» звернулось до суду для примусового стягнення страхового відшкодування.

На яке питання розраховано це завдання? Проаналізуйте правові позиції сторін. Яке рішення повинен прийняти суд? Яка правова природа договору страхування? З якого моменту договір страхування набирає чинності? В яких випадках страховик вправі відмовити у виплаті страхового відшкодування? Яке значення у страхових відносинах має страховий випадок?

87. Дмитрова у липні 2011 року уклала з Приватбанком кредитний договір про надання кредитних коштів в сумі 100000 грн. на придбання легкового автомобіля. Тоді ж було укладено й договір особистого страхування строком на п'ять років. Умовами договору страхування передбачено, що страховик зобов'язався у разі настання страхового випадку своєчасно здійснити страхову виплату особі, призначеній для одержання страхової виплати (вигодонабувачеві), яким вказаний Приватбанк.

У червні 2012 року Дмитрова померла. До страховика звернувся син померлої Козін із заявою про здійснення страхової виплати, вказавши, що він як єдиний спадкоємець своєї матері має право на отримання страхової виплати. Страховик відмовив йому, посилаючись на те, що в даному разі страхова виплата не включається до спадкової маси і він не має права на одержання страхової виплати. Козін звернувся до суду з позовом про примусове стягнення з страховика страхової виплати.

На яке питання розраховано це завдання? Хто наділений правом на одержання страхових виплат? Освітїть види та місце третіх осіб у страхових відносинах. Яким чином визначається розмір страхових виплат за особистим страхуванням?

88. Швейна фабрика відповідно до укладеного контракту одержала від англійської фірми партію тканини на суму 80000 грн. для пошиття модельного одягу. Товар було розміщено на складі. Фабрика застрахувала одержану партію товару на повну вартість тканини. Під час зберігання в приміщенні складу сталася пожежа. З метою запобігання збільшенню збитків адміністрацією фабрики було організовано вивезення (службовим автомобілем) із палаючого складського приміщення тканини, яка ще

залишалася неушкодженою. Автомобіль загорівся від палаючої частини даху, що впала на нього. Усі спроби загасити вогонь виявилися марними. Згідно з актом пожежних органів вини фабрики у виникненні пожежі не виявлено. Збитки, завдані фабриці в результаті пожежі, становлять 60000 грн., у тому числі: пошкодження продукції (тканини) - загальна вартість 50000 грн, пошкодження автомобіля - 10000 грн.

Відповідно до укладеного договору страхування фабрика звернулася до страховика з вимогою відшкодувати заподіяні їй збитки в повному обсязі. Страхова компанія, погодившись на відшкодування вартості знищеної пожежею тканини (50000 грн), відмовилася відшкодувати вартість пошкоджень автомобіля, посилаючись на те, що за договором страхування підлягала лише партія тканини.

Представник фабрики в судовому засіданні звернув увагу на той факт, що автомобіль було пошкоджено під час вжиття заходів щодо зменшення ймовірної шкоди від настання страхового випадку, тому страховик зобов'язаний відшкодувати понесені страхувальником витрати у зв'язку з їх проведенням. Іншим аргументом на користь фабрики, на думку її представника, є те, що шкода, заподіяна фабриці, не перевищує страхової суми, у межах якої страховик несе ризик і зобов'язався виплатити страхове відшкодування.

На яке питання розраховано це завдання? Яке рішення повинен прийняти суд? В якому розмірі відшкодовуються страховиком збитки, заподіяні внаслідок настання страхового випадку? В якому порядку страхуються непрямі збитки?

Список літератури за темою

Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Офіційний вісник України, 2003, №11, ст.462.

Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 // Відом. Верхов. Ради України, 1995, №№47-52, ст.349.

Про страхування: Закон України від 7.03.1996 №86/96-ВР (в редакції Закону України від 4.10.2001№2745-III) // Офіційний вісник України, 2001, №44, ст.1951.

Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 1.07.2004 №1961-IV // Офіційний вісник України, 2004, №30 (частина 1), ст.2000.

Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.08.1996 №959 // Урядовий кур'єр, 1996, 09, 12.09.96, №171 - 172

Про затвердження Порядку і правил обов'язкового страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування: Постанова Кабінету Міністрів України від 6.04.2011 №358 // Офіційний вісник України, 2011, №26, ст.1065.

Про затвердження Характеристики та класифікаційних ознак видів добровільного страхування: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 9.07.2010 №565 // Офіційний вісник України, 2010, №90, ст.3186.

Правила добровільного страхування транспортних засобів /КАСКО/: (Правила Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю, від 25.03.1997 №19-1 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України, 2008, №8.

Абрамов В.Ю. Страхование: теория и практика. - М.: Волтерс Клувер, 2007. - 512 с.

Абрамов В.Ю. Страхование право. Очерки - М.: «Анкил», 2004 – 184 с.

Архипов А.П., Гомелля В.Б. Основы страхового дела. Уч. пособие. - М.: «Маркет ДС», 2002. - 413 с.

Брагинский М.И. Договор страхования - М.: Статут, 2000. - 172 с.

Граве К.А., Лунц Л.А. Страхование. - М.: Госюриздат, 1960. - 175 с.

Дятлова М.В. Страхование. - М.: Гросс Медиа, 2005. - 208 с. - (Юридическо-правовой справочник)

Моссиалос Э., Томпсон С. Добровольное медицинское страхование в странах европейского союза / Перевод с английского. - М.: «Весь Мир», 2006. - 223 с.

Райхер В. К. Общественно-исторические типы страхования / В .К. Райхер. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР , 1947. – 282 с.

Серебровский В.И. Избранные труды по наследственному и страховому праву. М.: Статут (в серии «Классика российской цивилистики»), 1997. - 567 с.

Серебровский В.И. Очерки советского страхового права. - М.-Л.: Госиздат, 1926. - 184 с.

Серебровский В.И. Страхование. - М.: Финиздат НКФ СССР, 1927. - 144 с.

Справочник по страхованию в промышленности / П.Баедорф и др.; Пер. с нем.; Под ред. Н.А.Никологорского. - М.: Изд. об-ние «ЮНИТИ» Страховой полис, 1994. - 336 с.

Страхование от А до Я: книга для страхователя / Под ред. Л.И.Корчевской, К.Е.Турбиной. - М.: ИНФРА-М, 1996. - 624 с.

Страхование право. Учебник для вузов. / Под ред. Шахова В.В., Григорьева В.Н., Ефимова С.Л. - М.: "ЮНИТИ", 2006. - 333 с.

Тарадонов С.В. Страхование право: Учеб. пособие. - М.: Юристъ, 2007. - 207 с.

Шахов В.В., Ахвледиани Ю.Т. Страхование. М.: ЮНИТИ-ДАНА. – 2011. - 509 с.

Цивільне право: підручник: у 2 т. В.І.Борисова (кер. авт.кол.), Л.М.Баранова, Т.І.Бегова, та ін.; за ред.. В.І.Борисової, І.В.Спасибо-Фатєєвої, В.Л.Яроцького – Х.: Право. - 2011. – Т.2 – С.499 - 532.

Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки:

Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013, №4 // Юридичний вісник України, 2013, 03, №13

Узагальнення судової практики розгляду судами цивільних справ про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки у 2010 - 2011 роках: Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Лист від 01.02.2012р. // Часопис цивільного і кримінального судочинства, 2012, № 4

Судова практика розгляду цивільних справ, що виникають з договорів страхування: Верховний Суд України. Лист 19.07.2011р. // Вісник Верховного Суду України, 2011. - № 8.

Т е м а 23. Договір позики. Кредитний договір. Договір банківського вкладу (депозиту)

(питання для обговорення)

1. Поняття та правова характеристика договору позики.
  2. Оспорювання договору позики.
  3. Поняття та правова характеристика кредитного договору.
  4. Співвідношення договору позики та кредитного договору.
- Особливості суб'єктного складу правовідносин позики та кредиту.
5. Проценти за кредитним договором та порядок їх зміни.
  6. Комерційний кредит.
  7. Поняття та правова характеристика договору банківського вкладу.
- Види банківських вкладів.
8. Банківська таємниця.

Завдання

101. Банк “Прогрес” уклав із ПАТ “Графіт” кредитний договір, виконання якого було забезпечено заставою транспортного засобу. При цьому банк зобов'язувався перерахувати кошти лише після оформлення договору застави, згідно з яким позичальник зобов'язувався застрахувати транспортний засіб в одній з провідних страхових компаній на випадок пошкодження або знищення.

Після належного оформлення договору застави ПАТ “Графіт” застрахувало предмет застави в страховій компанії і звернулося до банку з вимогою перерахувати кредитні кошти на його рахунок. Дослідивши подані додатково документи, банк “Прогрес” відмовив у наданні кредиту, мотивуючи свої дії тим, що, по-перше, ПАТ “Графіт” застрахувало транспортний засіб у страховика, чий фінансовий стан не відповідає вимогам банку, а по-друге, у банку пропав фінансовий інтерес у наданні кредиту.

ПАТ “Графіт” пред’явило позов про спонукання банку надати кредит і про відшкодування збитків.

На які питання теми розраховане завдання? Як має бути вирішена справа? Які існують підстави для відмови від надання або одержання кредиту?

102. Банк “Аграрний” строком на один рік видав сільськогосподарському кооперативу “Весна” кредит у сумі 150 000 грн. для закупівлі посівного матеріалу соняшнику. Повернення коштів забезпечувалося договором поруки між банком “Аграрний” і повним товариством “Зоря”. Разом з тим, на час отримання кредитних коштів на свій рахунок керівництво сільськогосподарського кооперативу “Весна” вирішило засіяти вільні землі яровою пшеницею, оскільки вважало це вигіднішим з урахуванням стану посівних площ. Дізнавшись про зміну цільового призначення витрачання кредитних коштів, банк “Аграрний” звернувся з вимогою про дострокове погашення кредиту до поручителя.

На які питання теми розраховане завдання? Чи правомірні дії банку? Чи придбає поручитель права вимоги до сільськогосподарського кооперативу “Весна” в разі, якщо добровільно сплатить суму кредиту за вказаних обставин?

103. Сліпченко уклав з банком “Кредитний” депозитний договір про розміщення в банку коштів у сумі 1000 грн. на строк 1 рік під 22% річних. Відповідно до умов депозитного договору банк мав право при зменшенні Національним банком України облікової ставки пропорційно зменшити процентну ставку по депозиту. При цьому банк зобов’язаний був письмово повідомити вкладника про зменшення відсоткової ставки за договором. У разі незгоди вкладника йому надавалося право в 10-денний строк з моменту одержання повідомлення або погодитися на зменшення відсоткової ставки, або розірвати депозитний договір і забрати суму внеску та нараховані відсотки.

Через 3 місяці Сліпченко одержав лист з повідомленням про вручення, в якому банк “Кредитний” повідомляв про зменшення відсоткової ставки за договором до 17% річних у зв’язку з відповідною зміною облікової ставки НБУ. У листі також повідомлялося, що в разі, якщо Сліпченко протягом 10 днів з моменту отримання листа не розірве депозитний договір, буде вважатися, що він згодний зі змінами умов депозитного договору.

Сліпченко з’явився в банк лише через рік після укладення договору і пред’явив вимогу про повернення його внеску та нарахованих відсотків по ставці 22% річних за весь строк дії договору.

На які питання теми розраховане завдання? Дайте юридичну оцінку діям банку та вкладника.

104. Банк “Капітал” надав ТОВ “Авіаекспорт” кредит у сумі 280 000

грн. За нотаріально посвідченим договором застави в забезпечення повернення кредиту майновий поручитель – ПАТ “Метизний завод”, частка держави в статутному капіталі якого становить 36% було надано устаткування, що належить до основних фондів.

Позичальник у встановлений договором строк свої зобов’язання перед банком не виконав, тому останній звернувся до нотаріуса для вчинення виконавчого напису.

Отримавши виконавчий напис, банк “Капітал” подав заяву до органу Державної виконавчої служби для вжиття дій примусового характеру. Згідно зі Законом України “Про виконавче провадження” провадження було відкрито, устаткування було описане та на нього накладено арешт.

На які питання теми розраховане завдання? Чи відповідають законодавству дії учасників праводносин?

Список літератури за темою:

Глібко, С.В. Проблеми правового регулювання умов кредитування [Текст] / С. В. Глібко // Проблеми законності. Вип. 93. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2008. - С. 57-62.

Горбатюк, В. До питання про особливості надання фінансових послуг: позика та кредит [Текст] / В. Горбатюк, А. Закревський, Л. Кравченко // Юридичний журнал. - 2011. - N 2. - С. 102 – 104.

Довнар, Ю.П. Понятіе и правовая природа договора банковского вклада (депозита) [Текст] / Ю. П. Довнар // Юридическая наука и образование. - М. : Моск. гос. юрид. акад., 2008. - Вып. 1. - С. 124-144.

Ковальський, Д.В. Про розірвання кредитного договору через істотне порушення з боку банку умов цього договору [Текст] / Д. В. Ковальський // Вісник господарського судочинства. - 2011. - N 6. - С. 63-66.

Луспеник, Д.Д. Договір позики: деякі питання теорії та судової практики [Текст] / Д. Д. Луспеник // Вісник Верховного Суду України. - 2011. - N 4. - С. 16 – 24.

Паліюк, В. П. Судовий захист клієнтів поточних та вкладних (депозитних) рахунків: теорія та практика [Текст] / В. П. Паліюк. - К.: Юстініан, 2011. - 528 с.

Романюк, Я. М. Цивільно-правові наслідки договорів, укладених одним із подружжя [Текст] / Я. М. Романюк // Вісник Верховного Суду України. - 2011. - № 7. - С. 42-48.

Про банки та банківську діяльність: Закон України Закон від 07.12.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/>

Про кредитні спілки: Закон України Закон від 20.12.2001 р. № 2908-III [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

Законодавство України. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>

Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: Затв. постановою Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. № 516 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>

Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України шляхом рефінансування, депозитних та інших операцій: Затв. постановою Правління Національного банку України від 24.12.2003 р. № 584 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0097-04>

Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин: постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ № 5 від 30.03.2012 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-12>

Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин: лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27.09.2012 № 10-1393/0/4-12 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1393740-12>

Тема 24. Договір банківського рахунку.

(питання для самостійного вивчення)

1. Законодавство, що регулює відносини з відкриття, використання та закриття банківських рахунків.
2. Поняття та предмет договору банківського рахунку.
3. Сторони та зміст договору банківського рахунку.
4. Укладення договору.
5. Відповідальність банку за неналежне виконання операцій за рахунком клієнта.
6. Обмеження права розпорядження коштами на банківському рахунку.
7. Припинення договору банківського рахунку.

Список літератури за темою:

Алексеева Д. Правовые проблемы ареста денежных средств на корреспондентском счете банка // Хозяйство и право. - 2009. - № 5. - С. 65-

75.

Паліюк В. П., Судовий захист клієнтів поточних та вкладних (депозитних) рахунків: теорія та практика / В. П. Паліюк. - К. : Юстініан, 2011. - 528 с.

Фомін, Г.Ф. Правове регулювання здійснення розрахунково-касового обслуговування // Право і безпека. - 2009. - № 2. - С. 159-163.

Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Затв. постановою Правління Національного банку України № 492 від 12.11.2003 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>

Тема 25. Факторинг

(питання для самостійного вивчення)

1. Поняття та загальна характеристика договору факторингу.
2. Предмет договору факторингу.
3. Зміст договору факторингу.
4. Сторони договору факторингу, їх права та обов'язки.
5. Правове положення боржника, право грошової вимоги до якого відступається за договором факторингу.
6. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги.
7. Відповідальність сторін за договором факторингу.
8. Виконання договору факторингу.

Список літератури за темою

Автономов, А.С. Правовое регулирование факторинга в России и во Франции [Текст] / А. С. Автономов // Государство и право. - 2012. - N 6. - С. 35-50.

Верес, І. Поняття та правова природа договору факторингу [Текст] / І. Верес // Підприємництво, господарство і право: наук.-практ. госп.-прав. журн. - 2012. - № 5. - С. 89-92.

Дереш С. Факторинговые операции: правовые вопросы [Текст] / С. Дереш // Хозяйство и право. - 2009. - 2. - С. 50-56.

Дутковський, Б. Особливості факторингових правовідносин [Текст] / Б. Дутковський // Бизнес. Бухгалтерія. - 2010. - 41 (11 жовтня). - С. 62-64.

Сальнікова, Г. Розмежування договору факторингу і відступлення права вимоги [Текст] / Г. Сальнікова, Н. Аляб'єва // Юридична Україна. - 2012. - № 3. - С. 86-90.

Сальнікова, Г. Розмежування договору факторингу і відступлення права вимоги [Текст] / Г. Сальнікова, Н. Аляб'єва // Юридичний журнал. - 2012. - № 5. - С. 50-52.

Токунова, А. Аналіз змін законодавства України щодо факторингу [Текст] / А. Токунова // Право України. - 2011. - № 1. - С. 294-299.

Токунова, А. Місце факторингу в системі права України [Текст] / А. Токунова // Підприємництво, господарство і право : науково-практичний господарсько-правовий журнал. - 2011. - № 1. - С. 114-117.

Токунова, А. В. Окремі питання щодо послуг, які надаються за договором факторингу [Текст] / А. В. Токунова // Право України. - 2012. - № 6. - С. 296-301.

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

Про міжнародний факторинг: Конвенція УНІДРУА, вчинена 28 травня 1988 року в м.Оттава (дата приєднання України – 11.01.2006 р.; дата набрання чинності для України – 1.07.2007 р.) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_210.

Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

Тема 26. Порядок та форми безготівкових розрахунків

(питання для самостійного вивчення)

1. Форми розрахунків між суб'єктами цивільних правовідносин.
2. Види безготівкових розрахунків, їх характеристика та порядок проведення.
3. Форма, зміст і призначення в цивільному обороті платіжного доручення.
4. Акредитивна форма розрахунків.
5. Особливості розрахунків за інкасовими дорученнями.
6. Види інкасо.
7. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.

Список літератури за темою

Аністратенко, О.О. До питання щодо правового забезпечення використання спеціального платіжного засобу (платіжної картки) [Текст] / О. О. Аністратенко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. Вип.30. – К. : Ін-т держави і права НАН України / голова редкол. Ю. С. Шемшученко, 2005. – С. 327-332.

Безклубий, І. Поняття безготівкових розрахункових відносин [Текст] /

І. Безклубий, О. Пафик // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 1. – С. 19-21.

Гетьманцев, Д.О. До питання про види безготівкових розрахунків за законодавством України [Текст] / Д. О. Гетьманцев // Адвокат. – 2007. – № 5. – С. 7-9.

Дмитренко, О. Правова природа безготівкового розрахунку [Текст] / О. Дмитренко // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 9. – С. 92-95.

Домбругова, А. Розрахунки за акредитивом [Текст] / А. Домбругова // Юридичний вісник України. – 2006. – № 5. – С. 12.

Ковалко, Н.М. Розрахунки як предмет правового регулювання [Текст] / Н. М. Ковалко // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип. 333. – 2006. – С. 103-106.

Опадчий, І.М. Поняття грошового зобов'язання в приватному праві [Текст] / І. М. Опдчий // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 5. – С. 147-155.

Пилипишин, С.С. Правове регулювання розрахунків між фінансовими установами [Текст] / С. С. Пилипишин // Держава і право. Юридичні і політичні науки. Вип.42. – К. : Ін-т держави і права НАН України / голова редкол. Ю. С. Шемшученко, 2008. – С. 456-461.

Тарасенко, І. До питання про вдосконалення правового регулювання вексельних рохрахунків [Текст] / І. Тарасенко // Юридичний журнал. – 2009. – № 2. – С. 92-98.

Тополь, Ю. О. Вексельний обіг у системі безготівкових розрахунків : історія становлення та розвитку [Текст] / Ю. О. Тополь // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4. – С. 192-198.

Міжнародні правила по інкасо (редакція 1995 року). Публікація Міжнародної торговельної палати 1996 р. № 522 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=988_009.

Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Правління Національного банку України № 22 від 21.01.2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 13. – Ст. 908.

Про затвердження Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті: Постановою Правління Національного банку України № 320 від 16.08.2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 36. – Ст. 2507.

Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постановою Правління Національного банку України № 637 від 15.12.2004 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 3. – Ст. 186; Офіційний вісник України. – 2005. – № 7. – Ст. 155.

Про затвердження Правил Національної системи масових електронних платежів: Постановою Правління Національного банку України від 10.12.2004 р. № 620 // Офіційний вісник України. – 2005. – №

2. – Ст. 93.

Про здійснення операцій з використанням спеціальних платіжних засобів: Постанова Правління Національного банку України № 223 від 30.04.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 52. – Ст. 1747.

Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 29. – Ст. 137.

Уніфіковані звичаї та правила по документарному акредитиву (UCP-600). Публікація Міжнародної торгівельної палати 2007 р. № 600 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=988_013.

Тема 27. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

(питання для обговорення)

1. Поняття та види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

2. Сторони договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

3. Форма договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та їх державна реєстрація.

4. Поняття та види ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

5. Поняття, зміст та загальна характеристика ліцензійного договору.

6. Поняття та загальна характеристика договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

7. Випадки обов'язкової реєстрації договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

8. Поняття та загальна характеристика договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Завдання

105. Автор літературного твору “Ідеальний бізнес” Олефір звернувся до ТОВ “Видавництво “Парус” (далі – Видавництво) з метою тиражування книги. Видавництво запропонувало проект видавничого договору, відповідно до якого воно отримує виключні права на видання твору протягом трьох років, за що сплачує автору гонорар у розмірі 10 000 грн. З метою з'ясування правових наслідків укладення такого договору автор звернувся до юриста за консультацією. Юрист пояснив, що в цьому випадку йдеться про видачу виключної ліцензії за ліцензійним договором, а тому відповідно до ст. 1109 ЦК України у договорі має бути встановлено максимальний тираж твору, оскільки винагорода за використання твору визначається у вигляді

фіксованої грошової суми. Коли Олефір довів це до відома Видавництва, воно не погодилося з наведеними аргументами і відмовилося зазначити максимальний тираж твору в договорі. Свою позицію Видавництво обґрунтовувало тим, що пропонує укласти не ліцензійний, а видавничий договір, який ЦК України не передбачений, а тому обмеження обсягу тиражування твору не є обов'язковою.

На яке питання розраховано це завдання? Проаналізуйте доводи сторін. Які наслідки укладення такого видавничого договору?

106. Пилипенко отримав свідоцтво на торговельну марку “Морозко” для класу товарів – морозиво. Оскільки він не був зареєстрований як суб’єкт підприємницької діяльності, то вирішив реалізувати своє право на торговельну марку шляхом видачі ліцензії зацікавленій особі. ТОВ “Оксамит”, займаючись виробництвом і реалізацією морозива, вирішило не гаяти часу на реєстрацію своєї торговельної марки і уклало ліцензійний договір з Пилипенком.

Потім з’ясувалося, що позначення “Морозко” для морозива використовує також ПАТ “Основа”. Ліцензіат ТОВ “Оксамит” звернулося з вимогою до ПАТ “Основа” про припинення порушення своїх прав. Однак ПАТ “Основа” повідомило, що воно і в подальшому буде використовувати дане позначення, а свою позицію аргументувало тим, що:

а) даний ліцензійний договір не є чинним для третіх осіб, оскільки він не зареєстрований в Державній службі інтелектуальної власності, у зв’язку з чим ніхто не знає про його існування;

б) ліцензійний договір не є укладеним, бо відсутня умова про те, що якість товарів, виготовлених за ліцензійним договором, не буде нижчою якості товарів володільця свідоцтва і що останній здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови;

в) оскільки в договорі не зазначено вид ліцензії, вона вважається невиключною, тому при використанні позначення іншими особами права невиключного ліцензіата не порушуються.

На яке питання розраховано це завдання? Проаналізуйте аргументи ПАТ “Основа”. Чи може ліцензіат ТОВ “Оксамит” забороняти ПАТ “Основа” використовувати торговельну марку “Морозко”?

107. ПАТ “Універсал” уклало з ТОВ “Водограй” договір про створення за замовленням і використання об’єкта права інтелектуальної власності. За договором ТОВ “Водограй” зобов’язалося розробити промисловий зразок “Етикетка для маргарину”, усі майнові права на який будуть належати замовнику ПАТ “Універсал”. Після виконання договору ПАТ “Універсал” подало заявку до Державної служби інтелектуальної власності й отримало патент на промисловий зразок, після чого уклало спочатку ліцензійний договір, а потім договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності на зазначений промисловий зразок.

Довідавшись про це, ТОВ “Водограй” вимагало сплатити половину отриманої винагороди, а у випадку відмови погрожувало визнати недійсними як реєстрацію промислового зразка, так і укладені договори. Свою позицію воно аргументувало тим, що питання передачі прав замовнику було вирішено ще до виникнення майнових прав на промисловий зразок, тобто створення самого об’єкта інтелектуальної власності, отже, зазначена умова є недійсною. У зв’язку з цим застосовується ст. 430 ЦК України, а тому ТОВ “Водограй” є співвласником майнових прав на промисловий зразок.

На яке питання розраховано це завдання? Проаналізуйте аргументи ТОВ “Водограй”. Кому належать майнові права інтелектуальної власності на створену етикетку? Чи могло ПАТ “Універсал” самостійно реєструвати промисловий зразок та розпоряджатися ним шляхом укладення зазначених договорів?

108. ТОВ “Гайдай-Студія” подало позов до ПАТ “Бурда-Україна” (видавництво журналу “Відпочинь”) про відшкодування матеріальної і моральної шкоди за порушення авторських прав на фотографії, опубліковані в журналі “Відпочинь” без дозволу позивача. На підтвердження своїх виключних прав на фотографії ТОВ “Гайдай-Студія” подало суду договір про передачу майнових прав інтелектуальної власності, укладений з фотографом Гайдаєм, а також свідоцтво про державну реєстрацію цього договору.

Відповідач з позовом не погодився і заявив про відсутність у позивача авторських прав на фотографії. Як з’ясувалося, спірні фотографії були виготовлені на виконання умов договору між ТОВ “Гайдай-Студія” і ТОВ “Колгейт-Палмолів”, за замовленням якого позивач зобов’язувався зробити фотографії для подальшого їх використання в рекламній кампанії ТОВ “Колгейт-Палмолів”. З метою реклами продукції вони і були розміщені в журналі “Відпочинь”. Тому відповідач вважає, що виключні права на використання фотографій належать ТОВ “Колгейт-Палмолів”.

На яке питання розраховано це завдання? Проаналізуйте аргументи сторін. Кому і які права інтелектуальної власності на фотографії належать? Як слід вирішити справу?

Список літератури за темою

Дмитришин В.С. Правова природа та класифікація ліцензій на використання об’єктів права інтелектуальної власності [Текст] / В.С. Дмитришин // Адвокат. – 2010. - № 6. – С. 18-23.

Жилінкова О.В. Договори в сфері реалізації авторських прав на музичний твір. – Харків: Ксилон, 2008.

Іваницька Н. Вдосконалення законодавства, що регулює відносини за ліцензійним договором на використання торговельної марки [Текст] / Н. Іваницька // Право України. – 2008. - № 9. – С. 107-113.

Іваницька Н.А. Правові наслідки визнання свідоцтва на торговельну

марку недійсним для сторін ліцензійного договору [Текст] / Н.А. Іваницька // Вісник господарського судочинства. – 2009. - № 4. – С. 95-100.

Кодинец А.А. Договора в сфере интеллектуальной собственности: проблемы правового регулирования [Текст] / А.А. Кодинец // Альманах цивилистики: сб. ст. / Київський національний університет імені Т. Шевченка, 2010. – Вип. 3. – С. 225-252.

Коросташова І.М. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: питання класифікації [Текст] / І.М. Коросташова // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України. – 2008. - № 4 (40). – С. 70-79.

Крижна В. Договори в сфері інтелектуальної власності і захист прав споживачів [Текст] / В. Крижна // Інтелектуальний капітал. – 2005. - № 5. – С. 16-22.

Крижна В. Майнові права інтелектуальної власності як предмет цивільно-правових договорів [Текст] / В. Крижна // Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 5. – С. 116-120.

Крижна В. Принцип справедливості, добросовісності та розумності і правові наслідки недійсності договорів у сфері інтелектуальної власності [Текст] / В. Крижна // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. - № 6. – С. 3-7.

Крижна В.М. Види ліцензій на використання об'єктів інтелектуальної власності [Текст] / В.М. Крижна // Інтелектуальний капітал. – 2003. - № 5. – С. 13-18.

Крижна В.М. Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності [Текст] / В.М. Крижна // Право України. – 2004. - № 9. – С. 68-71.

Крижна В.М. Правове регулювання ліцензійного договору за законодавством України [Текст] / В.М. Крижна // Вісник господарського судочинства. – 2004. - № 4. – С. 155-159.

Крижна В.Н. Денежные формы лицензионного вознаграждения в патентном праве [Текст] / В.Н. Крыжна // Пробл. законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. - Харків: Нац. юрид. акад. України, 1999. - Вип. 39. - С. 40-46.

Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За ред. Ю.М.Капіци; Кол. авт. Ю.М.Капіца, С.К.Ступак, В.П.Воробйов та ін. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2006. - 1104 с.

Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. (в ред. Закону України від 11.07.2001 р.) [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про_авторське_право_і_суміжні_права

Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>

Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про_охорону_прав_на_промислові_зразки

Тема 28. Договір комерційної концесії

(питання для обговорення)

1. Договір комерційної концесії, поняття та загальна характеристика;
2. Правове регулювання комерційної концесії, відмінності комерційної концесії від суміжних договорів із розпорядження майновими правами інтелектуальної власності;
3. Предмет та особливі умови договору комерційної концесії;
4. Сторони в договорі комерційної концесії, їх права та обов'язки;
5. Форма договору комерційної концесії та його державна реєстрація;
6. Відповідальність сторін у внутрішніх та зовнішніх правовідносинах за договором комерційної концесії;
7. Зміна та припинення договору комерційної концесії;
8. Правові наслідки зміни сторін, торговельної марки чи іншого позначення правоволодільца та припинення права користування договором комерційної концесії.

Список літератури за темою

Андрощук Г., Денисюк В. Франчайзинг: определения, преимущества, перспективы [Текст] / Г.Андрощук, В.Денисюк // Бизнес-информ. – 1997. – № 9. – С. 10 – 15;

Андрощук Г., Денисюк В. Франчайзинг: организационные формы, поиск и выбор партнеров [Текст] / Г.Андрощук, В.Денисюк // Бизнес-информ. – 1997. – № 10. – С. 32 – 37;

Гладка О.В. Сучасний стан законодавчого забезпечення відносин комерційної концесії [Текст] / О. В. Гладка // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. / Національний університет "Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого". – Х. : Право, 2012. – 2012. № 1 (8). – С. 174 – 182.

Договірне право України. Особлива частина [Текст] : навч. посіб. / Т.В. Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова та ін. / за ред. О.В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 1200 с.

Право інтелектуальної власності : акад. курс [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О.А.Підпригори, О.Д.Святоцького. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2004. – 672 с.

Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України [Текст] / за ред. Ю.М.Капіци. – К. : Вид. Дім «Слово», 2006. – 1104 с.

Цират А.В. Руководство по составлению и заключению франчайзинговых договоров: право и практика [Текст] : Учебно-практическое пособие. – К.: Истина, 2010. – 352 с.

Тема 29. Договір про спільну діяльність. Договір простого товариства. Засновницький договір

(питання для обговорення)

1. Поняття договору про спільну діяльність, його види та юридична характеристика.
2. Поняття та юридична характеристика договору простого товариства.
3. Правовий режим майна учасників договору простого товариства.
4. Права та обов'язки учасників договору простого товариства.
5. Припинення договору простого товариства.
6. Відповідальність учасників договору простого товариства.

Завдання

109. Керівництво Харківського обласного товариства боротьби за тверезість запропонувало Харківській обласній організації Партії Зелених України (ПЗУ) провести спільну акцію – свято, метою якого була б пропаганда тверезого способу життя. Оскільки організація такого свята не суперечила цілям діяльності партії, Координаційна Рада Харківської обласної організації ПЗУ доручила Голові цієї організації підписати запропонований проект договору про співробітництво. Договір фіксував намір учасників провести свято і взяти участь у його фінансуванні, але вказівок про строки виділення коштів, їх суму, напрямки використання та інших подробиць не містив. Товариство боротьби за тверезість розпочало підготовку до свята.

Товариство уклало договори з концертними організаціями й окремими виконавцями, закупило необхідний інвентар, підбрало придатне приміщення, орендну плату за яке запропонувало сплатити Харківській обласній організації ПЗУ. Партія відмовилася сплатити зазначену грошову суму, посилаючись на відсутність необхідних коштів, а також на те, що необхідна сума набагато вища за суму, яку вона планувала витратити на проведення свята.

Перш ніж звернутися з позовом до Харківської обласної організації ПЗУ, Товариство вирішило звернутися до юриста фірми з проханням кваліфікувати укладений договір і визначити, в якому обсязі буде задоволений передбачуваний позов з урахуванням того, що відмова партії від фінансування свята спричинила неможливість його проведення.

На яке питання розраховано це завдання? Дайте обґрунтовану відповідь.

110. Петров, який займався відгодовуванням свиней і реалізацією м'яса, запропонував своєму сусідові Сидорову, який був власником кафе, укласти договір про “спільну роботу”. Відповідно до зазначеного договору передбачалося об'єднати зусилля учасників по відгодовуванню свиней і збуту м'яса. Обов'язки розподілялися таким чином: Сидоров зобов'язувався збирати і надавати Петрову харчові відходи, а останній – продавати зі знижкою певну кількість м'яса для кафе Сидорова.

Під час укладання договору виникли сумніви щодо можливості застосування в даному випадку норм, що стосуються договору про спільну діяльність.

На яке питання розраховано це завдання? Дайте консультацію сторонам.

111. НДІ “Гідропроєкт” уклав з ТОВ “Канкан” договір про спільну діяльність. Відповідно до цього договору НДІ передав як внесок право користування офісними приміщеннями площею 1 000 м², а ТОВ зробило внесок у формі “інтелектуальної власності”, зобов'язуючись при цьому компенсувати всі витрати інституту по експлуатації приміщень.

Метою спільної діяльності було створення цеху по виробництву і монтажу фонтанних установок. Після закінчення року з моменту укладення договору НДІ “Гідропроєкт” було приватизовано. Перед викупом будинку, в якому знаходилося спірне приміщення, була досягнута домовленість з Фондом комунального майна м. Одеси про пред'явлення останнім до ТОВ “Канкан” позову про виселення.

При розгляді справи в суді ТОВ “Канкан” посилялося на те, що договір про спільну діяльність не є договором оренди, укладення якого стосовно спірного приміщення в той період НДІ “Гідропроєкт” було заборонено.

На яке питання розраховано це завдання? Як слід вирішити справу?

112. У договорі між громадською організацією “Молодіжний центр “Сатир” і ТОВ “КВАНТ” передбачалося, що громадська організація “Сатир” передає ТОВ “КВАНТ” копіювальний апарат у власність, а ТОВ “КВАНТ”, у свою чергу, зобов'язується тричі на тиждень протягом 5 років допускати громадську організацію “Молодіжний центр “Сатир” до користування зазначеним майном, забезпечуючи його зберігання і належний технічний стан. Після шести місяців бездоганної роботи копіювальний апарат внаслідок аварії у системі парового опалення було пошкоджено. Виникло питання про наслідки загибелі зазначеного майна і про долю укладеного договору.

ТОВ “КВАНТ” наполягало на тому, щоб громадська організація “Молодіжний центр “Сатир” надала йому в користування інший копіювальний апарат на тих же умовах, що й у договорі про спільну

діяльність. “Молодіжний центр “Сатир” відмовився надати в користування аналогічне майно чи відшкодувати збитки ТОВ “КВАНТ”, вважаючи, що саме власник копіювального апарата повинен нести ризик його випадкової загибелі чи псування.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу. Чи зміниться рішення, якщо підписаний сторонами договір буде названо угодою про співробітництво.

Список літератури за темою

Авилов Г.Е. Правовые формы совместной деятельности предприятий в развитых странах [Текст] / Г.Е. Авиллов // Правовое регулирование совместного предпринимательства в развитых капиталистических странах: теория и практика. – М.: ИНИОН, 1991.- С.13-50.

Блажівська О.Є. Права та обов'язки сторін за договором про сумісну діяльність [Текст] / О.Є. Блажівська // Держава і право. - 2001. -Вип. 13. -С. 262-266.

Косач Н.Е. Правовое регулирование совместной хозяйственной деятельности [Текст] / Н.Е. Косач. - Донецк: Юго-Восток, 2003. - 182 с.

Масляев, А.И., Масляев И.А. Договор о совместной деятельности в советском гражданском праве [Текст] / А.И. Масляев, И.А. Масляев. – М.: Юрид. лит, 1988. – 36 с.

Погуляев С.Ю. Професійні та інші знання як об'єкт вкладу в просте товариство [Текст] / С.Ю. Погуляев // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - 2001.- Вип. 16.- С. 331-335.

Посполітак В., Ханік-Посполітак Р. Зобов'язання за договором про спільну діяльність. Договір простого товариства [Текст] / В. Посполітак, Р. Ханік-Посполітак // Українське комерційне право. – 2003. – № 4. – С. 39-40.

Резнікова В.В. Ділова репутація, ділові зв'язки та інші нематеріальні активи як вклади до спільної господарської діяльності у формі простого товариства [Текст] / В.В. Резнікова // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 12. – С. 100 - 103.

Резнікова В.В. Особливості правового регулювання договорів про спільну господарську діяльність за участю іноземного інвестора [Текст] / В.В. Резнікова // Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 10 - С. 12-17.

Резнікова В.В. Проблемні аспекти здійснення спільної господарської діяльності в Україні [Текст] / В.В. Резнікова // Право України. - 2005.- № 2. - С. 48-51.

Щукина Е.М. Юридическая природа договора простого товарищества [Текст] / Е.М. Щукина // Вестник Московского университета. - Серия 11.- Право. - 2003. - № 2. - С. 49-61.

Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

Законодавство України. – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

Про режим іноземного інвестування: Закон України «» від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.

Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 р. № 185-V [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/185-16>.

Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з укладанням та виконанням договорів про сумісну діяльність: Роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 28.04.1995 р. № 02-5/302 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу:
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_302800-95.

**Тема 30. Публічна обіцянка винагороди.
Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи
без її доручення. Рятування здоров'я та життя
фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи**

(питання для обговорення)

1. Поняття публічної обіцянки винагороди та її види.
2. Які вимоги ставляться до публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу
3. Порядок припинення зобов'язання з публічної обіцянки винагороди
4. Підстави припинення зобов'язання з публічної обіцянки винагороди
5. Умови публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу
6. Виконання зобов'язання з публічного конкурсу
7. Визначення юридичної долі речі, поданої на конкурс
8. Умови виникнення зобов'язання із вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення
9. Сторони цього зобов'язання
10. Права і обов'язки гестора і домінуса
11. Обсяг відшкодування витрат, понесених особою у зв'язку із вчиненням нею дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення

12. Поняття зобов'язання, що виникає внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи
13. Умови виникнення зобов'язання внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи.
14. Суб'єкти зобов'язання, що виникає внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи
15. Поняття реальної загрози для здоров'я та життя фізичної особи
16. Визначення зобов'язання, що виникає у зв'язку з рятуванням майна іншої особи
17. Обсяг відшкодування шкоди в зобов'язаннях, що виникають у зв'язку з рятуванням майна.

Завдання

113. На дачній ділянці, що належала Артамонову, внаслідок недбалого зберігання речовин, які легко займаються, виникла пожежа. Вогнем були охоплені господарські споруди, а також садовий інвентар. Володілець сусідньої ділянки Іващенко став гасити пожежу всіма можливими засобами. У результаті його дій, а також допомоги сусідів пожежу вдалося загасити. Спорудам на ділянці Іващенко шкоду не було заподіяно, але сам Іващенко отримав опіки середньої тяжкості. Крім того, одяг, в якому він був, став непридатним для використання.

Вважаючи, що здійснені ним дії можуть розцінюватися як рятування майна Артамонова, Іващенко звернувся до нього з вимогою про відшкодування вартості пошкодженого одягу, а також про стягнення витрат на лікування.

Адвокат Артамонова вважав, що заявлені вимоги не підлягають задоволенню, оскільки дії Іващенко не можуть вважатися здійсненими виключно в інтересах Артамонова, бо в першу чергу вони були вчинені з метою припинення поширення пожежі і запобігання шкоди майну самого Іващенко. Крім того, згідно з цивільним законодавством України відшкодуванню підлягає шкода, завдана особі при рятуванні від реальної загрози належного іншій особі майна, яке має істотну цінність, а вартість споруд на ділянці Артамонова була незначною. Адвокат зазначив також, що Артамонов є пенсіонером за віком і його матеріальне становище не дозволяє здійснити таке відшкодування.

Не погодившись з доводами адвоката, Іващенко звернувся до суду.

На яке коло питань розраховане завдання?

114. У засобах масової інформації м. Харкова 1 березня 2004 р. було оголошено про проведення публічного конкурсу на право укладення договору на здійснення реставраційних робіт дзвіниці Успенського собору. Засновник конкурсу – Харківський міськвиконком запропонував взяти участь у конкурсі будівельним фірмам, які мають ліцензію на здійснення реставраційних робіт

пам'яток архітектури, що перебувають під захистом держави і зареєстровані на території Харківської обл. За умовами конкурсу переможець отримуватиме також право розмістити за рахунок міськвиконкому рекламний щит на прилеглий до дзвіниці території з зазначенням фірмового найменування і переліку основних видів діяльності. Не пізніше 1 травня учасники повинні були подати проект технічної документації на проведення реставрації, оцінка якого дозволила б визначити переможця.

30 березня в тих же засобах масової інформації міськвиконком повідомив про відмову від конкурсу з незалежних від нього причин, а саме через витрачання коштів резервного фонду міськвиконкому (які планувалося направити на фінансування робіт з реставрації) на ліквідацію аварії на міських очисних спорудах, спричинену весняним паводком.

Наступного дня в міськвиконком звернулися представники фірм, які розпочали виконувати умови конкурсу, з вимогою відшкодувати понесені ними збитки. Вони вважали рішення про відмову від проведення конкурсу незаконним і вимагали надання їм права розмістити за рахунок адміністрації свої рекламні щити на прилеглий до дзвіниці Успенського собору території.

Чи правомірні вимоги будівельних фірм?

На яке коло питань розраховане завдання?

115. Прохоров, проходячи поряд з недобудованою спорудою, побачив дівчину, яка залізла до кабіни баштового крану і збиралася стрибнути вниз. Прохорову вдалось умовити її не робити цього, але самостійно злізти з крану вона не могла, оскільки була дуже збуджена. Прохоров, ризикуючи власним життям, піднявся на кран і допоміг Світлані спуститися на землю. При рятуванні дівчини Прохоров поранив руку гострою металевією арматурою і на два тижні отримав лист непрацездатності.

Незабаром Світлана заявила Прохорову претензію, що він її врятував без її на те згоди. Вражений такою поведінкою Прохоров став вимагати від Світлани відшкодування витрат на лікування, збитків, пов'язаних із зменшенням його доходів, а також вартості пошкодженого одягу.

На яке коло питань розраховане завдання?

116. Карпович знайшов йоркширського тер'єра під час прогулянки в Молодіжному парку. Через декілька днів він побачив об'яву, де було обіцяно винагороду особі, яка поверне йоркширського тер'єра, і вказано номер телефону. Жіночий голос по вказаному телефону назвав адресу, куди слід доставити собаку. Господар квартири Маркелов визнав собаку своїм, але відмовився його прийняти. Також з'ясувалося, що Маркелов об'яву не давав, а номер телефону, зазначений в об'яві, належить його сусідці по квартирі Івановій, з якою він перебував у неприязних стосунках.

На яке коло питань розраховане завдання?

Чи повинен Маркелов прийняти свого собаку, виплатити винагороду Карповичу та відшкодувати витрати, пов'язані з утриманням собаки?

Список літератури за темою

Берестова І.Е. Співвідношення та розмежування зобов'язання з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави із зобов'язаннями, що виникають внаслідок вчинення майнових дій в інтересах іншої особи без її доручення // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2006. – № 1. – С. 15-18.

Зобов'язальне право України : підручник / За ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. – К. : Істина, 2011. – 848 с.

Ігнатенко В. М. Визначення умов виникнення зобов'язання з учинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення // Право України. – 2010. – № 12. – С. 68-73.

Ігнатенко В. М. Вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення // Підприємство, господарство і право. – 2004. – № 7. – С. 15-19.

Ігнатенко В. М. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування (за проектом Цивільного кодексу України) // Проблеми законності. – Х., 2001. – Вип. 50. – С. 67-72.

Ігнатенко В. М. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу // Підприємство, господарство і право. – 2004. № 5. – С. 21-23.

Ігнатенко В. М. Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – Х., 2003. – Вип. 6. – С. 102-111.

Недоговірні зобов'язання в цивільному праві України: навч. посіб / О.О. Отраднава. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 240 с.

Шапошніков Д. Формування зобов'язань, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи в цивільному законодавстві / Актуальні проблеми держави і права. – О., 2004. – Вип. 23. - С. 317-325.

Тема 31. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи

(питання для самостійного вивчення)

1. Поняття зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи
2. Умови виникнення зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи
3. Суб'єкти та об'єкти зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи
4. Правові наслідки невиконання зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи.

Список літератури за темою

Ігнатенко В. М. Зобов'язання із створення небезпеки (загрози) за новим Цивільним кодексом України // Проблеми законності. – 2008. – Вип. 53. – С. 67-74;

Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): монограф. / Т. С. Ківалов. – Одеса : Юридична література, 2008. – 360 с.

Кухарев О. Є. Підстави виникнення зобов'язання у наслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи / Право і безпека. –2010. – № 2. – С. 205-209.

Тема 32. Відшкодування шкоди

(питання для обговорення)

1. Поняття, характеристика та система зобов'язань по відшкодуванню шкоди.
2. Підстави відповідальності за завдану майнову, моральну шкоду.
3. Система зобов'язань по відшкодуванню шкоди.
4. Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист та у стані крайньої необхідності.
5. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.
6. Відшкодування шкоди, завданої суб'єктами публічної влади при здійсненні ними своїх повноважень та у сфері нормотворчої діяльності.
7. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду.
8. Відшкодування шкоди, завданої особами, які не досягли 18 річного віку.
9. Відшкодування шкоди, завданої особою, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки.
10. Особливості змісту, суб'єктного складу та виконання зобов'язань по відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.
11. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Завдання

117. Волохов, перебуваючи в нетверезому стані, у приміщенні належного ТОВ «Відпочинок» ресторану розбив умивальник вартістю 2000 грн. Адміністратор запропонував йому і його приятелям сплатити вартість умивальника, але вони відмовилися. У цей час до ресторану зайшов дружинник Анісімов і став вимагати від них додержання порядку та сплати

завданої шкоди. У відповідь на це Волохов з приятелями побили дружинника, завдавши йому тяжкі тілесні ушкодження, через що Анісімов втратив працездатність та позбавився заробітку за місцем роботи. Волохова було притягнуто до кримінальної відповідальності. Під час досудового розслідування Анісімов пред'явив позов до Волохова про відшкодування шкоди в розмірі неотриманого за час лікування заробітку та вартості пошкодження його власних речей. Слідчий визнав, що Анісімов одержав пошкодження здоров'я під час виконання своїх обов'язків як дружинник і на підставі ст. 1162 ЦК України притягнув ТОВ «Відпочинок» як цивільного відповідача.

На які питання теми розраховане завдання? Визначте суб'єктний склад та зміст зобов'язань, які виникли.

118. Через особисті неприязні стосунки Хавтурін, перебуваючи в нетверезому стані, вдарив Романова ножем у живіт, що спричинило тому тяжкі тілесні ушкодження. Потерпілого в тяжкому стані доставили в лікарню, де йому терміново зробили операцію. Було встановлено, що внаслідок ножового поранення у Романова пошкоджена тонка кишка, і це вимагало негайного хірургічного втручання. О сьомій годині ранку Романова, який був під наркозом, перевели в палату, де через три години він помер.

За висновком судово-медичної експертизи смерть потерпілого настала від механічної асфіксії внаслідок того, що рвотні маси потрапили зі шлунку в дихальні шляхи. При цьому було встановлено, що потерпілому перед операцією потрібно було очистити шлунок, чого не могли зробити через його тяжкий стан, який виключав можливість належної хірургічної підготовки. У післяопераційний період біля хворого не було організовано чергування медперсоналу лікарня не мала спеціальної медсестри для цієї мети. Вдова померлого звернулася до суду з позовом до Хавтуріна, якого було засуджено за тяжкий злочин, і до лікарні про відшкодування шкоди, завданої смертю годувальника.

На які питання теми розраховане завдання? Чи є підстави для задоволення позову?

119. Водій вантажної автомашини АТП Ковальов після закінчення робочого дня, не повертаючись до гаражу, самовільно виїхав на машині у своїх особистих справах. Перебуваючи в нетверезому стані, він порушив правила дорожнього руху і зіткнувся з тролейбусом. Завдана трамвайно-тролейбусному управлінню шкода склала 5 000 грн. Ковальова було притягнуто до адміністративної відповідальності.

На які питання теми розраховане завдання? Хто повинен відшкодувати шкоду трамвайно-тролейбусному управлінню? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що Ковальов вчинив зіткнення в робочий час при виконанні завдання АТП?

120. Лавров звернувся до суду з позовом до виробничого кооперативу про відшкодування шкоди, спричиненої тим, що був збитий автомобілем. Відповідач у позові просив відмовити, пояснюючи, що автомобілем в той день керував не водій, а вантажник кооперативу Єгоров, який, перебуваючи в нетверезому стані, самовільно взяв транспортний засіб з гаража, скориставшись тим, що водій на короткий час залишив її без догляду з ключем запалювання в замку. Таким чином, автомобіль вибув із володіння шофера кооперативу внаслідок протиправних дій Єгорова, засудженого за це в кримінальному порядку. У зв'язку з цим Єгоров повинен нести також і матеріальну відповідальність перед потерпілим за завдану шкоду.

На які питання теми розраховане завдання? Чи є підстави для покладання на кооператив обов'язку відшкодувати шкоду?

121. Під час управління власним автомобілем Борисенко порушив правила дорожнього руху і вчинив зіткнення з автомашиною, якою керував громадянин Австрії Веймар, який прибув у м. Харків у особистих справах. Внаслідок зіткнення були пошкоджені обидві машини, а також спричинена шкода пасажирам Микитенко і Корольову, які були в автомобілі Борисенка. У зв'язку з цим потерпілі пасажири звернулися до суду з позовом до власників автомашин, що зіткнулися, а громадянин Австрії Веймар заявив позовні вимоги до Борисенка про відшкодування вартості ремонту автомобіля. У ході судового розгляду вказаних позовних вимог було встановлено, що відповідальність власників автотранспортних засобів, які зіткнулися, була застрахована.

На які питання теми розраховане завдання? Визначте зміст та співвідношення зобов'язань, які виникли. Хто і в якому порядку повинен відшкодувати завдану шкоду потерпілим

122. У ніч з 31 грудня на 1 січня в результаті ДТП, що сталася через порушення водієм правил дорожнього руху, загинула молода дівчина. Батьки загиблої подали до водія позов про стягнення суми компенсації моральної шкоди в розмірі 200 000 грн, посилаючись на непоправну втрату, а також на те, що кожна новорічна ніч до кінця їх життя буде для них пов'язаною із тяжкими болісними згадками.

На які питання теми розраховане завдання? Визначте підстави та порядок компенсації моральної шкоди. Як слід вирішити справу?

123. Горін їздив містом на мотоциклі, не маючи прав на його управління, і був затриманий інспектором ДАІ. До з'ясування обставин справи мотоцикл було поставлено на стоянку перед відділом міліції, звідки його вкрали. Горін звернувся до райвідділу внутрішніх справ з позовом про відшкодування завданої йому шкоди.

На які питання теми розраховане завдання? Як слід вирішити справу?

124. Громадянка Федорова вироком суду була визнана винною у вбивстві старої матері і засуджена до 10 років позбавлення волі. Через три роки за результатом перегляду вироку за нововиявленими обставинами засуджену було виправдано за відсутності у її діях складу злочину. Опинившись на волі, Федорова звернулася до юриста за консультацією: хто, в якому порядку і в якому обсязі повинен відшкодувати завдану їй шкоду. Завдану їй шкоду, зокрема, становлять: втрата заробітку за період позбавлення волі, втрата майна, яке залишалося в квартирі під час її відсутності. Крім того, під час відбуття покарання потерпіла захворіла на невиліковну хворобу дихальних шляхів. При цьому Федорова повідомила, що кримінальна справа розслідувалася слідчим органом внутрішніх справ, нагляд за ходом слідства здійснювала прокуратура, а винною її визнав суд.

На які питання теми розраховане завдання? Надайте обґрунтовану відповідь.

125. Рішенням місцевого суду Волошина, журналіста за фахом, було зобов'язано спростувати поширену ним у пресі інформацію та публічно вибачитися перед позивачем Громовим, який займав високу посаду в органах державної влади. На користь позивача також було стягнуто 20 000 грн компенсації моральної шкоди. Ухвалою суду апеляційної інстанції сума компенсації була зменшена до 5 000 грн. Волошин добровільно виконав рішення суду, сплативши грошову суму, спростувавши поширену інформацію, а також публічно вибачився, однак оскаржив попередні судові рішення до суду касаційної інстанції. При розгляді справи касаційною інстанцією було встановлено неправильне застосування судами матеріального закону, а саме: межі втручання Волошина у приватні справи Громова і зміст поширеної ним інформації повністю відповідають статусу Громова як публічної особи. Крім того, було вказано на те, що судами попередніх інстанцій не прийнято до уваги практику Європейського суду з прав людини щодо аналогічних питань. Суд касаційної інстанції попередні судові рішення скасував і в позові Громову відмовив.

Волошин, посилаючись на ст. 56 Конституції України, пред'явив позов до місцевого та апеляційного судів з вимогами компенсувати йому завдану шкоду, оскільки вважав, що він постраждав внаслідок судової помилки і прийняття незаконного рішення, а публічне вибачення становило для нього вкрай принизливу дію.

На які питання теми розраховане завдання? Чи є підстави для задоволення позову Волошина?

126. З дозволу батьків 13-річний Василенко купив квиток на стадіон. Поспішаючи на футбольний матч, він перебігав вулицю і потрапив під колеса автомобіля, внаслідок чого йому ампутували ногу. Батьки потерпілого звернулися з позовом до таксомоторного парку, якому належав автомобіль,

що збив підлітка, про відшкодування завданої шкоди – витрат, пов'язаних з лікуванням і протезуванням хлопчика. Таксомоторний парк проти позову заперечував, посилаючись на акт про нещасний випадок, складений на місці пригоди.

На які питання теми розраховане завдання? Яке рішення повинен винести суд?

127. Фермерське господарство заявило позов про стягнення з Краснова та Холодова 30 600 грн збитку на тій підставі, що діти відповідачів 12-річний Краснов та 15-річний Холодов розклали вогнище біля скирди соломи і вчинили пожежу, внаслідок якої згоріло 10 т соломи.

Суд узяв до уваги матеріальне становище відповідачів і задовольнив позов частково, стягнувши з них суму збитку солідарно. При перегляді справи в апеляційному порядку рішення місцевого суду було змінено: з Краснова стягнуто 21 500 грн, а з Холодова – 9 100 грн, оскільки відповідальність батьків має бути дольовою, а не солідарною.

На які питання теми розраховане завдання? Чи правильно вирішено справу?

128. На адресу одного з комерційних банків від його клієнта ПАТ “Енергія” надійшов лист, в якому клієнт просив пояснити причини затримки зарахування на його рахунок деяких платежів на значну суму, що надходили від його контрагента – ТОВ “Джин”. При цьому ПАТ “Енергія” подало в банк лист від ТОВ “Джин”, де останнє, пояснюючи неодноразове несвоєчасне перерахування коштів за отримані товари, вказувало, що це є результатом несумлінного ставлення банку одержувача коштів до виконання розрахункових операцій.

Банк, розуміючи важливість наслідків, що можуть настати, подав позов до суду про стягнення з ТОВ “Джин” компенсації моральної (немайнової) шкоди в сумі 100 000 грн. У позові було вказано на бездоганність ділової репутації банку, відсутність фактів будь-яких претензій стосовно розрахункового обслуговування його клієнтів, а також на те, що в ньому розміщуються кошти місцевих бюджетів і йому довіряють свої кошти сотні клієнтів із значним обігом грошових коштів. Указані ж дії ТОВ “Джин” уже викликали сумнів у сумлінності банку в його клієнта ПАТ “Енергія”, яке відомо далеко за межами України. Банк зазначав, що внаслідок таких дій його клієнт може перейти на обслуговування до іншого банку, а враховуючи тісні ділові зв'язки ПАТ “Енергія” з іншими крупними клієнтами, це неминуче може призвести до відтоку клієнтів і зробить абсолютно вірогідним банкрутство банку.

У судовому засіданні була встановлена неправдивість поширеної ТОВ “Джин” інформації і повна відсутність вини банку в затримці платежів.

На які питання теми розраховане завдання? Як має бути вирішена справа?

Список літератури за темою:

Бурлака, І. Деякі особливості виникнення зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої фізичній особі джерелом підвищеної небезпеки без вини // Юридична Україна. - 2009. - № 10. - С. 65-69.

Бурлака, І. Понятійна суть та юридична природа зобов'язань з відшкодування шкоди, заподіяної без вини завдавача // Право України. - 2009. - № 9. - С. 106-109.

Відшкодування моральної та матеріальної шкоди: навч. посіб. / [М. К. Галянтич та ін.]; за заг. ред. М. К. Галянтича. - К. : Юрінком Інтер, 2011. - 624 с.

Головін, А. С. Забезпечення у вітчизняному законодавстві відшкодування моральної та матеріальної шкоди, завданої потерпілим / А. С. Головін // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2012. - № 2. - С. 4-21.

Жуковська О.Л. Деякі питання відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки // Сучасні проблеми держави та права. - К.: Либідь, 1990. – С.39 - 42.

Крупка Ю.М. Право на відшкодування ядерної шкоди (міжнародно-правовий аспект) // Право України. - 2005. - № 6. - С. 113-116.

Луспенник, Д.Д. Деякі питання судової практики у справах про відшкодування моральної шкоди за ЦК України // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2007. - № 4-5 (5-6). - С. 5-20.

Примак, В. Вина як критерій визначення розміру відшкодування моральної шкоди // Юридична Україна. - 2009. - № 5. - С. 71-76.

Приступа, С.Н. Концептуальные начала компенсационной функции гражданского права: гл. 2, разд. 3 / С. Н. Приступа // Харьковская цивилистическая школа: в духе традиций : монография / под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. - Х. : Право, 2011. - С. 167-175.

Сиротенко, С. До питання про компенсацію моральної (немайнової) шкоди юридичним особам // Вісник Вищого арбітражного суду України. – 1998. - № 4. – С. 202-204.

Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України Закон від 01.12.1994 р. № 266/94-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266/94-вр>

Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: постанова пленуму Верховного Суду України № 6 від 27.03.1992 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: постанова пленуму Верховного Суду України № 4 від 31.03.1995 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Тема 33. Зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави

(питання для самостійного вивчення)

1. Поняття зобов'язань, що виникають з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (безпідставне набуття майна).
2. Суб'єкти зобов'язань з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.
3. Повернення в натурі безпідставно набутого майна.
4. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання.
5. Безпідставне набуте майно, що не підлягає поверненню.

Список літератури за темою:

Берестова І.Е. Інститут безпідставного збагачення в країнах континентальної Європи: порівняльно-правовий аналіз / І.Е. Берестова // Право України. – 2003. – № 11. – С. 151 – 153.

Берестова І.Е. Безпідставне збагачення і договірні зобов'язання: конкуренція зобов'язань / Берестова І.Е. // Вісник прокуратури. — 2003. – № 5. – С.93 – 98.

Визнання договорів неукладеними: причини і наслідки (огляд арбітражної практики і чинного законодавства) // Вісник податкової служби України. – 2001. – № 1. – С. 17-22.

Ем В.С. Обязательства вследствие неосновательного обогащения / В.С. Ем // Законодательство. – 1999. – № 7. – С.11-14.

Завидов Б.Д., Гусев О.Б. Правовые проблемы ответственности, вытекающие из неосновательного обогащения / Б.Д. Завидов, О.Б. Гусев // «Юрист». – № 10. – 1999. – С.58-63.

Игнатенко В.Н. Реализация обязательств из неосновательного обогащения / В.Н. Игнатенко // Известия вузов. Правоведение. – 2001. – № 2. – С.192-196.

Калітенко О.М. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави / О.М. Калітенко // Цивільний кодекс України : коментар. — Х. : Одісей, 2003. — 856 с.

Красько И.Е. Неосновательное приобретение и сбережение имущества / И.Е. Красько // Бизнес.– 1999. – 15 марта. – № 11 (322). – С 4-5.

Ніколаєнко О.В. Концепція та поняття зобов'язань, які виникають внаслідок набуття або збереження майна без достатньої правової підстави в цивільному законодавстві України / О.В. Ніколаєнко // Актуальні проблеми держави і права. Зб. наук. праць. – Вип. 28. – Одеса: Юрид. літ., 2006. – С. 231–237.

Новоселова Л.А. Обязательства из неосновательного приобретения (сбережения) имущества в практике арбитражных судов / Л.А. Новоселова // Хозяйство и право. – 1995. – № 7. – С.34-37.

Пучкова Г.В. Формування концепції зобов'язань, які виникають внаслідок безпідставного збагачення у цивільному праві України / Г.В. Пучкова // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія Право. – Випуск 7. – Ужгород: Поліграф центр «ЛІРА», 2007. – С. 181–185.

Пучкова Г.В. Характеристика зобов'язань у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави за чинним законодавством України / Г.В. Пучкова // Актуальні проблеми держави і права. Зб. наук. праць. – Вип. 28. – Одеса: Юрид. літ., 2006. – С. 274–281.

Труба В.І. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави / В.І. Труба // Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. ; за відповід. ред. О. В. Дзери — К. : Юрінком Інтер, 2005. — Т. II. — 1088 с.

Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного суду України від 6.11.2009 р. № 9 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>

Постанова Вищого господарського суду України від 07.10.2010 р. № 37/163 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/11782891>

Про практику застосування господарськими судами законодавства про постачання електричної енергії (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України) // Оглядний лист Вищого господарського суду України від 30.12.2011 р. № 01-06/1872 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v1872600-11>

Рішення Судової палати у цивільних справах Верховного суду України від 8.12.2010 р. [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/12964921>

5. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Виконання зобов'язання – це вчинення боржником на користь кредитора певної дії або утримання від дії, яка становить предмет виконання.

Гарантія – це вид забезпечення виконання зобов'язань, відповідно до

якого банк-гарант приймає на себе грошове зобов'язання перед бенефіціаром (оформлене в письмовій формі або у формі повідомлення) сплатити кошти за принципала в разі невиконання останнім своїх зобов'язань у повному обсязі або їх частину в разі пред'явлення бенефіціаром вимоги та дотримання всіх вимог, передбачених умовами гарантії.

Договір купівлі-продажу – це договір, за яким одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а (покупець) приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Договір банківського вкладу (депозиту) – це договір, за яким, одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму, що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму та проценти за неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором.

Договір дарування – це договір, в якому одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати у майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність.

Договір довічного утримання (догляду) – це договір, в якому одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме майно або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) доглядом довічно.

Договір доручення – це договір, за яким одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії.

Договір зберігання – це договір, за яким одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути її відповідно до умов договору у схоронності.

Договір комісії – це договір, за яким одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента.

Договір контрактації – договір, в якому виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується виробити визначену договором сільськогосподарську продукцію і передати її у власність заготівельникові (контрактанту) або визначеному ним одержувачеві, а заготівельник зобов'язується прийняти цю продукцію та оплатити її за встановленими цінами відповідно до умов договору.

Договір лізингу – це договір, за яким одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену

плату (лізингові платежі).

Договір міни (бартеру) – договір, за яким кожна із сторін зобов'язується передати другій стороні у власність один товар в обмін на інший товар.

Договір найму (оренди) – це договір, в якому одна сторона (наймодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (наймачеві) майно у користування за плату на певний строк.

Договір перевезення вантажу – це договір, в якому одна сторона перевізник зобов'язується доставити довірений йому відправником вантаж у пункт призначення і видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (одержувачу), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

Договір підряду – це договір, в якому одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти і оплатити виконану роботу.

Договір позики – це договір, за яким одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів або таку ж кількість речей, того ж роду та такої ж якості.

Договір позички – це договір, за яким одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку.

Договір поставки – це договір, в якому одна сторона продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або у інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

Договір про спільну діяльність – це договір, в якому сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законові. При цьому спільна діяльність може здійснюватись як на основі об'єднання вкладів (просте товариство), так і без їх об'єднання.

Договір ренти – це договір, в якому одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується періодично виплачувати одержувачеві ренту у формі певної грошової суми або в іншій формі.

Договір страхування – договір, за яким одна сторона (страховик) зобов'язується у разі настання певної події (страхового випадку) здійснити страхову виплату другій стороні (страхувальникові) або іншій особі, зазначеній у договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник

зобов'язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

Договір транспортно експедирування – договір, за яким одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу.

Договір факторингу – договір, за яким одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт поступається або зобов'язується поступитися факторові своїм правом грошової вимоги до третьої особи (боржника).

Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності – це група договорів у сфері інтелектуальної власності, спрямованих на набуття, зміну або припинення майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Завдаток – це грошова сума або рухоме майно, що видається кредиторі боржником у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання.

Застава – це вид забезпечення виконання зобов'язання, в силу якого кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставодавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом (право застави).

Зобов'язальне право – це підгалузь цивільного права, норми якої регулюють відносини майнового обороту, а саме відносини, що виникають при переході матеріальних та інших благ, які мають економічну форму товару, від однієї особи до іншої.

Зобов'язання – правовідношення, у якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Зобов'язання з відшкодування шкоди – це такі цивільно-правові зобов'язання, в яких потерпіла особа (кредитор) має право вимагати від боржника (заподіювача шкоди) повного відшкодування протиправно заподіяної шкоди шляхом надання відповідного майна в натурі або відшкодування збитків.

Іпотека – це вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому законом.

Кредитний договір – це договір, в якому банк або інша фінансова

установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірах та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти.

Порука – це вид забезпечення зобов'язання, сутб якого полягає в тому, що поручитель зобов'язується перед кредитором іншої особи відповідати за виконання нею свого зобов'язання в повному обсязі або в частині.

Порушення зобов'язань – є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).

Послуга – це певне нематеріальне благо, яке надається однією особою (виконавцем) і споживається іншою особою (замовником) у процесі вчинення виконавцем певних дій або здійснення певної діяльності.

Припинення зобов'язань – погашення прав та обов'язків сторін, що складають його зміст.

Притримання – це вид забезпечення виконання зобов'язання, суть якого полягає в тому, що кредитор, який правомірно володіє річчю, що підлягає передачі боржникові або особі, вказаній боржником, у разі невиконання ним у строк зобов'язання щодо оплати цієї речі або відшкодування кредитором пов'язаних з нею витрат та інших збитків має право притримати її у себе до виконання боржником зобов'язання.

Цивільно-правовий договір – це домовленість двох або більше сторін, спрямованих на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

6. ПОТОЧНИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Опис предмета курсу

Курс	Напря́м, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу (структура залікового кредиту)
<p>Кількість кредитів ECTS: 7,1</p> <p>Модулів: 2</p> <p>Змістових модулів: 4</p> <p>Загальна кількість годин: 276</p> <p>Тижневих годин: 2-8</p>	<p>0304 “Право”</p> <p>«Бакалавр»</p> <p>6.030401 «Правознавство»</p>	<p><u>Обов’язкова:</u> Модуль I Лекції: 80 Практичні заняття: 58 Модуль II Самостійна та індивідуальна робота: 138 <u>Змістовні модулі:</u> Модуль I Лекції: 18 Практичні заняття: 16 Модуль II Лекції: 20 Практичні заняття: 14 Модуль III Лекції: 20 Практичні заняття: 14 Модуль IV Лекції: 22 Практичні заняття: 14 <u>Види контролю:</u> залік за результатами модульного контролю, іспит</p>

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК), індивідуальної роботи і підсумкового контролю знань (ПКЗ).

Загальним об'єктом оцінювання знань студентів при ПМК є відповідні теми навчальної програми, засвоєння яких перевіряється під час ПМК. Завданням ПМК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу відповідного змістовного модулю (ЗМ), здатності осмислити зміст тем чи розділів навчальної програми, умінь застосовувати отриманні знання при вирішенні професійних завдань.

Об'єктами ПМК знань студентів є:

- успішність на практичних заняттях;
виконання модульних тестових завдань.

Оцінювання знань і умінь студентів при ПМК здійснюється викладачем, який веде практичні заняття, наприкінці вивчення кожного ЗМ з урахуванням результатів:

- роботи студента на практичних заняттях;
- виконання тестових завдань.

Критеріями оцінювання знань за ПМК є:

успішність освоєння знань та набуття навичок на практичних заняттях, що включає систематичність їх відвідування, здатність студента засвоювати категоріальний апарат, вміння орієнтуватися у змісті чинних нормативних актів, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладення учбового матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, рівень знань за результатами опитування на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань) – від 0 до 7 балів;

оцінка за виконання модульних тестових завдань – від 0 до 3 балів.

Результати оцінювання роботи студентів фіксуються у відповідній відомості та оприлюднюються за допомогою електронної системи контролю навчання. У разі невиконання тестових завдань, студенти мають право скласти їх до початку екзаменаційної сесії. Студенти, які одержали 0 балів за виконання тестових завдань, мають право на повторне їх виконання за тим же ЗМ. При цьому бал, одержаний при повторному виконанні тестових завдань, може бути зменшений. Час складання тестових завдань визначає викладач.

За результатами практичних занять у 5 семестрі виставляється залік. Підсумковий бал за результатами ПМК та залік виставляються на останньому практичному занятті відповідного семестру. Мінімальна кількість балів для заліку дорівнює 8 балам. Студенти, знання яких оцінені мінімально необхідною для складання іспиту кількістю балів (25) і вище, не мають права на виконання додаткових завдань для підвищення отриманої кількості балів.

Оцінювання за всіма результатами контролю протягом навчального року здійснюється шляхом підсумовування результатів разом за 100-бальною шкалою. Завдання ПМК оцінюються як підсумок результатів за окремими змістовними модулями в діапазоні від 0 до 40 балів. Виконання індивідуальної роботи оцінюється від 0 до 10 балів. Відповіді на екзаменаційні питання, які виносяться на ПКЗ, оцінюються в діапазоні від 0 до 50 балів.

Модуль I (поточне тестування)				Модуль II (індивід. робота)	Підсумкови й іспит	Сума
ЗМ1	ЗМ 2	ЗМ 3	ЗМ 4			
10	10	10	10	10	50	100

Розрахункова шкала для оцінювання роботи
студентів на практичних заняттях

кількість балів	критерії оцінювання
7	<p>Систематичне відвідування практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин; відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважних причин; вирішення завдань до кожного практичного завдання; висока активність роботи на практичних заняттях; засвоєння всього матеріалу тем змістовного модуля; повні та обґрунтовані відповіді при розв'язанні завдань (казусів); здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацьовувати та застосовувати акти цивільного законодавства; обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій; уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми; вміння мислити абстрактно та узагальнено; здатність публічно представити матеріал.</p>
6	<p>Систематичне відвідування практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин; відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважних причин; вирішення завдань до кожного практичного завдання; висока активність роботи на практичних заняттях; засвоєння всього матеріалу тем змістовного модуля; повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при розв'язанні завдань (казусів); здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацьовувати та застосовувати акти цивільного законодавства; обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій; уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми; здатність публічно представити матеріал.</p>
5	<p>Наявність пропущених практичних занять; відпрацювання тем пропущених практичних занять; вирішення завдань до кожного практичного завдання;</p>

	<p>активна робота на практичних заняттях; засвоєння основних положень тем змістовного модуля; допущення декількох незначних помилок при розв'язанні завдань (казусів); здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацьовувати та застосовувати акти цивільного законодавства; обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій; здатність публічно представити матеріал.</p>
4	<p>Наявність пропущених практичних занять; відпрацювання тем пропущених практичних занять; епізодична відсутність рішень завдань (казусів); участь у роботі на практичних заняттях; засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного модуля; неповні відповіді при розв'язанні завдань (казусів); складності при визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; певні складності при застосуванні актів цивільного законодавства; здатність публічно представити матеріал.</p>
3	<p>Несистематичне відвідування практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин; наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених практичних занять; епізодична відсутність рішень завдань (казусів); участь у роботі на практичних заняттях; засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного модуля; неповні відповіді, допущення помилок при розв'язанні завдань (казусів); великі складності при визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; певні складності при застосуванні актів цивільного законодавства; невпевнені навички публічного представлення матеріалу.</p>
2	<p>Епізодичне відвідування практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин; наявність невідпрацьованих тем пропущених практичних занять; епізодична відсутність рішень завдань (казусів); пасивна робота на практичних заняттях (участь у роботі останніх лише за наявності стимулу з сторони викладача); наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного модуля;</p>

	неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при розв'язанні завдань (казусів); невміння визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання; невпевнені навички застосування актів цивільного законодавства; невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
1	Систематичні пропуски практичних занять без поважних причин; наявність невідпрацьованих тем пропущених практичних занять; систематична відсутність рішень завдань (казусів); пасивність у роботі на практичних заняттях; відсутність знань за темами змістовного модуля; неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при розв'язанні завдань (казусів); нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання; не достатні навички застосування актів цивільного законодавства;
0	Систематичні пропуски практичних занять без поважних причин; теми пропущених практичних занять не відпрацьовані; систематична відсутність рішень завдань (казусів); пасивність у роботі на практичних заняттях; відсутність знань за темами змістовного модуля; неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при розв'язанні завдань (казусів); нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання; відсутність навичок застосування актів цивільного законодавства; невміння публічно представляти матеріал.

Розрахункова шкала оцінювання
відповідей тестових завдань за ЗМ

кількість балів	кількість правильних відповідей на тестові запитання
3	18-20
2	15-17
1	12-14
0	0-11

Шкала підсумкової оцінки з навчальної дисципліни, яка виставляється
в залікову книжку

Оцінка за шкалою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НУ
A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	4	80-89
C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок		75-79
D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
E	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-34

8. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Відповідно до «Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців» індивідуальна робота студентів з цивільного права України включає:

1. анотації прочитаної додаткової літератури з курсу;
2. підготовку постатейних матеріалів до Цивільного кодексу України;
3. есе за вузькоспеціальною проблематикою;
4. тези наукової доповіді (повідомлення)
5. наукову статтю;
6. підготовку та проведення модельного (навчального) судового засідання з розгляду цивільної справи;
7. складання термінологічних словників.

Вибір студентом виду індивідуальної роботи здійснюється за погодженням з кафедрою на початку навчального року. Організацію, контроль та оцінку якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює викладач, який веде практичні заняття.

Виконання індивідуальної роботи оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів.

Враховуючи різноманіття форм індивідуальної роботи, і той факт, що остання оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів, пропонуються як критерії її оцінювання використовувати такі показники:

- складність форми обраної студентом індивідуальної роботи;
- ступінь самостійності виконання роботи;
- творчий характер роботи;
- внутрішня послідовність, логічність і завершеність роботи.

Індивідуальна робота представляється студентом для перевірки та оцінювання за 15 днів до початку екзаменаційної сесії.

9. ПРОГРАМНІ ЗАПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ». ЧАСТИНА 2

1. Поняття, загальна характеристика та функції зобов'язального права.
2. Зобов'язання (поняття, зміст, підстави виникнення) Види зобов'язань.
3. Множинність осіб у зобов'язанні. Часткові, солідарні та субсидіарні зобов'язання.
4. Альтернативні та факультативні зобов'язання.
5. Регресні зобов'язання (поняття, підстави виникнення, виконання, припинення).
6. Зобов'язання за участю третьої особи.
7. Заміна кредитора та боржника в зобов'язанні: підстави та порядок.
8. Поняття і основні засади (принципи) виконання зобов'язань. Принцип належного виконання зобов'язань.
9. Способи виконання зобов'язань.
10. Місце і строки виконання зобов'язань.
11. Забезпечення виконання зобов'язання: поняття; загальні умови та види.
12. Неустойка. Поняття, види, підстави виникнення та функції.
13. Поручка: Права та обов'язки поручителя. Припинення поручки.
14. Гарантія: поняття, суб'єкти, права та обов'язки гаранта.
15. Завдаток: поняття, функції. Співвідношення завдатку з авансом.
16. Застава: поняття, види і підстави виникнення застави.
17. Договір застави: сторони, форма та зміст.
18. Притримання: поняття та підстави виникнення.
19. Поняття і підстави припинення зобов'язань.
20. Порухення зобов'язання: поняття та правові наслідки.
21. Одностороння відмова від зобов'язання.
22. Прострочення боржника і кредитора у зобов'язанні.
23. Цивільно-правова відповідальність за порушення зобов'язання: відповідальність за порушення грошового зобов'язання, підстави для звільнення від відповідальності.
24. Поняття, загальна характеристика і значення цивільно-правового договору.
25. Свобода договору. Межі реалізації принципу свободи договору.
26. Класифікація цивільно-правових договорів: критерії, підстави та значення класифікації у цивільному праві.
27. Публічний договір, договір приєднання, попередній договір.
28. Договір на користь третьої особи.
29. Тлумачення умов договору.

30. Стадії укладення цивільно-правового договору. Вирішення переддоговірних спорів.
31. Зміна або розірвання договору, правові наслідки
32. Поняття, предмет, форма, різновиди договору купівлі-продажу.
33. Права та обов'язки сторін за договором купівлі-продажу.
34. Правові наслідки передачі товару неналежної якості за договором купівлі-продажу.
35. Договір роздрібною купівлі-продажу.
36. Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості за договором роздрібною купівлі-продажу.
37. Договір поставки.
38. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
39. Договір постачання енергоресурсами через приєднану мережу.
40. Договір дарування. Договір пожертви.
41. Договір міни.
42. Договір ренти. Права та обов'язки сторін за договором.
43. Договір довічного утримання (догляду): поняття, предмет, форма, сторони.
44. Поняття, зміст і різновиди договору найму (оренди) майна.
45. Договір прокату.
46. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди(поняття, форма).
47. Цивільно-правове регулювання зобов'язань із договорів найму (оренди) транспортного засобу.
48. Договір лізингу (поняття, види, права та обов'язки сторін).
49. Договір найму (оренди) житла.
50. Договір позички.
51. Цивільно-правове регулювання зобов'язань, що виникають у зв'язку з виконанням робіт.
52. Договір підряду.
53. Ризик підрядника, за договором підряду. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження матеріалу.
54. Договір побутового підряду.
55. Поняття, зміст і юридична характеристика договору будівельного підряду.
56. Відповідальність сторін за договором будівельного підряду.
57. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: поняття, загальна характеристика.
58. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт: поняття, загальна характеристика.
59. Цивільно-правове регулювання зобов'язань із договорів про надання послуг: поняття, зміст, відповідальність.
60. Договір перевезення вантажу. Форма. Сторони в договорі перевезення вантажу. Правове положення вантажоодержувача.

61. Договір перевезення пасажирів та багажу.
62. Договір чартеру (фрахтування).
63. Підстави і межі відповідальності перевізника. Претензії і позови в транспортних зобов'язаннях.
64. Договір транспортного експедирування.
65. Договір зберігання та його види.
66. Відповідальність зберігача за втрату (нестачу) або пошкодження речі.
67. Зберігання на товарному складі. Складські документи: види та значення.
68. Спеціальні види зберігання: загальна характеристика. Договір охорони.
69. Страхування: поняття, форми та види зобов'язань зі страхування. Елементи страхового зобов'язання.
70. Договір страхування.
71. Договір доручення.
72. Договір комісії: поняття, предмет та умови .
73. Договір управління майном: поняття, предмет, строк, форма, сторони, зміст.
74. Договір позики: поняття, загальна характеристика, форма.
75. Кредитний договір.
76. Договір банківського вкладу (депозиту).
77. Договір банківського рахунку. Черговість списання грошових коштів з банківського рахунку.
78. Форми розрахунків. Види безготівкових розрахунків.
79. Договір факторингу: поняття, предмет, права та обов'язки сторін.
80. Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
81. Ліцензійний договір: поняття, умови, строк.
82. Договір про спільну діяльність: поняття, види, форма.
83. Договір простого товариства. Учасники договору; їх права та обов'язки.
84. Договір комерційної концесії. Поняття, предмет, обов'язки сторін.
85. Недоговірні зобов'язання. Загальна характеристика.
86. Зобов'язання, що виникають із односторонніх правочинів: поняття, різновиди.
87. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди. Поняття та види.
88. Зобов'язання, що виникають внаслідок вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.
89. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
90. Зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.
91. Загальна характеристика зобов'язань з відшкодування шкоди.

92. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову та моральну шкоду.
93. Поняття моральної шкоди. Відшкодування моральної шкоди.
94. Врахування вини потерпілого та майнового стану заподіювача шкоди в деліктних зобов'язаннях.
95. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.
96. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування або посадовою чи службовою особою цих органів при здійсненні ними своїх повноважень.
97. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду.
98. Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття.
99. Відшкодування шкоди, завданої спільними діями двох або більше осіб.
100. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
101. Права особи, що відшкодувала шкоду, заподіяну іншою особою.
102. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого.
103. Порядок та способи відшкодування шкоди. Зменшення (збільшення) розміру відшкодування шкоди.
104. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг): підстави, суб'єкти, строки.
105. Загальна характеристика зобов'язань у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави.

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.
3. Програма навчальної дисципліни «Цивільне право України» Частина 2.
4. Завдання до практичних занять та самостійної роботи.
5. Словник основних термінів.
6. Поточний модульний контроль знань студентів.
7. Критерії оцінювання знань та умінь студентів.
8. Індивідуальна робота студентів.
9. Програмні запитання з навчальної дисципліни «Цивільне право України» Частина 2.

Укладачі:	БОРИСОВА Валентина Іванівна, СОЛОВЙОВ Олексій Миколайович, БАРАНОВА Людмила Миколаївна, БІЛЯЄВ Олександр Олександрович, БІРЮКОВА Алевтина Геннадіївна, ДОЛГОПОЛОВА Любов Миколаївна, ДОНЕЦЬ Антон Геннадійович, ЄВКОВ Андрій Миколайович, ЄМЕЛЬЯНЧИК Сергій Олександрович, ЗАМУРАВКІНА Римма Михайлівна, ІВАНОВА Ксенія Юріївна, ІГНАТЕНКО Вадим Миколайович, КАЗАНЦЕВ Сергій Володимирович, КАЦЮБА Каріна Валеріївна, КОРОБЦОВА Наталія Василівна, КРАТ Василь Іванович, КРИВОБОК Світлана Володимирівна, КРИЖНА Валентина Миколаївна, МАСЛОВА-ЮРЧЕНКО Катерина Олександрівна, НАДЬОН Вікторія Валентинівна, ПЕЧЕНИЙ Олег Петрович, ПРИСТУПА Степан Никифорович, ПУЧКОВСЬКА Ірина Йосипівна, СИРОТЕНКО Сергій Євгенович, СІМСОН Ольга Едуардівна, ТАШ'ЯН Роман Іванович, ТУПИЦЬКА Євгенія Олександрівна, УС Марина Володимирівна, ЯНИШЕН Віктор Петрович, ЯРОЦЬКИЙ Віталій Леонідович.
-----------	--